

L. 20

ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΕΠΙΟΙΚΗΣΕΩΣ
ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΤΙΝΩΝ ΦΥΛΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ.

ΥΠὸ
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1843.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΣΑΛΤΑΤΣΕ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ἈΠΟ' τῆς ἀλώσεως Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μέχρι τοῦ 1821 ἔτους, ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ἃν καὶ πολυῶδυνος καὶ ἀφανὴς, εἶναι οὐχ ἦττον ἀξία πολλῆς μελέτης. Ἐντὸς τῆς μακρᾶς ταύτης περιόδου, τὸ ἔθνος ἀποβαλὼν κατ' ὀλίγον τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον, προσέλαβε νέαν θρησκείαν, ἐτροποποίησε τὴν γλῶσσάν του καὶ ἀνεκαίνισεν ὅλα ἐν γένει τὰ θεμέλια τῆς ὑπάρξεώς του. Ἐνῶ δὲ ἔπαθε πολλὰ ἀπὸ ἀλλεπαλλήλους κατακτήσεις καὶ ἐπιδρομὰς, ἐπορίσθη, κατὰ νόμον ἀνώτερον καὶ ἀνεξερεύνητον τῆς Θείας Προνοίας, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δυστυχήματά του νέα στοιχεῖα ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ἰσχύος καὶ ἡδυνήθη ν' ἀνατείλῃ αὐθις ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου ζητοῦν τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐνότητά του. Τὸ θέαμα πρέπει βεβαίως νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν μας.

Ἀλλὰ παρακινοῦσιν ἡμᾶς εἰς τὴν σπουδὴν του καὶ ἄλλα αἷτια· ἐσχάτως διεδόθησαν περὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης τῆς ἱστορίας μας μεγάλοι ἀπάται. Νεώτεροί τινες ἰσχυρίσθησαν, ὡς γνωστὸν, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων τρικυμιῶν τοῦ μεσαιῶνος ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ φυλὴ ἐναυάγησεν αὐτάνδρος καὶ ὅτι τὸ ἔθνος τὸ σήμερον φέρον τὸ περικλεές τοῦτο ὄνομα εἶναι γένος νόθον, ὃχλος βαρβάρων συρρευσάντων ἐν ταῦθα ἀπὸ βορρᾶ καὶ δύσεως καὶ μεσημβρίας καὶ ἀνατολῆς. Ὁ λαὸς ὁ δεκαετίαν ἀθλήσας ὡς Ἑλλήνων ἀπόγονος καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος ἀπὸ τὸν κόσμον ὁλόκληρον δύναται νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τοὺς παραδοξολογούς ἐκείνους ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνικότης ὁμοιάζει τὸν ἥλιον, τυφλὸς ὅστις δὲν τὴν βλέπει. Ἡ δ' ἐπιστήμη ἔχει ἄλλα καθήκοντα νὰ ἐκπληρώσῃ. Αὕτη ἀντιτάσσει εἰς τὴν ἐπιπόλαιον τῆς ἱστορίας σπουδὴν, τὴν ἐπιμελὴ αὐτῆς μελέτην, εἰς τὴν παρεξήγησιν τῶν κειμένων, τὴν ὀρθὴν αὐτῶν ἐρμηνείαν, εἰς τὴν κακὴν πίστιν καὶ τὴν ἀπάτην, τ' ἀκαταμάχτητα γεγονότα. Διὰ νὰ συντελέσω μικρὸν εἰς τὸν πολλαχῶς ἀξιόλογον

II.

τούτον ἀγῶνα, ἐκδίδω ἤδη τὸ προκείμενον περὶ τῆς ἐποικίσεως Σλαβικῶν τινων φυλῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον πόνημα. Ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ μνημεῖα καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον ὅτι ἦλθόν ποτε Σλάβοι εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀναμφίλεκτοι ὅμως μαρτυρίαι βεβαιοῦσιν ἐπίσης ἅτι δὲν ἦλθον ὡς κατακτηταὶ, οὔτε κατέστρεψαν τὴν χώραν, οὔτε ἐξωλόθρευσαν τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς κατοίκους, ὥς τινες ἰσχυρίσθησαν. Ἐπόκησαν εἰρηνικῶς καὶ ἐζήτησαν μὲν πολλάκις ν' ἀποστατήσωσιν, ἀλλ' ἐδαμιάσθησαν ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ δεχθέντες τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσάν της ἐσυγχωνεύθησαν ἐντὸς αὐτῆς, καθὼς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ τὰ σώζοντα μὲν περὶ τὰς ἐκβολὰς τὸ χρῶμα αὐτῶν καὶ τὴν ποιότητα, ἀλλ' ἀφανιζόμενα μικρὸν ἔπειτα ἐντὸς τοῦ ἀχανοῦς ὑγροῦ τῆς θαλάσσης.

Τὸ ἔργον μου διαιρεῖται εἰς τρία βιβλία, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἐξετάζει πότε καὶ πῶς ἐγένετο ἡ ἐποίκησις· τὸ δεῦτερον, εἰς ποίας σχέσεις οἱ ἐποικοὶ διετέλεσαν μετὰ τε τῶν κατοίκων καὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων· τὸ τρίτον ποῖα ἔχνη αὐτῶν διεσώθησαν ἄχρι τοῦδε.

Ἡ λύσις τῶν ζητημάτων τούτων ἦτο δυσχερὴς, διότι τὰ περὶ αὐτῶν ἱστορικὰ μνημεῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἐλλειπῇ, ἐνίοτε ἀντιφάσκουσι, πολλάκις παρεξηγήθησαν. Δὲν φαντάζομαι ὅτι ἐνίκησα ὅλας τὰς δυσκολίας· ἐλπίζω ὅμως ὅτι ὁ ἀναγνώστης δὲν θέλει εἰπεῖ περὶ ἐμοῦ τὸ τοῦ Θουκυδίδου. " Οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς „ ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἔτοιμα μᾶλλον τρέπονται. "

Ἡ ὅλη συγγραφὴ θέλει ἀποτελέσει ἓνα τόμον εἰς ὄγδοον τετρακοσίων τοῦλάχιστον σελίδων. Τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ καὶ συντομώτερον, συγκείμενον ἐξ ἑκατὸν περίπου σελίδων, τυπωθὲν ἤδη ἐκδίδεται καὶ τιμᾶται δραχ. 2 $\frac{1}{2}$. Ἐὰν τὸ κοινὸν ἐπιδοκιμάσῃ καὶ ἐμψυχώσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου, θέλω σπεύσει νὰ τὸ συμπληρώσω δημοσιεύων καὶ τὰ δύο ἄλλα βιβλία.

B I B Λ I O N A.'

Περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐποικίσεως
τῶν Σλαβικῶν φυλῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Διὰ τὰ σταθμίσωμεν ὀρθῶς τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ Πελοποννησιακοῦ λαοῦ αἱ ἀρκτῶαι αὐται φυλαὶ, πρέπει πρὸ πάντων νὰ προσδιορίσωμεν ὅσον εἴεστιν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἐπώκησαν εἰς τὴν Χερσόνησον ταύτην. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπάρχουσι μέγιστα ἀμφιβολίαι καὶ γνῶμαι ἀντίπαλοι. Οἱ μὲν ιστόρησαν ὅτι οἱ Σλάβοι ἐνεκατεστάθην τὸ πρῶτον εἰς τὴν Πελοπόννησον περὶ τὰ μέσα τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, ἐπὶ Κοπρωνύμου τοῦ βασιλέως· οἱ δὲ ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἀπὸ αὐτὰ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἐγένετο εἰς αὐτὴν Σλάβων εἰσβολή· τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἑβδομον αἰῶνα ἠθέλησαν νὰ ἀποδώσωσι τὸ μέγα τοῦτο ἱστορικὸν γεγονός. Ἡ ἐξέτασις ὅλων τούτων τῶν δοξασιῶν θέλει μᾶς διδάξει ποῖαι ἔρευναι ἔγιναν ἄχρι τοῦδε πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας καὶ θέλει ἴσως μᾶς ἀποκαλύψει αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. "Ὅθεν ἐπιχειρῶ τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς γνώμης ἐκείνων ὅσοι διατείνονται ν' ἀποδείξωσιν ὅτι οἱ Σλάβοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἔκτου αἰῶνος.

Περὶ τὰ τέλη τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Νικόλαος ἔγραψε πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν συνοδικὸν γράμμα, τοῦ ὁποίου μία περικοπὴ ἐθεωρήθη ὡς ἐξιστοροῦσα ἐν ὀλίγοις τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς κατὰ τὴν Πελοπόννησον τύχης τῶν Σλαβικῶν φυλῶν καὶ ὅλον τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας τὴν ὁποίαν

„ μονεύει Χρυσοβούλλου τινός ὑπογεγραμμένου μὲν ὑπὸ
 „ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου, κατατεθειμένου δὲ εἰς τὰ ἀρχαῖα
 „ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχιεπι-
 „ σκοπή τῶν Πατρῶν ἀνεβιβάσθη εἰς τάξιν μητροπόλεως καὶ
 „ ὑπετάχθησαν εἰς τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Ἀν-
 „ δρέου τρεῖς Πελοποννησιακαὶ ἐπισκοπαί, τοῦτο δὲ
 „ εὐγνωμοσύνης ἕνεκα διὰ τὴν συνδρομὴν τὴν ὁποίαν ὁ
 „ κορυφαῖος οὗτος τῶν ἀποστόλων παρέσχεν εἰς τοὺς πο-
 „ λίτας τῶν Πατρῶν ἐν τῇ μάχῃ καθ' ἣν νικήσαντες οὗτοι
 „ τὸν στρατὸν τῶν Πελοποννησίων Ἀβάρων πρὸ τῶν
 „ τειχῶν τῆς πόλεως τῶν, τὸν ἠνάγκασαν νὰ λύσῃ τὴν πο-
 „ λιορκίαν τῆς. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου δὲν σημειοῖ
 „ τὸ ἔτος κατὰ τὸ ὅποιον ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος ὑπέγραψε τὸ
 „ εἰρημένον χρυσόβουλλον, ἀλλὰ προστίθουσιν, ὅτι ἡ τερα-
 „ στία ἐκείνη καταστροφὴ συνέβη διακόσια δεκαοκτῶ ἔτη
 „ μετὰ τὴν κατάσχεσιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Ἀβά-
 „ ρων [5]. Ὁ Νικηφόρος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 802 μέχρι
 „ τοῦ 811 ἔτους, ἄρα ἡ κατάκτησις τῆς Πελοποννήσου
 „ ὑπὸ τῶν Ἀβαρο-Σλάβων συμπίπτει μετὰ τῶν ἐτῶν
 „ 584 καὶ 593. Προστούτοις ἀπὸ τὸν Πορφυρογέννητον
 „ Κωνσταντῖνον ἠξεύρομεν, ὅτι στόλος Σαρακηνῶν ὑπε-
 „ στήριξε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Σλάβων εἰς τὴν πολιορκίαν
 „ τῶν Πατρῶν καὶ ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἢ τε

πατριάρχης Νικόλαος δὲν ἐχειροτονήθη εἰμὴ τῷ 1084, (ἴδε τὴν προτα-
 χθεῖσαν εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν συλλογὴν τοῦ Λεῦκλαβίου χρονολο-
 γίαν καὶ Imperium Orientale κλπ. opera et studio D. A. Banduri,
 τόμου 1ου, σελίδας 197, 213 καὶ 223). τὸ δὲ παράδοξον εἶναι ὅτι εἰς
 τὸ αὐτὸ λάθος ὑπέπεσε καὶ ὁ Ζιγκεϊζένος, (τόμου 1ου, σελὶς 702).

(5) Ἐνταῦθα ὁ Φαλλμεραῦέρος προστίθουσιν ἐν ὑποσημειώσει τὰ
 ἑξῆς. " Ἀντὶ τῶν Σλάβων ἀφ' ὧν ἐσύγκειτο τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ
 στρατοῦ τοῦ κατακτῆσαντος καὶ κατοικίσαντος τὴν Πελοπόννησον, ἀνα-
 φέρει τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἀβαρας, διότι οὗτοι εἶχον τὴν κυριαρχίαν
 τῶν Σλαβικῶν χωρῶν καὶ, ἐπὶ τῆς κατασχέσεως τῆς Πελοποννήσου, ἥσαν
 περιβεβλημένοι τὴν ὑπερτάτην ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ. "

„Ρόδος καὶ ἄλλαι πολλαὶ νῆσοι τοῦ ἀρχιπελάγους ἔρην
 „ μώθησαν ἀπὸ τὰς ἀποβάσεις τῶν μωαμεθανῶν. Ἡ κατὰ
 „ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων πρὸςβολὴ αὕτη τῶν Σαρακηνῶν
 „ συνέβη τῷ 807 ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἕκ τ' ὧ τῆς βασι-
 „ λείας τοῦ Νικηφόρου· ἄρα, κατὰ τὸ 589 ἔτος ἀπὸ Χρ.
 „ ἀναμφιβόλως ἡ Πελοπόννησος, ἐκτὸς ὀλιγίστων παραλί-
 „ ων, κατεκτήθη καὶ κατεσχέθη ὑπὸ τῶν ἀρκτικῶν ἐθνῶν.”

Ταῦτα λέγει περὶ τοῦ χωρίου τούτου ὁ συγγραφεὺς μας, προσεπάγων ὀλίγον κατωτέρω (σελ. 188), ὅτι οἱ Ἀβάρες, τὸν ἀριθμὸν πολὺ ὀλιγώτεροι τῶν Σλάβων, κατεστάθησαν κυρίως εἰς τὴν Μεσσηνίαν, κτίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς καταστραφείσης Πύλου τὴν πόλιν Ἀβάρ, ὃ ἐστὶ τὸ Ἀβαρίνον· θεωρεῖ δὲ ὡς ἀναντιρρήτως ἀποδεδειγμένον καὶ ὅτι, μετὰ τὴν κατάκτησιν ταύτην, οἱ Ἕλληνες τῶν κατασχεθέντων μερῶν τῆς Πελοποννήσου, (δηλ. σχεδὸν ὅλης τῆς χερσονήσου ταύτης) ἐξοντώθησαν καὶ ὅτι αἱ κατοικίαι τῶν κατεστράφησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἐχθρῶν (σελ. 189).

Ἄλλος Γερμανὸς ἱστοριογράφος, μᾶλλον κηδόμενος περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φυλῆς, λέγει περὶ τοῦ χωρίου τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Νικολάου τὰ ἑξῆς [6].

“Ἐπειδὴ στερούμεθα εἰδήσεων δυναμένων ν’ ἀναιρέσωσι
 „ τὴν περικοπὴν ταύτην τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, ἀνάγκη

(6) Geschichte Griechenlands vom Anfänge geschichtlicher Kunde, bis auf unsere Tage von I. W. Zinkeisen (τόμ. 1ου σελὶς 703). Τοῦ συγγράμματος τούτου δὲν ἐφάνη ἄχρι τοῦδε εἰμὴ ὁ πρῶτος τόμος (1832), ὅστις ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν παλαιότερων χρόνων φθάνει μέχρι τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βασιλέως Ρογέρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ περὶ Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως δίτομον μέρος, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ πλεῖστον εἶναι ἀπλὴ μετάφρασις τῆς ὑπὸ Θ. Γύρδωνος ἀγγλιστὶ ἐκδοθείσης ἱστορίας τῆς ἐπαναστάσεως. Ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ μεσαιῶνός, ὁ συγγραφεὺς οὗτος εἶναι πολὺ ἀκριβέστερος καὶ εἰλικρινέστερος ἀπὸ τὸν εὐφυῆ μὲν ἀλλ’ ἐμπαθεῖ Φαλλμεραῦeron.

„ βέβαια νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς τὰ οὐσιωδέστερα αὐτῆς μέ-
 „ ρη, πρὸ πάντων διότι δὲν ἔχομεν πῶς νὰ ὑποδείξωμεν
 „ καὶ νὰ διορθώσωμεν ἀσφαλῶς τὰς ὁποίας πιθανῶς πε-
 „ ρέχει χρονολογικὰς παραδρομὰς [7]. ἀλλ' ὅμως εἶναι
 „ ἐπιτετραμμένον νὰ μετριάσωμεν τοὺς λόγους τοῦ πατριάρ-
 „ χου ὧστις, διὰ τὴν φύσιν τῆς ὑποθέσεως περὶ ἧς ἐπρό-
 „ κειτο, ἐξεφράσθη ἐπίτηδες ἀποτόμως καὶ ὑπερβολικῶς
 „ καὶ μῆτε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὸ εἰρημένον 589 ἔτος
 „ καθυπετάγη ἐντελῶς διὰ τῆς βίας ἡ βόρειος καὶ ἡ με-
 „ σημβρινὴ χέρσος Ἑλλάς ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Σλά-
 „ βων, μῆτε νὰ χρονολογήσωμεν ὀριστικῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς
 „ ταύτης, τὴν ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου κυριαρχίαν τῶν κα-
 „ τακτητῶν τούτων. Αὐτὸς ὁ ὀριστικὸς τρόπος μὲ τὸν
 „ ὁποῖον ὁ Πατριάρχης τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἀποφαίνεται
 „ περὶ πραγμάτων τὰ ὅποια πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι
 „ ἔμειναν ὅλως ἀπαρατήρητα καθ' ἣν συνέβησαν ἐποχὴν,
 „ καθίστησι τὸ πρᾶγμα ὅπως οὖν ὑποπτον. Εἰς τοιαύτας
 „ περιστάσεις δὲν μένει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιμελεστέραν
 „ καὶ ἀπαθεστέραν ἔρευναν εἰμὴ τὸ ἀπέραντον πεδῖον
 „ τῆς εἰκασίας.

„ Ἡ ἐποικητικὴ ἐθνὴν Σλαβιστὶ λαλούντων εἰς τὴν
 „ Ἑλλάδα καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου ιδίως δεσποτεία
 „ των, εἶναι πράγματα ἀναμφισβήτητα, ἃν καὶ δὲν ᾔναι

(7) Ἐνταῦθα ὁ Ζιγκεϊζένος ἐπιφέρει ἐν ὑπόσημείῳσει τὰ ἐξῆς. “ Πρὸ
 πάντων ἔπρεπε νὰ ἐξελέγξωμεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀναφερομένων
 ἀριθμῶν. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι γεγραμμένοι ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Λευγκλαβίου,
 ἀπὸ τὸ ὁποῖον τοὺς γνωρίζομεν, μὲ ἀλφαβητικούς καὶ ὄχι μὲ ἀραβικούς
 χαρακτήρας, δὲν δύνανται βεβαίως νὰ ἐγγιχθῶσιν· ἀλλ' εἶναι πασίγνω-
 στον πόσαι κατὰ τοῦτο κυρίως παρεξέφρησαν παραδρομαὶ καὶ μόνον
 χειρόγραφα ἡδύναντο νὰ μορφώσωσιν ὀριστικῶς τὴν περὶ τούτου κρίσιν
 μας. Ἐπομένως πρὸς τὸ παρὸν δὲν παραδέχομαι τὸ ὑπὸ τοῦ Πατριάρ-
 χου ἀναφερόμενον ποσὸν τῶν ἐνιαντῶν, εἰμὴ ἂν ἡ περὶ τοῦ ἀντικειμέ-
 νου τούτου γνώμη ᾔναι τῷ ὄντι ἐδική του. ” Θέλομεν ἰδεῖ ὅτι τὸ
 λάθος δὲν εἶναι τοῦ ἀντιγραφέως, ἀλλὰ τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ.

„ δυνατὸν νὰ ἑξακριβωθῇ ὀριστικῶς ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἀνά-
 „ πτυξις των. Νομίζω ὁμῶς πιθανὸν ὅτι οἱ Σλάβοι ἐμετα-
 „ νάσενσαν εἰς τὴν κατὰ μέγα μέρος ἔρημον χώραν τῆς ἀρ-
 „ χαίας Ἑλλάδος βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον δι' ἐποικίσεων,
 „ αἵτινες εὐλόγως δύνανται ν' ἀναδράμωσι μέχρι τῆς ἐπο-
 „ χῆς τοῦ βασιλέως Μαυρικίου, ὡς ἀποτελέσματα τῶν
 „ ἐπὶ τοῦ Χαγάνου Ἀβαροσλαβικῶν πολέμων καὶ θεωρῶ
 „ τοῦτο πιθανώτερον παρ' ὅτι ἡ Ἑλλάς ὅλη κατὰ τὴν ἐ-
 „ ποχὴν ἐκείνην κατεκλύσθη διὰ μιᾶς ὑπὸ τῶν Σλάβων,
 „ ἀπωλέσασα ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς κατοί-
 „ κους. ”

Ἄν καὶ ἀποδίδων τὴν προσήκουσαν δικαιοσύνην εἰς τὸν ἐπιτήδειον καὶ εἰλικρινῇ τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ κολάσῃ τοὺς λόγους τοῦ Πατριάρχου Νικολάου ὁ τελευταῖος οὗτος συγγραφεὺς, δὲν στοχάζομαι ὁμῶς ὅτι δύναμαι νὰ παραδεχθῶ, καὶ οὕτως ἔχουσιν, τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κρίσιν του, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τὰ συμπεράσματα τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἀναφερθέντος ιστοριογράφου. Νομίζω ἀπεναντίας ὅτι ὑπάρχουσι μαρτυρίαι ἱστορικαὶ ἀναντίρρητοι καὶ σαφεῖς, ἀναιροῦσαι τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Πατριάρχου Νικολάου ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ λέξεως μέχρι τῆς τελευταίας. Ἐὰν δώσωμεν πίστιν εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν περικοπὴν τοῦ συνοδικοῦ αὐτοῦ γράμματος, 1ον. Ἡ Πελοπόννησος κατεκτήθη ὑπὸ Ἀβάρων, ἢ, τοῦλάχιστον, ὑπὸ Ἀβαροσλάβων, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν δύο Γερμανῶν ιστοριογράφων 2ον. Ἡ κατάκτησις αὕτη ἐγένετο μεταξὺ τῶν ἐτῶν 584 καὶ 593 ἀπὸ Χριστοῦ ἢ, κατὰ τὸν ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τοῦ Φαλλμεραῦέρου, τῷ 589 ἔτει 3ον. Ἡ κατάκτησις αὕτη ἀπέσπασε τὴν Πελοπόννησον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε, κατὰ τὴν φρίσιν τοῦ Πατριάρχου, οὐδὲ πόδα δὲν ἐδυνήθη νὰ βάλῃ Ῥωμαῖος ἀνὴρ εἰς αὐτὴν ἐν διαστήματι διακοσίων δεκαοκτὼ ὀλοκλήρων ἐνιαυτῶν 4ον. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Πατρῶν οἱ κατακτηταὶ ἠφανίσθησαν καὶ ἅπανα ἡ χώρα ἐπανήλθεν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ σκήπτρα, Νομίζω ὅτι ἐξέ-

θεσα εὐλικρινῶς ὅλα τὰ συμπεράσματα ὅσα δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν ἀπὸ τὸ ἀνὰ χεῖρας χωρίον.

Ἀλλὰ συγχρόνως τολμῶ νὰ προσεπιφέρω, ὅτι, κατ' ἐμὲ, 1ον. Φυλὴ Ἀβάρων, πώποτε δὲν ἦλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. 2ον. Ἰδίως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 584 καὶ 593 ἀπὸ Χριστοῦ καὶ οἱ Ἀβάραι καὶ οἱ Σλάβοι ὄχι μόνον δὲν ἦλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ δὲν προέβησαν πώποτε πέραν τῆς Θράκης, ὅπου πολλάκις κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν στρατηγῶν καὶ ὅθεν ἀπεκρούσθησαν μικρὸν ἔπειτα πέραν τοῦ Δουνάβεως τοσοῦτον ὥστε, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑκφρατὶν τοῦ Γίββωνος [8], ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Τραϊανοῦ τὰ Ῥωμαϊκὰ ὅπλα δὲν εἶχον προχωρήσει τόσον εἰς τὴν Δακίαν. 3ον. Πώποτε αἱ Σλαβικαὶ φυλαὶ δὲν ἀφῆρσαν τὴν κυριαρχίαν τῆς Πελοποννήσου ὅλης ἀπὸ τὸ Βυζάντιον καθότι αἰείποτε τὸ σημαντικώτερον αὐτῆς μέρος κατείχετο ἀπὸ τὰς Βυζαντινὰς ἀρχάς. 4ον. Καὶ μετὰ τὴν μάχην τῶν Πατρῶν, πολλάκις διάφοροι Σλαβικαὶ φυλαὶ ἀποστατήσασαι καὶ γενόμεναι ιδιόρρυθμοι ἠνάγκασαν τοὺς Βυζαντινοὺς βασιλεῖς νὰ πέμψουσιν κατ' αὐτῶν σημαντικὰς ἐκστρατείας διὰ νὰ τὰς ὑποχρεώσουν ν' ἀναγνωρίσωσι τὸ σκῆπτρόν των.

Ἡ ἐνστάσις ὅτι Ἀβάραι δὲν ἦλθον ποτὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι τόσῳ μᾶλλον περίεργος ὅσῳ, θέλει ἀναιρέσει μίαν ἀπὸ τὰς ἀπάτας, (καὶ ἴσως τὴν οὐσιωδεστέραν) τὰς διαδοθείσας περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τοσοῦτον περιφήμου καταστάντος Ἀβαρίνου. Ἐν πρώτοις πούποτε εἰς τὰς πηγὰς δὲν ἀπαντῶμεν ὅτι ἦλθον Ἀβάραι εἰς τὴν Πελοπόννησον· ὅτι ἐξενίσταμεν καὶ υἱοθετήσαμεν Σλά-

(8) Histoire de la décadence et de la chute de l' Empire Romain, par Edouard Gibbon. Ἐκδοσις τοῦ φιλολογικοῦ πανθίου, τόμ. 2, σελὶς 210. Μὴ γινώσκων τὰ Ἀγγλικά, ἀναγκάζομαι νὰ καταφεύγω εἰς τὰς μεταφράσεις τοῦ καταπληκτικοῦ τῷ ὀνόματι διὰ τὴν πολυμάθειάν τοῦ συγγραμματος αὐτοῦ.

βους καὶ ὄχι ὀλίγους, μάλιστα ὄχι ὁμως ὅτι μᾶς ἐπεσκέ-
 φθη καὶ ἡ Ταταρικὴ ἐκείνη φυλὴ, [9] Τὸ δὲ οὐσιωδέ-
 στερον, ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος εἰς τὴν λε-
 πτομερῇ περὶ τῆς μάχης τῶν Πατρῶν διήγησίν του (τῆς
 ὁποίας τὸ κείμενον δίδομεν κατωτέρω) βεβαιοῖ ῥητῶς καὶ
 ἐπανελημμένως ὅτι οἱ πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐκεί-
 νης ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ βασιλέως καταπροπυθέντες ἐχ-
 θροὶ, ἦσαν Σλάβοι καὶ ὄχι, ὡς ἀποφαίνεται ὁ Πατριάρχης,
 Ἀβαρας. Ὁ Φαλλμεραῦερος ἐζήτησε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀσυμ-
 φωνίαν ταύτην λέγων (ἶδε ἀνωτέρω σημείωσιν 5) ὅτι ἐπει-
 δὴ οἱ Ἀβαρας εἶχον τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ κα-
 τακτῆσαντος τὴν Πελοπόννησον, διὰ τοῦτο, ὁ πατριάρχης
 ἀναφέρει αὐτοὺς ἀντὶ τῶν Σλάβων. Ἀλλ' ὁ αἰτιολογία
 αὕτη εἶναι ὅλως ἀπαράδεκτος· μὴ λησμονήσωμεν ὅτι, κατὰ
 τὸν συγγραφέα αὐτὸν, ἡ κατάκτησις ἐγένετο περὶ τὰ τέλη
 τοῦ ἔκτου αἰῶνος καὶ ὅτι ἡ μάχῃ τῶν Πατρῶν συνεκροτή-
 θη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐννάτου. Κ' εἰς τοῦτο ὑποτεθῇ ὅτι
 οἱ Ἀβαρας κατέσχον τῶντι τῷ 589 ἔτει τὴν Πελοπόννη-
 σον ὡς κυρίαρχοι τῶν μετ' αὐτῶν εἰσβαλόντων Σλάβων,
 εἶναι παντάπασιν ἀπίθανον ὅτι ὀλίγοι ὄντες τὸν ἀριθμὸν
 καὶ μὴ ἔχοντες συνδρομὴν τινὰ ἀπὸ τῆς πορρωτάτω κειμέ-
 νης μητροπόλεως τῶν τῆς ὁποίας ἄλλως τε ἡ ἀκμὴ εἶχε μα-
 ρανθῇ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, διετήρησαν οὐχ ἥτιον μέχρι
 τῆς μάχης τῶν Πατρῶν, δηλαδὴ ἐπὶ διακόσια δεκαοκτὼ
 ἔτη τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐπὶ τῶν Σλάβων οὔτινες ἦσαν
 πολὺ περισσότεροι καὶ εἶχον ἐθνικὸν κατὰ τῶν Ἀβά-
 ρων μῖσος διόπερ καὶ ἐσύντριψαν τὸν ζυγὸν τῶν μὲ ἐκδι-
 κητικώτατον τρόπον ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρα. Ἡ ἐξήγησις
 λοιπὸν τοῦ Φαλλμεραῦερος δὲν αἶρει ἐκ μέσου τὴν ἀντί-
 φασιν τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸν πολὺ ἀρχαιότερον καὶ
 ἀκριβέστερον Πορφυρογέννητον· ἡ δὲ ἀντίφασις αὕτη

(9) Καὶ σημειωτέον ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς πάντοτε διακρί-
 νουσι τοὺς Ἀβαρας ἀπὸ τοὺς Σλάβους, ὡς βλέπομεν μετ' ὀλίγον ἐν
 βαιωθῇ.

ἔξασθενεῖ ἤδη πολὺ τὴν ἀκρίβειαν τῆς μαρτυρίας τοῦ ἐνδεῶς
καίου αἰῶνος.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, αἱ Σλαβικαὶ φυλαὶ ἀπέλιπον εἰς
τὴν Πελοπόννησον ἔχνη ἐπιπλεύσαντα εἰς ὅλας τὰς τρικυ-
μίας ὅσαι κατετάραξαν αὐτὴν ἐπὶ δέκα ἑκατονταετηρίδας·
δὲν ἦτο ἄρα ἐπόμενον ν' ἀφήσωσιν ἔχνη τινα τῆς ὑπάρξεώς
των καὶ οἱ Ἀβαρες οὔτινες συνεισῆλθον δῆθεν μετ' αὐτῶν
καὶ εἶχον μάλιστα τὴν ἀρχηγίαν τῆς κατακτήσεως; [10].
Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἀβαρες μᾶλλον δὲ Ψαυδάβαρες
[11] δὲν ἦσαν φυλὴ Σλαβική. Ὁ λαὸς οὗτος ὅστις μετέ-
πειτα ἐξέτεινε τὸ κράτος του ἀπὸ τοῦ Ἰστρου μέχρι
τοῦ Ἀλβίου, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα τῆς Εὐρώπης ἀπὸ
τὰς ἐρήμους τῆς Ταταρίας διωκόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων
[12]. Τόσον λοιπὸν ἀλλοίως ὢν καταγωγῆς καὶ ἀποτελέ-

(10) Εἰς τὰ μέρη ὅπου ἐκράτησαν οἱ Ἀβαρες, σώζονται ἄχρι τοῦδε
μνημεῖα τινα αὐτῶν. Τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος των Βαϊανὸς ἀπαντᾷται
εἰς τὸ μέγα δουκάτον τοῦ Πύζεν (Bojanow). Ἐκτὸς τούτου, εἰς τὰ Καν-
κάσια ὅρη, σώζεται ἔτι γένος Ἀβάρων, ἔχον ὅλους ἰδίαν γλῶσσαν (Κα-
ραμζίνου ἱστορίας τοῦ Ῥωστικοῦ Κράτους τόμ. 1. σημείωσις. 59.)

(11) Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τῶν Ἀβάρων τούτων ὁ Θεοφύλακτος Σιμο-
νάγης, ἐκδοστὴς Παρισίων, σελ. 174 καὶ 175 " ἀλλὰ μὴ τις οἰέσθω
παριστορεῖν ἡμᾶς κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, Ἀβάρους εἶναι διανοούμε-
νος τοὺς ἐπὶ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Παννονίαν προσοικοῦντας βαρβί-
ρους, καὶ τούτων τὴν ἄφιξιν πρεσβυτέρων γενέσθαι τῶν χρόνων Μαυρι-
κίου τοῦ Αὐτοκράτορος. Πseudoνύμους γὰρ Ἀβάρων προσηγορίαν οἱ περὶ
τὸν Ἰστρον περιεβάλλοντο βάρβαροι· ὅθεν δὲ τὸ γένος αὐτοῖς, ὅσον οὐπω
εἰρήσεται . . . ἐπιβαίνει τοίνυν καὶ ἐτέρου ἐγχειρήσεως ὁ Χαγάνος (τῶν
Τούρκων) καὶ τοὺς Ὀγῶρ ἐχειρώσατο πάντας . . . Ἰουστινιανοῦ τοίνυν
τοῦ αυτοκράτορος τὸ βυσίλειον Κράτος ἐπέχοντος, ἐκ τούτων τῶν Οὐγρ
καὶ Χουνι (ἦσαν οὗτοι ἔξιπρχοι τῶν Ὀγῶρ, δώσαντες τὸ ὄνομα των εἰς
τινες φυλὰς τοῦ ἔθνους τούτου) ὀλίγη ἀποδράσασα μοῖρα τοῦ ἀρχεγό-
νου φύλου ἐκείνου ἐνδημεῖ τῇ Εὐρώπῃ. Οὗτοι Ἀβάρους ἑαυτοὺς ὀνομά-
ζουσιν. τὸν ἡγεμόνα τῇ τοῦ Χαγάνου προσηγορίᾳ φαιδρύνουσι.

(12) Γεβζωνος τίμος 2ον. σελ. 112—113, καὶ Καραμζίνου ἱστορί-
ας τόμ. 1. σελὶς 19.

σας τὸ ἐπικρατέστερον τῆς κατακτήσεως στοιχείον, ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ ἐν τῇ χερσονήσῳ εὐδιάκριτα ἀπὸ τὰ τῶν Σλάβων, καὶ ὅχι ὀλίγα, ἵχνη τῆς διαμονῆς του· ἀλλὰ καὶ ὁ ὀξυδερκέστατος ὀφθαλμὸς τοῦ Φαλλμεραῦερου δὲν εἰμπόρεσε ν' ἀνακαλύψῃ εἰμὴ ἐν μόνον, τὴν πόλιν τοῦ Ἀβαρίνου.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀβαρίνου ἔχει τῷ ὄντι πολλὴν ὁμοιότητα μὲ τὴν τῶν Ἀβάρων ἐπωνυμίαν, καὶ ὁμως δὲν παράγεται βεβαίως ἀπ' αὐτῆς. Δὲν λέγω τοῦτο ἐγὼ πρῶτος. Δόκιμος περὶ τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπιστήμης ἀνὴρ, ἐπικρίνων τῷ 1830 ἔτει τὸν πρῶτον τόμον τοῦ συγγράμματος τοῦ Φαλλμεραῦερου, ἀπεφῆνατο περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὡς ἑξῆς. "Τὸ περίφημον *Ναβαρίον* ὠνομάσθη ἄρα οὕτως ἀπὸ Ἀβαρικῆς τινος ἀποικίας; βεβαίως ὅχι. Ἀπὸ πότε ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦτο; Δὲν εἰμπορεῖ ἄρά γε νὰ παράγεται εἰ μὲν ὁ διὰ τοῦ *N* (*Ναβαρίνος*) τύπος ἦναι ὁ ἀρχαιότερος ἀπὸ τοῦ *Navale*, εἰ δὲ τὸ Ἀβαρίον ἔχῃ ἀκριβέστερον ἀπὸ τοῦ Σλαβικοῦ *Γιάβορ* (σφένδαμνος κοινῶς σφεντάμνι); καμμία ἀπὸ τὰς δύο ταύτας παραγωγὰς δὲν μᾶς πείθει, μολονότι εἶναι ἥττον ἀπίθανοι τῆς ἀπὸ τῶν Ἀβάρων ἐτυμολογίας, οὔτινες δὲν κατεστάθησαν οὐδαμοῦ τῆς Πελοποννήσου ὡς Ἀβαρες" [13] Δυσκολεύομαι τῷ ὄντι καὶ ἐγὼ νὰ παραδεχθῶ τὰς ἐτυμολογίας ταύτας, ἀλλὰ συμφωνῶ ἐντελῶς ὅτι ἡ ἀπὸ τῶν Ἀβάρων παραγωγή εἶναι ἐντελῶς ἀπορριπτέα, ἂν καὶ δι' ἄλλους λόγους.

Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς παρεμόρφωσαν τὸ ὄνομα τῶν Ἀβάρων διὰ νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸ τύπον Ἑλληνικώτερον καὶ ἥττον τραχύν. Τὸ ἰδίωμα τοῦτο τῆς τροποποιήσεως τῶν ξένων ὀνομάτων εἶναι ἀρχαῖον εἰς τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ συνετέλεσεν ὅχι ὀλίγον πάντοτε εἰς τὴν σύγχυσιν

(13) Jahrbucher der Literatur. Ein und funfzigster Band. 1830 July. August. September. Wien.—σελ. 118. Ἡ ἐπικρίσις αὐτῆς τῆς ὁπίας τὴν συνδρομὴν θέλω καὶ ἄλλοτε ἐπικαλεσθῇ, εἶναι ἔργον ἐνὸς τῶν δεινότερων Σλαβιστῶν τῆς ἐποχῆς μας, τοῦ Κ. Κοπιτάρου καὶ ἐτάραξε μεγάλως τὸν ἱστοριογράφον τῆς Πελοποννήσου.

τῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων. Τὸ ἀληθὲς ὄνομα τῆς φυλῆς ταύτης εἶναι Ὅμπρι (Obri). Νέστωρ, ὁ Σλάβος χρονογράφος τῆς 12 ἐκατονταετηρίδος, ὃς τις ἔγραφε τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ, ἤξευρε καλλιστά τὸ ὄνομα τῶν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον δουλωσάντων τοὺς Σλάβους Ἀβάρων καὶ εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ τὸ πλούσιον ἀλφάβητον τῆς γλώσσης του, ὁμιλεῖ οὕτω περὶ αὐτῶν. " Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ Ὅμπρι ἐπολέμησαν μετὰ τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου καὶ ὀλίγον ἐλείψε νὰ τὸν αἰχμαλωτεύσωσι. [14] Οἱ Ὅμπρι οὗτοι ἐπολέμησαν μὲ τοὺς Σλάβους καὶ ἐκάκωσαν τοὺς ὁμοφύλους τῶν Σλάβων Δουλγεβίρους καὶ ἐβίασαν τὰς γυναῖκας τῶν Δουλγεβίρων, καὶ ὅταν ὁ Ὅμπρι ἤθελε νὰ ἐποχήσῃ, ἐν ἔξυγεν εἰς τὸ ὄχημά του οὔτε ἵππους, οὔτε βόας, ἀλλὰ ἔξευγε τρεῖς, τέσσαρας, πέντε γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἐχρεώσθουν νὰ σύρωσι τὸν Ὅμπρι. . . . Καὶ ἄχρι τῆς σήμερον σώζεται εἰς τὴν Ῥωσσίαν παροιμία λέγουσα: " Ἡφα-

(14) Ὁ Νέστωρ ὁμόφωνεῖ ἐνταῦθα μὲ τοὺς Βυζαντινοὺς χρονογράφους. " Τούτῳ τῷ ἔτει (618), λέγει ὁ Θεοφάνης, ἐστράτευσαν Ἀβάρεις κατὰ τῆς Θράκης, καὶ ἀποστείλας Ἡράκλειος πρὸς αὐτοὺς ἤτει τὴν εἰρήνην, καὶ, συνθεμένου τοῦ Χαγάνου ταύτην ποιεῖν, ἐξήλθεν ὁ βασιλεὺς ἐξω τοῦ μακροῦ τείχους, καὶ μετὰ πάσης δορυφορίας βασιλικῆς καὶ δώρων πολλῶν καὶ μεγάλων, ἀπεδέξατο τὸν Χαγάνον, λαβὼν τὰ πιστὰ παρ' αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι πρὸς ἀλλήλους ἑπονδῶς εἰρηνικάς. Ὁ δὲ βάρβαρος ἐκείνος, τὰς τε συνθήκας ἀθετήσας καὶ τοὺς ὅρκους, ἄφνω τυραννικῶς κατὰ τοῦ βασιλέως ἐχώρησεν. Ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀπρόσδοκῇ τῳ τοῦ πράγματος, φυγὰς ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψε· λαβὼν δὲ ὁ βάρβαρος τὴν βασιλικὴν ἀποσκευὴν καὶ δορυφορίαν καὶ ὅσους καταλαβεῖν ἠδυνήθη, ὑπέστρεψε, πολλὰ χωρία τῆς Θράκης ληϊσάμενος. " Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους Χρονογραφία, ἑκδ. Παρισ. σελ. 252. Καὶ ὁμοῦ αὐτὸς ὁ Ἡράκλειος, ὁ ἐξευτελισθεὶς τοσοῦτον ἐνώπιον τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων, μικρὸν ἔπειτα στρατεύσας κατὰ τῆς Περσίδος καὶ πράξας τὰ μεγαλῆτερα κατορθώματα, ἐταπείνωσε τὴν ὀφρὺν τῆς βασιλείας ταύτης, ὅσον οὐδέποτε εἶχε ταπεινωθῇ. Ὁ Θεοπέσιος Γίββων παραβάλλει τὸν Ἡράκλειον τοῦτον μὲ ἡμέραν καθ' ἣν ἡ μὲν ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις ἦσαν ὁμιχλώδεις, ἐν δὲ μεσημβρία ἀνέλαμψεν ἥλιος φωτεινότητος.

νόσθησαν ὡς οἱ Ὀμπρί, διότι οὔτε ἡ φυλὴ αὕτη, οὔτε οἱ ἀπόγονοι αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἤδη." [15]

Τὸ ὄνομα λοιπὸν τοῦ ἔθνους τούτου ἦτο βεβαίως Ὀμπρί· οἱ δὲ Ὀμπρί δὲν ἠδύναντο νὰ ὀνομάσωσι τὸ κτίσμα αὐτῶν Ἀβαρίνον. Ἴσως γεννηθῇ ἡ ἔνστασις ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ οἱ μεταπλάσαντες τοὺς Ὀμπρί εἰς Ἀβαρας, μετεμόρφωσαν καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεώς των. Ἀλλὰ διὰ νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου ἔπρεπε πρὸ πάντων νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ ἐκάλουν τὸ πόλισμα Ἀβαρίνον. Καθ' ὅσον ὁμως ἠξεύρομεν, Βυζαντινὸς συγγραφεὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν μετεχειρίσθη τὴν λέξιν ταύτην· καὶ ἐξ ἐναντίας παρὰ Γεωργίῳ Κεδρηνῷ ἀπαντῶμεν τὸν λιμένα τῆς Πύλου φέροντα τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ὄνομα. Πρὸς ταῦτοις, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, τὸ ἐκάλουν βεβαίως Ἀβαρίνον καὶ ὄχι ἄλλως. Τὰ χρονικὰ τῶν ἐν τῷ Μωρέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσιν ὅλας τὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου, τῆς στερεᾶς καὶ τῶν νήσων ἅπως ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐπροφέροντο [16] λέγουν ῥητῶς ὅτι ὁ Μισέρ Νικόλας ντὲ Σαντομέρη (messire Nicolas de S. Omer) ἔκτισε τὸ κάστρον τοῦ Ἀβαρίνου. (17) Διὰ νὰ παρα-

(15) Ἐδανείσθη τὸ τεμάχιον τοῦτα τοῦ Νέστωρος ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω παρατεθείσαν ἱστορίαν τοῦ πολυμαθοῦς Ῥώσου Καραμζίνου, τόμ. 1ου. σελίς 250, τῆς ὁποίας δὲν ἔχω ἤδη τὸ πρωτότυπον, ἀλλὰ τὴν ἄλλως ἀρίστην Γερμανικὴν μετάφρασιν.

(16) Τὰ πλεῖστα εἶχον ἤδη λάβει τότε τὴν μορφήν τὴν ὁποίαν καὶ σήμερον παρὰ τῷ λαῷ σώζουσιν οἷον Ἀθήνα, Ἀνάπλι, Ἀξία, Βοστίτζα. Γλαρέντζα, Δαριαλὰς, Ἐπακτον, Ζητοῦνι, Θήβα, Καλαμάτα, Καρύταινα, Χελμός. κλπ.

(17) Χρονικὰ τῶν ἐν Ῥωμανίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῷ Μωρέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων. Ἐκδοσις Βύχωνος τοῦ 1841 σελ. 189. Ὑποκείμενον τοῦ κειμένου ὁ ἐκδότης σημειοῖ τὰ ἑξῆς. "c' est probablement le vieux Navarin, le nouveau ayant été bâti par les Turcs. On y voit encore une chapelle dédiée à St. Nicolas. Εἰς δὲ τὸν ἐν τῷ τέλει πίνακα τῶν ὀνομάτων, γίγεται ἀπέναντι τοῦ ὀνόματος Ἀβαρίνου ἡ ἐξῆς σημείωσις. Navarin (le nouveau Navarin) construit par Nico-

δεχθῶμεν λοιπὸν τὴν ἀνωτέρω ἔνστασιν ἔπρεπεν, ἐκτός ὧ-
 σων ἔμπροσθεν παρατηρήσαμεν, νὰ ὑποτεθῇ καὶ ὅτι ἡ Βυ-
 ζαντινὴ Κυβέρνησις ἐκατόρθωσε νὰ μεταβιβάσῃ εἰς αὐτὰ
 τοῦ λαοῦ τὸ στόμα τὸ παρ' αὐτῇ· ἐξελληνισθὲν ὄνομα τοῦ
 Ἀβαρίνου, ὅπερ ὅλως ἀπίθανον διότι, ἂν ἐνίστε ἡ ἐκκλη-
 σία καὶ οἱ συγγραφεῖς μετεχειρίζοντο Ἑλληνικοὺς ὄρους,
 ἀντὶ τῶν παρεισαχθέντων βαρβάρων, ἡ συγκέντρωσις ὁμῶς
 τῇ· ἐξουσίας δὲν ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τοσαύτη ὥστε
 ἡ κυβέρνησις, κ' εἰὰν εἶχε τὴν περὶ τούτου πρόθεσιν, νὰ ὑ-
 ποχρεώσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ κοινοῦ ὀνόματος
 καὶ τὴν παραδοχὴν τοῦ παρ' αὐτῇς καθιερωμένου· ἀπόδει-
 ξις, τὰ πολλὰ Σλαβικὰ ὀνόματα τὰ ὅποια σώζουσιν ἄχρι
 τοῦδε ἀκραιφνεῖς τὰς ρίζας αὐτῶν καὶ τὰς καταλήξεις, μο-
 λονότι ὑπὲρ τὰ ἐπτακόσια ἔτη διατελέσαντα ὑπὸ τὴν Βυ-
 ζαντινὴν κυριαρχίαν. Ὡς τελευταίαν παρατήρησιν ἐπάγω
 ὅτι ἂν ἡ Βυζαντινὴ κυβέρνησις εἶχε τὴν πρόθεσιν καὶ
 τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ αὐτὸ τοῦ λαοῦ τὸ στόμα
 τὸ βάρβαρον ὄνομα, ἤθελε πιθανώτατα ἐπιβάλει εἰς αὐτὸν
 τὸν ἀρχαῖον ὄρον τοῦ χωρίου καὶ ὅχι αὐτὸν τὸν βάρβαρον
 ἐξελληνισθέντα.

Πεποιθάμεν ὅθεν ὅτι τὸ Ἀβαρίνον δὲν ἐκλήθη οὕτω διό-
 τι ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ὀμπρί. Τὸ ὄνομα Ἀβαρα ἢ Ἀβαρίνον
 εἶναι κοινὸν εἰς διαφόρους τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους πόλεις,
 αἵτινες κεῖνται ὅλαι εἰς μέρη ὅπου δὲν ἐγένοντο Ἀβάρων
 εἰςβολαί.

“Ἰστέον λέγει ὁ Πορφυρογέννητος, [18] ὅτι Ἀβαρα
 las de S. Omer, bail de Morée vers 1290, aujourd' hui Neoca-
 stron, à gauche du vieux Navarin ou Palaiocastron (le Pylos de
 Nestor) sur le penchant d' une colline. Ἀπὸ τὰς δύο ταύτας γνώ-
 μας, ἡ μία μόνον εἰμπορεῖ νὰ ᾔναι ἀληθὴς καὶ, νομίζω, ἡ τελευταία.

(18) Κωνσταντίνου τοῦ ἐν Χριστῷ Βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλείῳς Ῥω-
 μαίων πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανὸν τὸν Θεοστεφῆ καὶ Πορφυρογέννη-
 τον Βασιλέα. Ἐκδοσις Βανδουρίου, ἐν τῷ τόμῳ πρώτῳ τοῦ Imperium
 Orientale, σελ. 137. Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐπιγραφὴ τῆς συγγραφῆς
 ταύτης, τὴν ὑπόειν ὁ πρῶτος αὐτῆς λατίνος μεταφραστὴς I. Μεύρσιος ἐ-

τοῦρμα ἦν ὑπὸ τὸ θέμα Σεβαστείας· ἐπὶ δὲ Ῥωμανοῦ δεσπότου γέγονε κλεισοῦρα. » Καὶ ἀλλαχοῦ ἐπίσης ἀναφέρει [19] "Αβαρα φρούριον περὶ τὴν Τεφρικήν· μνημονεύει δὲ τῶν πόλεων τούτων καὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνός. [20]

Ποία εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος, ἤθελεν εἰσθαῖ ἐκτὸς τοῦ προκειμένου, νὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα. [21] Ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν ὅτι δὲν ἔχει τι κοινὸν μὲ τοὺς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς λεγομένους Ἀβαρας. Ἡ γνώμη ὅτι διετέλεσάν ποτε οὗτοι εἰς τὴν Πελοπόννησον στερεῖται ἐντεῦθεν τοῦ οὐσιώδους ἐρείσματος, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἔχει εἰς ἀπεδεικνύετο ὅτι ἀπέλιπον τῶν ὄντι ἐν μέσῳ ἡμῶν τοιοῦτο μνημεῖον τῆς διαμονῆς των· καὶ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον μέρος τῆς πατριαρχικῆς μαρτυρίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου στηρίζεται ἡ γνώμη αὕτη, εἶναι, ἐκτὸς τούτου, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, εἰς ἀρίδην ἀντίφασιν μὲ ὅλας τὰς λοιπὰς πηγὰς, ἐξ ὧν πολλαὶ ἀρχαιότεραι ὅλαι δὲ πολὺ ἀξιοπιστότεραι αὐτῆς, ἔξεστι βεβαίως νὰ τὸ θεωρήσωμεν ὡς ἀνυπόστατον καὶ ἐσφαλμένον.

βάπτισε μὲ τὸν τίτλον τοῦ De administrando imperio τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται συνήθως οἱ Εὐρωπαῖοι ἱστοριογράφοι.

(19) Ἱστορικὴ διήγησις τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων Βασιλείου τοῦ αἰοιδίμου Βασιλέως ἦν Κωνσταντῖνος Βασιλεὺς ἐν Θεῷ Ῥωμαίων, ὁ τοῦτον υἱὸν φιλοπόνως ἀπὸ διαφόρων ἀθροίσας διηγημάτων, τῷ γράφοντι προσanéθετο, Ἐκδ. Παρισ. σελ. 166. Ἡ παρὰ τὴν Τεφρικήν αὕτη Ἀβαρα εὕρισκετο εἰς τὸ θέμα Χαλδίας τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Τραπεζοῦς.

(20) Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ σύνοψις ἱστοριῶν. " Τὰ πλησιάζοντῳ τῇ Τεφρικῇ φρούρια ἐκπορθήσας (Βασίλειος ὁ Μακεδὼν), τὴν Ἀβαρα, τὸν Κοπτὸν κλπ. " σελ. 570. " τότε καὶ Συναχρεῖμ, ὁ τῆς ἄνω Μηδίας ἄρχων, τῷ βασιλεῖ παγγενεὶ προσέδραμε, τὴν ὑπέικουσιν αὐτῷ παραδεδωκὼς ἅπασαν χώραν, πατρίκιος τιμηθεὶς καὶ στρατηγὸς Καππαδοκίας καὶ κτήσεις ἀντιλαβὼν τὰς δὲ τὰς πόλεις, τὴν Σεβάστειαν, τὴν Δαρισσαν, τὴν Ἀβαραν. " σελ. 711.

(21) Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξετάζεται κατωτέρω. Διὰ τὴν πατελὴ ἑλλησιν ἱετικῶν πληροφοριῶν, κατεφύγομεν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ εἰς εἰκασίας, ἀλλ' ἐπροσπαθήσαμεν νὰ στηρίξωμεν αὐτὰς εἰς πηγὰς ἀσφαλεστέρας καὶ νὰ τὰς περιβάλωμεν μὲ ἐπιχειρήματα ἰσχυρότερα.

Μεταβαίνω εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἱστορικῶν μνημείων κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ Ἀβάραι καὶ οἱ Σλάβοι, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 584—593 ἀπὸ Χ. μακρὰν τοῦ νὰ κυριεύσωσι τὴν Πελοπόννησον, κατετροπώθησαν ἐξ ἐναντίας ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτῶν χώρᾳ.

Ὁ εἰλικρινέστερος καὶ ἀσφαλέστερος ἅμα τρόπος τῆς ἀποδείξεως τοῦ θέματος ταύτου εἶναι, νομίζω, νὰ παρατεθῶσιν αὐτὰ τὰ κείμενα τῶν πρωτοτύπων συγγραφέων, ὅσοι ἐπραγματεύθησαν ἐν πλάτει τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολέμους τῶν Βυζαντινῶν μετὰ τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Σλάβων. Εἶναι περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅ, τι εἶπον οἱ συγγραφεῖς τῆς ἐβδόμης καὶ τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος· τοὺτους λοιπὸν ἀφίνω νὰ λαλήσωσι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς κρίσεως ἐκείνης ἐποχῆς· ὀλίγοι τινες ἀπολύτως ἀναγκαῖαι σημειώσεις θέλουν συνοδεύσει τὰ περὶ ἐκάστου ἐνιαυτοῦ κείμενα· ὁ δὲ ἀμερόληπτος ἀναγνώστης ἂς κρίνῃ μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους. Ὁ Φαλλμεραυῆρος θεωρεῖ περιττὸν τὴν κόπον (τόμ. 1ος. σελ. 137.) τοῦ νὰ παρακολουθήσωμεν κατ' ἔχνος τοὺς συγχρόνους συγγραφεῖς εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ μακροῦ πολέμου τοῦ βασιλέως Μαυρικίου μετὰ τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Σλάβων· ἐννοῶ τῶντι ὅτι τοῦτο δὲν συμφέρει εἰς αὐτὸν τοῦ ἀπολοῦ ὁ μόνος σκοπὸς ἦτο ν' ἀποδείξῃ ὅτι συνέβησαν κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα μεγάλαι εἰσβολαὶ ἀρκτῶν ἐθνῶν καὶ συνδυάζων τὸ ἀόριστον τοῦτο περιστατικὸν μὲ μαρτυρίαν πολὺ μεταγενεστέραν, τῆς ὁποίας ἡ ἀξία θέλει ἀποδειχθῇ οὐδαμινῇ, νὰ συνάξῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ εἰσβολαὶ αὗται ἐφθασαν μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Ἄλλος ὅμως εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ εἰλικρινὴς ἱστορικὸς ἔλεγχος. Ἀκολουθοῦντες κατὰ πόδας τοὺς ἀρχαίους ἱστοριογράφους, θέλομεν ἰδεῖ μέχρι ποῦ κατ' ἔτος αἱ εἰσβολαὶ ἐκείναι ἐπροχώρουν, μέχρι ποῦ ἐπαλινδρόμουν καὶ θέλομεν γνωρίσει ποῦ πραγματικῶς εὐρίσκοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οἱ βάρβαροι περὶ ὧν ὁ λόγος,

Διύφοροι Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἔγραψαν τὰ περὶ τοῦ πολέμου τούτου· ἀλλὰ δὲν θέλω ἀρύσει τὰ ἐπιχειρήματά μου, εἰμὴ ἀπὸ τοὺς πλησιεστέρους εἰς τὰ πράγματα· αὐτοὶ ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ γνωρίζωσιν ἀκριβέστερον συμβάντα τῶν ὁποίων ἦσαν σχεδὸν σύγχρονοι· αὐτοὶ ἐχρησίμευσαν καὶ ὡς πηγαὶ τῶν μεταγενεστέρων χρονολογῶν· τὸ δὲ περίεργον εἶναι ὅτι ἐκ τῶν δύο ἀρχαιοτέρων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῶν διασωθέντων μέχρις ἡμῶν, ὁ μὲν πρέπει νὰ ἦτο μάρτυς τῆς ὑποτιθεμένης κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος, ὁ δὲ πρέπει νὰ εἶδε τὴν χερσόνησον ταύτην ἀπαλλαγείσαν τῆς Ἀβαροσλαβικῆς δεσποτείας, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐννάτου. Ὁ Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, ἔφηβος ἤδη ἐπὶ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως, ἔγραψεν, ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ μετὰ Φωκᾶν διαδόχου αὐτοῦ, ἥτοι περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἱστοριῶν βιβλία 8, ἐξ ὧν εἰς τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, τὸ ἕκτον, τὸ ἑβδομον καὶ τὸ ὄγδοον περιγράφει λεπτομερέστατα τοὺς μεταξὺ 582-602 πολέμους τοῦ Μαυρικίου μετὰ τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Σλάβων. Ἄν καὶ τὸ ὕψος του ᾗναι ψιμυθιωμένον μέχρι φόρτου, ἂν καὶ στερηθῇται κρίσεως, διὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως εἰς τὴν ὁποίαν ἔζησε καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὰς περιγραφάς του, εἶναι πηγὴ πολὺτιμος δι' ἡμᾶς. Θεοφάνης ὁ ἡγούμενος τοῦ ἀγροῦ καὶ ὁμολογητῆς ἐπικαλούμενος, ἔζησε κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς ὀγδοῆς ἑκατονταετηρίδος καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐννάτης καὶ ἔγραψε χρονολογίαν 528 ἐτῶν, ἀρχομένην ἀπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ λήγουσαν εἰς Μιχαὴλ τὸν βασιλέα. Εἶναι πολὺ συντομώτερος τοῦ πρώτου ὡς πρὸς τὴν ἐπασχολοῦσαν ἡμᾶς ἐποχὴν, μονότονος καθ' ὑπερβολὴν, ἀλλ' ἐμβριθέστερος ἐκείνου καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν ἡμῶν θέατρον πλησιέστερος ὅλων τῶν λοιπῶν βυζαντινῶν χρονολογῶν. Ἡ συνεχὴς παράθεσις ἀμφοτέρων τῶν κειμένων, ἤθελεν ἀποβῆ ὀχληρὰ καὶ ἀνωφελές. Δὲν θέτω λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου, εἰμὴ τὸ ἕτερον τῶν κειμένων, καὶ συνήθως μὲν τὸ τοῦ αὐτόπτου τῶν γε-

γονότων καὶ λεπτομεροῦς Σιμοκάττου, ἐνίοτε δὲ, χάριν συντομίας, τὸ τοῦ Θεοφάνους, παραπέμπων ὁμως πάντοτε καὶ εἰς τὸν ἕτερον τῶν хроνογράφων μας, οὔτινες ἄλλως τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμφωνοῦσι μεταξύ των.

Δύω ἔτη πρὶν ἢ ὁ Μαυρίκιος περιβληθῇ τὴν Ῥωμαϊκὴν πορφύραν, οἱ Ἀβαρας, κυριεύσαντες τὸ πὰρὰ τὸν Δούναβιν μέγα φρούριον τοῦ Σιρμίου [22], ἐπώλησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὴν εἰρήνην δι' ὀγδοήκοντα χιλιάδας χρυσᾶ νομίσματα κατ' ἔτος. Ἀλλὰ ὁ σημαντικὸς αὐτὸς φόρος δὲν ἐκόρεσε τὴν πλεονεξίαν τοῦ Χαγᾶνου καὶ τὸ 582 ἔτος ἀπὸ Χ. (πρῶτον τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου) ἐμελέτησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν αὔξησίν του. Ὁ Χαγᾶνος ὁμως ἦτον ἄνθρωπος πονηρὸς ἐπίσης καὶ ἰσχυρὸς· μὴ γινώσκων εἰσέτι τὸν χαρακτῆρα τοῦ νέου βασιλέως, ἠθέλησε, πρὶν ἢ ρίψῃ τὸ προσωπεῖον, νὰ δοκιμάσῃ μὲ ποῖον ἄνθρωπον ἔχει νὰ κάμῃ. Ὅθεν πρὸ πάντων ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τελειοποιήσῃ τὰς περὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν γνώσεις του δαπάναις τοῦ Καίσαρος, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἰδεῖ εἰσέτι ἐλέφαντα, ἐμήνυσε νὰ τὸν σταλῇ τὸ ζῶον· ἀμέσως ὁ βασιλεὺς διατάσσει νὰ τῷ πέμψουν τὸ μέγιστον τῶν θηρίων τούτων, τὸ ὁποῖον ὁμως ἰδὼν ὁ Χαγᾶνος καὶ ἐκφαιλάσας, ἐπέστρεψε παραιτίκα εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἐπειτα ἐπόθησε νὰ ἀπολαύσῃ καὶ ἄλλων ὑλικωτέρων ἡδονῶν, πάλιν δαπάναις τοῦ βασιλικοῦ ταμείου, καὶ ἐζήτησε κλίνην χρυσήν· ὁ Μαυρίκιος σπεύδει

(22) Ὁ Ζιγκεῖζενος ἐσφαλμένως λέγει, ὅτι τὸ Σίρμιον ἐκυριεύθη τὸ 582 ἔτος (σελ. 692 τοῦ 1ου τόμου)· ὅτι τὸν ἠπάτησεν εἶναι ἡ φράσις τοῦ Σιμοκάττου· "Τοῦτο ἦλω πρὸ τινος βραχυτάτου καιροῦ" τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Μαυρικίου. ἀλλ' ἐπειδὴ κατωτέρω ὁ αὐτὸς Σιμοκάττης λέγει, ὅτι οὐ περαιτέρω διήρκεσαν τῶν δύο ἐνιαυτῶν αἱ σπονδαὶ (αἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου), καὶ ἐπειδὴ αἱ νέαι ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν, (καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν τοῦ Ζιγκεῖζενου) τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, ἥτοι τὸ 582, ἔπεται ὅτι ἡ ἄλωσις τοῦ Σιρμίου ἐγένετο δύο ἔτη πρότερον, ἥτοι τὰ 580.

νὰ τῷ στείλῃ καὶ ταύτην, ἐξεργασθεὶς βασιλικῶς τὸ δῶρον, ἀλλ' ἔλαβε καὶ τοῦτο τὴν τύχην τοῦ πρώτου, ἐπιστραφέν μετὰ περιφρονήσεως. Τότε ὁ Χαγᾶνος ἰδὼν ὅτι δύναται νὰ τολμήτῃ τὰ πάντα, ἐκσφενδονίζει συναλλαγματικὴν κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ θησαυροῦ αὐξάνουσαν σημαντικὰ τὸν φόρον· καὶ ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς, ἀφ' οὗ μετῆλθε προθύμως καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ξυλουργὸν χάριν τοῦ Χαγάνου, δὲν ἠθέλησε φαίνεται νὰ κάμῃ τυφλῶς καὶ τὸν τραπεζίτην του, ἐγένετο ἑναρξίς τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἄθρόον τε τὴν πολέμῳ φίλην ἀράμενος σάλπιγγα, διηγείται ὁ Σιμοκάττης (σελ. 13 καὶ ἐπ.), τὰς δυνάμεις συνήθροίξε καὶ τὴν Σιγγιδόνα τὴν πόλιν ἑξαπιναιῶς, ἄφρακτον οὖσαν, ἐλάμβανεν [23] πολλὰς τε καὶ ἑτέρας ἄστει γείτονας πόλεις λήζεται· ἀνελών τε Ἀὐγούσταν καὶ τὸ Βιμινάκιον (πόλεις δ' αὗται λαμπραὶ ὑπὸ τὸ Ἰλλυρικὸν φορολογούμεναι) παρ' αὐτίκα στρατοπεδεύεται καὶ τὴν Ἀγχίαλον περιτέμνεται· τὰς τε περιοικίδας κώμας ἐδήλωσε· τὸν δὲ τῶν θερμῶν ὑδάτων οἶκον οὐκ ἀναστήσαι φασί· λόγος δὲ τις ὡς ἡμᾶς ἐξεφοίτησεν, ἐνθάδε τὰ τοῦ Χαγάνου ἀποκρύψασθαι γύναια καὶ μισθὸν τῆς ἀπολαύσεως ἐκείνον αἰτεῖν, μὴ καταρρίπτειν τὰ τῶν ὑδάτων οἰκοδομήματα· λέγουσι δὲ τὰ ὑδάτια ταῦτα τοῖς λουσαμένοις ἀγαθὸν εἶναι καὶ εἰς ὑγίαν τούτοις συμμαχεῖν. Τριῶν δ' ἐπιγενομένων μηνῶν, πρεσβεύονται Ῥωμαῖοι πρὸς Χαγᾶνον Ἐλπίδιον ἐκπέμψαντες, ἄνδρα ἐς συγκλήτου βουλὴν ἀναγόμενον . . . καὶ Κομεντίολον, ἄνδρα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ὑπερφερόμενον . . . ἦγον γοῦν ἄμφω παρὰ τὸν Χαγᾶνον ἐπὶ τὴν Ἀγχίαλον καὶ περὶ σπονδῶν ἡξίου· ὡς προετάχθησαν, τοῦ δὲ μὴ μετριοπαθοῦντος ἐπὶ τοῖς ἄδικήματιν, ἀλλὰ καὶ προσαπειλούντος αὐθαδικώτερον, τὰ λεγόμενα τείχῃ καθαιρήτειν μακρὰ, καὶ τοῦ μὲν Ἐλπιδίου ὑποχαλοῦντος τοῖς λόγοις . . . Κομεντίολος μεγαλοφρόνως τὴν τῆς γλύττης εὐγένειαν ἐπεδείκνυτο . . . Ἐπεὶ δ' ὁ μέγας

(23) Δὲν ἀντιγράφω ἐνταῦθα, εἰμὶ τὰ οὐσιωδέστατα τοῦ κειμένου τοῦ Σιμοκάττου καὶ ὅχι τὰς ἀφορήτους περιττολογίας του.

οὗτος διεπερατοῦτο τοῖς ῥήμασιν ἑλεγχος, ἀνάξισις αἷματος μέγαν τῷ Χαγάνῳ θυμὸν ἐπεκύμανε, τότε πρόσωπον ἅπαν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐφοίνισσέτο . . . τῶν τε ὀφρύων ἐς μέγα ἐξανισταμένων, καὶ μικροῦ δεῖν τῶν μετώπων ἀπειλουσῶν ὑπερίπτασθαι [24], μέγιστος ἀπρωρεῖτο τῷ Κομεντιόλῳ ἐκ τῆς διαλέξεως κίνδυνος· τὴν γὰρ τῶν πρέσβειων ὁ βάρβαρος διαφθείρας αἰδῶ, δεσμοῖς τὸν Κομεντιόλον ἡτίμασεν τῇ δὲ ὑστεραία τὰ τοῦ θυμοῦ κατηυξάνετο, λόγοις τε πιθανοῖς παρηγοροῦντο οἱ τῶν Ἀβαρων δυνατώτατοι τὸν ἡγεμόνα, ὑποπείθοντες ὅπως μὴ δογματίσοι Κομεντιόλου τὸν θάνατον· καὶ πείθουσι μέχρι τῶν δεσμῶν ἀποχρήσει ἀδικεῖσθαι τοὺς πρέσβεις. Ἐπινεύσας γοῦν ὁ Χαγᾶνος, ἡτιμωμένους ὡς βασιλέα ἐξέπεμπε· τοῦ δὲ ἐπionτος ἔτους, πάλιν ὁ Ἑλπίδιος ἐπὶ τῇ αὐτῇ πρεσβείᾳ χειροτονηθεὶς, ἀποστέλλεται· καὶ ὡς τὸν Χαγᾶνον γενόμενος, ἐξήτει πρεσβευτὴν ἅμα αὐτῷ ἐς βασιλέα γενέσθαι, ὅπως ἀναξωπυρήσειε τὰς σπονδὰς καὶ εἴκοσιν ἐτέρων χιλιάδες χρυσῶν ταῖς συνθήκαις εἴησαν ἐπαυξήματα· ὁ δὲ Χαγᾶνος τοὺς λόγους εἰσεποιήσατο καὶ ὁ πόλεμος ἐκεχειρίαν ἐλάμβανε. " [25].

Ἄν καὶ ὁ πρῶτος οὗτος ἐνιαυτός τοῦ πολέμου (582—583) προηγῇται μικρὸν τοῦ ἀπαισίου κύκλου τὸν ὅποιον ὁ Φαλλμεραῦερος διέγραψεν ἀπὸ τοῦ 584 μέχρι τοῦ 593, ἀνεφέρα ὅμως τὰ κατ' αὐτὸν συμβάντα ὡς ἀναγκαίαν προεισάγωγην εἰς τὸ ὅποιον μέλλομεν νὰ διατρέξωμεν στάδιον.

Ὁ Χαγᾶνος κυριεύσας ἤδη τὴν Σιγγιδόνα, τὴν πόλιν παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἐκτίσθη μετέπειτα τὸ Βελιγράδιον [26],

(24) Ἀντέγραφα τὸ τελευταῖον τοῦτο τεμάχιον τοῦ Σιμοκάττου διὰ νὰ δώσω εἰς τὸν ἀναγνώστην ἰδέαν περὶ τοῦ κωμικοῦ ὕφους τοῦ συγγραφέως μας. Πῶς σὰς φαίνονται αἱ ὀφρυς αἱ ἀπειλοῦσαι πτήσιν ὑπεράνω τοῦ μετώπου τοῦ ἐξηγριωμένου Χαγάνου; ὅλη ἡ συγγραφή εἶναι διαπεπoικιλμένη με τοιαύτας τολμηρὰς μεταφορὰς.

(25) Θεοφάνους σ. 214.

(26) Ἐδανείσθην τὴν γνώμην ταύτην ἀπὸ τὸν Γίββωνα. (τόμ. 2 σελ.

ληλατήσας δὲ καὶ διαφόρους ἄλλας γείτονας τοῦ φρουρίου
τούτου πόλεις, κατέστρεψεν ἔπειτα τὴν Αὐγούσταν (Ρά-
χοβαν) καὶ τὸ Βιμινάκιον (Κοστολάτζ, εἰς τὰς ἐκβολὰς
τοῦ ποταμοῦ Μλάβα), ὥρμησεν εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἀγχιά-
λου (Αἰγιόλι) καὶ ἠπείλησεν ἐκεῖθεν τὰ μακρὰ τεῖχη [27].
Ὁ πόλεμος ἀρχίσας εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἰλλυρικοῦ τὸ κατε-
χόμενον τὴν σήμερον ἀπὸ τὴν βόρειον Σερβίαν [28],
ἐτελείωσεν εἰς τὴν βορειοτέραν γωνίαν τῆς Θράκης,
τὴν μεταξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου
σχηματιζομένην. Ἀκόμη εἴμεθα μακρὰν, πολὺ μακρὰν τῆς
Πελοποννήσου· ἀλλὰ ὁ πρῶτος οὗτος πόλεμος παρίστησι
περίεργα πρᾶγματα. Ὁ Χαγᾶνος φειδόμενος τοῦ οἴκου
τῶν Θερμῶν ὑδάτων τῆς Ἀγχιάλου, διότι τὰ ὕδατα ταῦτα
συνετέλεσαν εἰς τὴν ὑγείαν τῶν γυναικῶν του, ἀνακαλύπτει
ψυχὴν εὐπρόσιτον εἰς γενναῖα αἰσθήματα. Καὶ οἱ δυ-
νατοὶ τῶν Ἀβάρων οἱ μεσολαβούντες παρὰ τῷ ἐξηγριω-
μένῳ Χαγάνῳ διὰ νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν τοῦ φλυᾶρου καὶ

238) καὶ ἀπὸ τὸν Ἄσπην [La Turquie d'Europe par Aní
Boué τόμ. 2 σελ. 359], οἷτινες παραθέτουσι καὶ ἄλλας μαρτυρίας.

(27) Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ μακρὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλε-
ως ᾠκοδομήθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου διὰ νὰ προφυλά-
ξωσιν ὄχι μόνον τὴν πόλιν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ αὐτὴν κτήματα, ἐν
διαστήματι διημέρου δρόμου, ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων· τὰ
τεῖχη ταῦτα, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου ἀπέληγον εἰς τὴν ἐπὶ τῆς
Προποντίδος κειμένην Σηλυβρίαν· ἀπείχον τοῦ Βυζαντίου 40,000
πόδας καὶ εἶχον πλάτος εἴκοσι Ῥωμαϊκῶν ποδῶν.

(28) Ὁ περίεργος ἀναγνώστης δύναται νὰ συμβουλευθῇ διὰ τὴν
ἀκριβεστέραν κατάληψιν τῶν κυριωτέρων τοῦλάχιστον πολεμικῶν κι-
νημάτων τὸν ὑπὸ Βιλγέλμου Δελλισλίου, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ
Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, συνταχθέντα χάρτην τοῦ ἐν τῷ δε-
κάτῳ αἰῶνι Βυζαντινοῦ Κράτους, τὸν προσαρτηθέντα εἰς τὸν 1ον τόμον
τοῦ Imperium Orientale τοῦ Βανδουρίου, καὶ τὸν νέον χάρτην τῆς
Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας τὸν εὐρισκόμενον παρὰ τῷ πρῶτῳ τόμῳ τοῦ ἀ-
ξιολόγου περὶ αὐτῆς συγγράμματος τοῦ Α. Βουῆ (ἴδε σημ. 26).

αὐθάδους Κομεντιόλου [29] δεικνύουσι μετριοπάθειαν καὶ φρόνητιν ἀξίαν καλητέρας ἐποχῆς.

Ἡ γενομένη εἰρήνη δὲν διήρκεσε πολὺ. " Μετά τινα δὲ βραχεῖαν χρόνον ῥοπήν (ἐξικολουθεὶ ὁ Σιμοκάττης, σελ. 17) ἡ τῆς εἰρήνης εὐεξία νοθεύεται, καὶ πάλιν Ῥωμαίοις τὸ τῶν Ἀβάρων ἐπιτίθεται φύλον· ἀλλ' οὐκ ἀναφαινδόν, ῥαδιουργικώτερον δὲ πῶς καὶ δολερώτερον. Τὸ γὰρ τῶν Σκλαβινῶν ἔθνος ἐπαφίησι, καὶ πλεῖστα τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀποκείρεται [30] καὶ τῶν μακρῶν μέχρι καλουμένων τειχῶν οἷα δὴ ἄπτοντες, πολὺν ἀπεργάζονται φόνον, διὸ καὶ δεδιὼς βασιλεὺς, τὰ μακρὰ διεφρούρησε τείχη καὶ τὰς περὶ αὐτὸν τῶν στρατευμάτων πληθὺς ἀπεξῆγε τῆς πόλεως· ὥσπερ ἀξιολογώτατον ἔρυμα περὶ τὸ ἄστυ αὐτοσχέδιον μηχανώμενος. Τότε δὴ τότε Κομεντιόλος οὐκ ἄκομψον ταξιαρχίαν πιστεύεται· κατὰ δὲ τὴν Θράκην ἐπιών, ἀπελαύνει τῶν Σκλαβινῶν πλήθη· ἀφικνεῖται δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἐργινίαν οὕτω καλούμενον ποταμὸν καὶ ἀδοκήτως ἐπὶ τοῖς Σκλαβινοῖς καὶ καρτερικῶς ἐπιτίθεται καὶ θάνατον πολὺν τοῖς βαρβάρους ἀπεσχεδίασεν. Εἴτα, παριόντι τῷ θέρει, τὰς Ῥωμαϊκὰς συναθροίσας δυνάμεις, ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν φοιτᾷ καὶ συντυγχάνει Ἀνδραγάστῳ, ἐπισυρομένῳ πλήθει Σκλαβινῶν πολλὰ, ἄγρας τε αἰχμαλώτων ἀξιολογωτάτας καὶ λείας λαμπράς. Διανυ-

(29) Δὲν ἀνέφερα τὸν λόγον τοῦ πρέσβεως τούτου, διότι δὲν ἀξίζει τὸν κόπον· καὶ ἀπορῶ πῶς ὁ Ζιγκεῖζένους ἐκατέρωθεσε νὰ τὸν θεωρήσῃ ὡς μαρτυρίαν περὶ ἐργον περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καταστάσεως τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους (τόμου Ιου σελ. 693)· ἀνέγνωσα δις καὶ τρίς τοὺς λόγους τοῦ Κομεντιόλου, ἀλλὰ δὲν εὔρον εἰς αὐτοὺς εἰμὴ ὕβρεις κατὰ τοῦ Χαγάνου καὶ τινὰς κομπορρήμοσύνας παντάπασιν ἀσυμβιβάστους μὲ τὰ πράγματα.

(30) Ὁ Θεοφάνης εἶναι ἐνταῦθα σαφέστερος. " Τὰ γὰρ Σκλαβινῶν ἔθνη, λέγει, κατὰ τῆς Θράκης ἐξώπλισεν, ἅτινα παρεγένοντο μέχρι τῶν μακρῶν τειχέων κλπ. "

κτερεύσας τε, ὄρθριος ἦκε πλησίον Ἐνσίνου τοῦ φρουρίου καὶ γενικῶς τοῖς βαρβάροις συμπλέκεται. Τὸ δὲ πολέμιον πρύμναν τε ἐκρούσατο, καὶ ἐς φυγὴν ἐξωθεῖτο, καὶ τῆς Ἀστυκῆς αὐτῆς ἀπελαύνετο, λευκὴν τε τοῖς αἰχμαλώτοις ἡμέραν ἀνέσχε το Ῥωμαϊκὸν ἀνδραγάθημα· ὁ δὲ στρατηγὸς ἐπαιώνισεν ἐπινίκιον καὶ τρόπαιον ἐνιδρύσατο." [31]

Νέος λοιπὸν πόλεμος τὸ 583—584 καθ' ὃν ὁ Χαγᾶνος τῶν Ἀβάρων δὲν προσβάλλει ἤδη κατ' εὐθείαν τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλ' ὑποκινεῖ κατ' αὐτῶν τὰ Σλαβικὰ ἔθνη [32]. Ἐδῶ πρέπει ἰδίως νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν μήπως, διαφυγούσα τοὺς ὀφθαλμούς μας κάμμία Σλαβικὴ φυλὴ, κυριεύσῃ τὴν Πελοπόννησον χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν. Τὰ προκείμενα χωρία λέγουσι ῥητῶς ὅτι οἱ ἔχθροὶ ἦλθον εἰς τὴν Θράκην, ὅτι ἔφθασαν μέχρι τῶν μακρῶν τειχῶν, ὅτι ἀπελαύνονται τὸ πρῶτον ἐκείθεν ὑπὸ τοῦ Κομεντιόλου [33], ὅτι νικῶνται μετέπειτα κατὰ τὸν Ἑργινίαν πο-

(31) Θεοφ. σελ. 215.

(32) Ὁ Ζιγκεῖζενος ὑπέπεσεν εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι, ἐκτὸς τῆς ὑποκινήσεως τῶν Σλαβικῶν ἐθνῶν, οἱ Ἀβαρες ἐξηκολούθησαν καὶ αὐτοὶ τὰς ἐχθροπραξίας των δολίως καὶ ραδιουργικῶς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω κείμενα ἐξάγεται ὅτι ἡ ραδιουργία καὶ ὁ δόλος τῶν Ἀβάρων δὲν ἐσυνίστατο εἰς ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ἐξώπλισαν κατὰ τῆς Θράκης τὰ Σλαβικὰ ἔθνη. Προστούτοις ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἐκτὸς τῆς Θράκης, ἐρήμωσαν οἱ Σλάβοι καὶ τὴν Μυσίαν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀληθές.

(33) Περὶ τοῦ Κομεντιόλου αὐτοῦ οἱ ἱστοριογράφοι ἐξέφρασαν ὅλως ἀντιθέτους γνώμας. Ὁ Ζιγκεῖζενος ἀφοῦ τὸν ὀνομάζει, σελ. 693, πολλὰ ῥήτορα, τὸν χαρακτηρίζει, σελ. 694, καὶ ὡς γενναῖον καὶ ἄφρονα στρατηγόν. Ὁ δὲ Γίββων ἰδοὺ τί λέγει περὶ αὐτοῦ, τόμ. 2. σελ. 239 "Ὁ πολεμικὸς χαρακτήρ τοῦ Κομεντιόλου εἶναι ἄξιος σατύρας καὶ κωμωδίας μᾶλλον παρὰ ἱστορικῆς ἐκτιμήσεως, καθότι ἐστερεῖτο καὶ αὐτοῦ τοῦ κοινοτάτου προτερήματος τῆς ἀτομικῆς γενναιότητος. Τὰ πομπῶδη συμβούλια του, οἱ παράδοξοι ἐλιγμοὶ του καὶ αἱ μυστικαὶ διαταγαὶ του παρεσκευάζοντο πάντοτε εἰς τρόπον ὥστε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν φυγὴν ἢ τὴν χρονοτριβὴν του. Ὄταν ἐβάδιζε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐθεώρει τὰς ἡμέρας κοιλάδας τοῦ Αἴμου ὡς ἐμπύδια ἀνυκέρβλητα· ὅταν δ' ὅπι-

ταμόν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τούτου καὶ καταστρέφονται τελευταῖον πάλιν παρ' αὐτοῦ περὶ τὸ φρούριον τοῦ Ἐνσί-
νου καὶ ἐξωθῶντας τῆς Θράκης. Αὐτὰ λέγουσιν οἱ συγ-
γραφεῖς τῆς ἐβδόμης καὶ τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος,
ἀλλ' ὁ Φαλλμεραῦερος (σελ. 172) βεβαιοῖ ὅτι οἱ Σλά-
βοι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην διεσπάρησαν καθ' ὅ-
λον τὸ Ἰλλυρικὸν τρίγωνον καὶ ὅτι διευθύνθησαν ἰδίως
πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. ἸΠόθεν ἐξάγει τοῦτο; δὲν τὸ
γνωρίζω· φαίνεται ὅτι, μελετῶν νὰ κατακτήσῃ τὴν Πε-
λοπόννησον τὸ 589 ἔτος, πέμπει, ὡς προνοητικὸς στρα-
τηγός, αὐτογνωμόνως Σλαβικά τινα ὑποσπάσματα ἀπὸ τὸ
584 εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, διὰ νὰ προετοιμάσωσι τὴν
μελετωμένην ἐπιχείρησιν· ἀλλ' ὁ ἀπροκατάληπτος ἀνα-
γνώστης, ὁ ζητῶν εἰς τὴν ἔρευναν ταύτην τὴν ἱστορικὴν
ἀλήθειαν, καὶ ὅχι αὐθαιρέτους εἰκασίας, θέλει ὁμολογήσει
μὲ ἐμὲ ὅτι τ' ἀνωτέρω κείμενα ὅχι μόνον δὲν διαλαμβά-
νουσιν ὅτι οἱ Σλάβοι εἰσῆλθον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς
τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀπεναντίας λέγουσιν ὅτι δὲν
εἰσῆλθον εἰμὴ εἰς τὴν Θράκην, ὅτι δὲ καὶ ὑπὸ τὴν Θρά-
κην ἐξεβλήθησαν μετὰ τρεῖς ἐπανελημμένας ἡττας.

Εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν ἐφεξῆς μέχρι τοῦ 587 γενομέ-
νων ἐχθροπραξιῶν, διαφωνοῦσι μέχρι τινος ὁ Θεοφάνης
πρὸς τὸν Θεοφύλακτον· ὁ πρῶτος οὐδὲν διαλαβὼν περὶ τοῦ

σθοδρόμει, ἐδιέλεγε δρόμους τόσοι δυσκόλους καὶ ἐγκαταλειμμένους,
ὥστε οὐδ' οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἐγχωρίων δὲν τοῖς ἐγίνωσκον. Ασθενήσας
ἀσθένειαν ἀληθῆ ἢ καὶ πλαστὴν, ἔχυσε, διὰ νυστηρίου τοῦ χειρουργοῦ,
τὰς μόνας ρανίδας τοῦ αἵματος ὅσους ἀπώλεσέ ποτε εἰς τὴν ζωὴν του·
ἢ ἀνάπαισις καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ χειμῶνος ἐπερρῶνουν τὴν ὑγίαν του,
ἥτις συνέπιπτε νὰ ᾔῃαι ἀσθενεστάτῃ ὥσάν τις οἱ βάρβαροι ἐπλησίαζον·”
Ἡ δηκτικὴ αὕτη κρίσις εἶναι δικαιοτάτῃ ὡς πρὸς τὰς ἐπομένας ἐστρα-
τείας, ἀλλ' ἐφαρμόζεται εἰς τὴν τοῦ ἔτους 583—584 τόσοι ὀλίγον,
ὅσον καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ Ζιγκεϊζένου εἰς τὰ μετὰ ταῦτα. Τοιαῦται
ἀντιθέσεις καὶ ἀνωμαλίες εἰς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον, εἶναι συχνόταται
ἐν τῇ Βυζαντινῇ μάλιστα ἱστορίᾳ καὶ καθιστῶσι τὴν ὁρθὴν τῶν χαρα-
κτῆρων ἐκτίμησιν, ἐν τῶν δυσχερεστέρων ἔργων τοῦ ἱστοριογράφου.

Ἀβαροσλαβικοῦ πολέμου κατὰ τὸ 3 καὶ 4 ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, ἐπισωρεύει (σελ. 217) διαφόρους ἐχθροπραξίας εἰς τὸ εἰρημένον ἔτος 587, ἐνῶ ὁ Θεοφύλακτος ῥητῶς λέγει ὅτι τὰ ἐχθρικά ταῦτα κινήματα συνέβησαν ἐν μέρει μὲν τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἐγένετο καὶ ἀπεκρούσθη ἡ Σλαβικὴ εἰσβολή, ὃ ἐστὶ τοῦ 584 ἔτους, ἐν μέρει δὲ τῷ 585 ἔτει. "Ὅ,τι λοιπὸν δυνάμεθα εὐλόγως νὰ συμπεράνωμεν, συνδυάζοντες τὴν ῥητὴν ταύτην βεβαίωσιν τοῦ ἐγγυτάτου εἰς τὰ πράγματα Σιμοκάττου μὲ τὴν διήγησιν τοῦ Θεοφάνου; εἶναι, ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος συγγραφεὺς περιέλαβεν εἰς τὸ 587 ἔτος ὅλας τὰς ἐχθροπραξίας ὅσαι συνέβησαν ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 584, ἂν καὶ συγχρόνως πρέπη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ διακριθῶσι κατ' ἔτος τὰ συμβάντα ταῦτα, ὡς ἐγένετο ἄχρι τοῦδε καὶ ὡς θέλομεν πράξει μετέπειτα, διότι ὁ Θεοφύλακτος, ἐξακολουθῶν τὴν διήγησίν του, δὲν παρέχει πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διακρίσεως ταύτης οὐδὲν ἀσφαλές μέσον. Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη περὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτέσεως τῶν γεγονότων δὲν θέλει παντάπασι βλάψει τὰς ἐρεῦνας μας, διότι γινώσκοντες τὸν εἰρμόν τῶν γεγονότων τούτων καὶ μεταξὺ τῶν καὶ μὲ τὰ προηγούμενα καὶ μὲ τὰ ἐπόμενα, γινώσκομεν ὅλα τὰ συμβεβηκότα ὅσα συνέβησαν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 584 μέχρι τοῦ 587, καὶ ἐπομένως δυνάμεθα νὰ ἐπιφέρωμεν περὶ τῆς ἐκτέσεως τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην Ἀβαροσλαβικῶν ἐπιδρομῶν ἀσφαλῆ κρίσιν.

Ὁ Σιμοκάττης ἀναφέρει πρὸ πάντων τὸ αἷτιον τῆς νέας ταύτης ῥήξεως, ἀπὸ τοῦ ὁποίου γίνεται δῆλον ὅτι τὸ φοβερὸν εἰς τὸ πλεῖστον τῆς τότε Εὐρώπης κράτος τοῦ Χαγάνου, ἡμφισθητεῖτο ἐνίοτε εἰς τὸν γυναικωνίτην του. "Με-
 ,, τοπώρου δὲ (τοῦ ἔτους 584) ἀρχομένου (Θεοφυλάκτου
 ,, ἱστοριῶν σελ. 18) πάλιν οἱ βάρβαροι τὰς συνθήκας διέ-
 ,, χεον· λέξω δὲ τὴν αἰτίαν· Σκύθης ἀνὴρ, παρευνάζεται ἐνὶ
 ,, τῶν τοῦ Χαγάνου γυναικῶν· ὑποτοπάσας δὲ μήπου τὸ κα-
 ,, κὸν φωραθείη, τὴν φυγὴν ἐπὶ τὸ ἀρχέγονον ἐπεποίητο

„ ἦ φῶλον καὶ . . . ἀλούς ὑπὸ τίνος τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγεμό-
 „ νων τῶν ἐς φρουρὰν συντεταγμένων τοῦ Ἰστροῦ, τότε
 „ γένος ἐδήλου, καὶ τὰς πάλαι διατριβὰς καὶ τὴν ἐντεῦθεν
 „ ἀπελαύνουσιν ἡδονήν· ἐπεὶ δὲ πιθανὸς ἐδόκει τῇ διηγέ-
 „ σει τοῦ ἀτυχήματος, παρὰ τὸν Αὐτοκράτορα ὑπὸ τοῦ ἡ-
 „ γεμόνος παραπέμπεται, κἀντεῦθεν ἐδόκουν αἱ Ῥωμαϊκαὶ
 „ σπονδαὶ διασχίζεσθαι . . . οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Χαγᾶνον τῶν
 „ τε Σκυθῶν καὶ Μυσῶν τοὺς περιοίκους ἐλυμήναντο, εἰ-
 „ λὸν τε πόλεις πολλὰς τὴν τε Ῥατηρίαν καὶ Βονώνειαν
 „ καὶ Ἀκὺς καὶ Δορόστυλον καὶ Σαλδαπὰ καὶ τὰ Παννα-
 „ σὰ καὶ Μαρκιανούπολιν καὶ Τρόπαιον. Βασιλεὺς δὲ Κο-
 „ μεντίολον στρατηγὸν ἀνίστησι καὶ τῆς πάσης ἡγεμονίας
 „ κηδεμόνα τουτονὶ προεστήσατο. » [34]

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου οἱ Ἀβαρες ὥρμησαν κατὰ τῶν Βυζαντινῶν ἀπὸ αὐτῆς ἐκεί-
 νης τῆς χώρας ἀπὸ τῆς ὁποίας ἤρχισαν καὶ τὸν προλαβόν-
 τα καὶ ὅτι, τὸ περίεργον, ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν σχεδὸν
 παρὰ τὸν Δούναβιν πορείαν. Καθὼς πρότερον τοὺς εἶδαμεν
 πορθήσαντας τὸ Βελιγράδιον, τὸ Κοστολάτζ καὶ τὴν Ῥά-
 χοβαν, ὅλας πόλεις παραδουναβίους, οὕτω καὶ ἡδη στρα-
 τεύουσιν ἀπὸ τῆς Ῥατηρίας (Ἀρζάρ Παλάγκας) μέχρι τοῦ
 Δοροστύλου (Σιλιστρίας) διὰ τῆς παρὰ τὸν ποταμὸν ἐκεί-
 νον ὁδοῦ, καταβάντες ἔπειτα μέχρι Παννίσου (μεταξὺ Κα-
 δίκιοι καὶ Παραβάδι), Μαρκιανουπόλεως (Κόσλισδα) καὶ
 τοῦ Τροπαίου, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν σημερινὸν ὄνομα δὲν γινώ-
 σκω, τὴν δὲ ἐπέκεινα τοῦ Αἵμου θέσιν δύναται νὰ παρατη-
 ρήσῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν προαναφερθέντα (σημ. 28) χά ρ-
 την τοῦ Δελλυσίου· συμπεραίνω ἐκ τούτου ὅτι οἱ Ἀβαρες
 ἱκανὰ προχωρήσαντες, ἐν τῷ προηγουμένῳ πολέμῳ, εἰς τὸ
 Βυζαντινὸν Κράτος, δὲν ἐνεκάτεστάθησαν ὅμως οὐδαμοῦ,
 ἀλλ' εἶχον ἐπιστρέψει μετὰ τὴν εἰρήνην εἰς τὴν ἰδίαν αὐ-
 τῶν χώραν.

Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀνωτέρω γεγονότων, ὁ Σιμοκάττης

μεταβαίνει εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν κατὰ τὰ τέσσαρα πρῶτα εἰη τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου πολέμων τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῶν Περσῶν καὶ τελειώσας τὴν διήγησιν τῶν κατὰ τὸ 585 ἔτος εἰς τοῦτο τοῦ πολέμου τὸ θάατρον γενομένων, ἑξακολουθεῖ ὡς ἑξῆς. (σελ. 44)

“ Τούτῳ δῆτα τῷ ἐνιαυτῷ Κομεντίολος ἐπὶ τὴν Ἀγχία-
 „ λον ἦκεν . . . ὁ μὲν οὖν Κάστος (εἰς τῶν ὑποστρατήγων)
 „ . . . τὰ τῆς χώρας περιενόσκει λαίᾳ ἦκε δὲ ἐπὶ Ζαλδα-
 „ πὰ, ἐπὶ τε Αἶμον τὸ ὄρος, ἀτὰρ ἀδοκίμως τοῖς βαρβάροις
 „ ἑωθινὸς κατεπέλασεν, ἀφράκτους τε εὐρόμενος ἐνευδοκί-
 „ μει τῷ δόρατι· περίδοξον δὲ ἀπεφέρετο τὸ τρόπαιον.
 „ Μαρτίνος δὲ (ἄλλος ὑποστράτηγος) ἐς τὰ περὶ τὴν Νεάν
 „ πύλιν γεγόμενος, ἔνθα δὴ τὸν Χαγᾶνόν τό τε Ἀβαρικόν
 „ αὐλιζόμενον ἐπεσκόπευεν· ἔλλοχῶσι γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ
 „ ἀθρόον καρτερῶς ἐπιτίθενται· ὁ δὲ Χαγᾶνος παράδοξόν
 „ τι ἔρμαιον τὴν σωτηρίαν ἠτύχησε καὶ φυγῇ συνέριθος
 „ ἦν· ἐλάνθανε γὰρ νῆσος ἐν τῇ λίμνῃ, τὸν βάρβαρον δια-
 „ σώζουσα· ἡ γὰρ ἂν ἦλω καὶ περίδοξον ἐγεγόνει Ῥωμαίοις
 „ ζώαριον . . . καὶ δῆτα ἀνέξευξεν ἐξ ἑωθिनοῦ ὁ Μαρτίνος,
 „ ἔνθα τῷ στρατηγῷ τῇ προτεραίᾳ διώριστο· ὠμορρόθει
 „ δὲ καὶ Κάστος, ἐς ταῦτόν Μαρτίνῳ γεγόμενος· πλείστης
 „ τε δυνάμεως ἐδίδοσάν τε καὶ ἀντελάμβανον τῇ συντυ-
 „ χίᾳ παρ’ ἐαυτῶν τὰ συντάγματα.

„ Κομεντίολος δὲ τὴν ὁμολογίαν ἀποπεμφάμενος, τὰς τε
 „ πρὸ τῆς προτεραίας συνθήκας, οὐδέν τι διεπράξατο πρὸς
 „ ἐντρέχειαν βλέπον· Μαρτίνος δὲ καὶ Κάστος ἐς Μαρκια-
 „ νοῦ πόλιν τὸν στρατηγὸν ἦκεν πύθόμενοι, παρ’ αὐτὸν ἐ-
 „ πάνησαν· ἡλίου δ’ ὑπερχομένου τῆς κυκλικῆς τῆς φω-
 „ σφόρου δινήσεως, πανστρατιᾷ Κομεντίολος ἐπὶ τὸν ἴδιον
 „ ἐχώρησε χάρακα . . . μετ’ ἐκείνο δῆτα ἐπὶ τοὺς στενω-
 „ ποὺς τοῦ Αἶμου στρατοπεδεύεται . . . περὶ τὴν ξυλίνην
 „ δὲ γέφυραν τοῦ γείτονος ποταμοῦ ἀνιχνεύειν τὸ Ἀβαρι-
 „ κὸν ἐξ ἑωθिनοῦ λοχίτη γε ὄντι Μαρτίνῳ • στρατηγὸς
 „ ἐγκελεύεται, ἐπισκοπεῖν τε εἶγε διεπεραιώθη τὸν ῥοῦν τὸ
 „ πολέμιον. Κάστον δὲ κατὰ τὴν λιθίνην διάβασιν, ἀνερρυ-

„ νᾶσθαι τὰ τῶν πολεμίων κινήματα· ἀλλ' ἐπεὶ Μαρτίνος
 „ ἐτεθέατο διαπεραιοῦσθαι τὸν ῥοῦν ὅσον οὐπω τὸ πολέ-
 „ μιον μέλλον, παλίνρσος οἷα ἐπανήκε καὶ συνείρει τοῖς
 „ ἀμφὶ τὸν Κομεντίολον στρατεύμασιν. Ὁ δὲ Κάστος, ὑ-
 „ πεκβαίνων τὸν τε ποταμὸν διεπεραιώσατο, καὶ εἰς τὸ
 „ πέραν ἀφικόμενος, συγγίνεται τοῖς προθέουσι τῶν ἀντι-
 „ πάλων καὶ ῥωμαλεώτερον ἅπαντας τῷ ἀκινάκῃ διώλεσε·
 „ δράσας δὲ τὰ τοιαῦτα οὐχ οἷός τε ἦν τὴν παροῦσαν εὐ-
 „ πραγίαν διαφυλάξασθαι... οὐκ ἀνέξενε γὰρ ἐπὶ τὸν
 „ Κομεντίολον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ξυλίνην ἀποιχόμενος γέφυ-
 „ ραν, συμπαραμαρτεῖν ἐπειράτο Μαρτίνῳ. Ἐπεὶ δὲ διη-
 „ τύχησε τοῦ βουλήματος, ἡλίου δυομένου, ἐπαννύχιζε
 „ κατὰ τὸν χώρον. Τῇ δ' ἐπιούσῃ διενυκτέρευε τὸ πολέ-
 „ μιον καὶ διὰ τῆς ξυλίνης γεφύρας εἰς τὸ πέραν διεπορ-
 „ θμεύετο... συννεύοντος δὲ καὶ Κάστου ὡς τὰ οἴκοι, ἀν-
 „ τιμέτωπον τὸ δυσμενὲς συνεκύρησε πλῆθος καὶ δυσάντη-
 „ τον ἦν τὸ κακὸν καὶ σοφίσματος ἄμοιρον, ... περίσχιζεται
 „ δὲ παρευτικά τὸ σύνταγμα καὶ ἄλλος ἄλλῃ ὡς εἶχε δειλίας
 „ ἐτράπετο... ὁ δὲ πόλεμος ἐπίδοσιν μᾶλλον ἐλάμβανε καὶ
 „ πρὸς τὸ λαβρότερον ἐξεκαίετο· ὁ γὰρ Χαγᾶνος ὥσπερ ἀπὸ
 „ τινος ἀφετηρίας κακῶν ἐπαφίησι στρατιὰν πολλήν, ὅπως
 „ τὴν Θράκην διατέμνεται πᾶσαν. Ἐνάλλεται τῶινυν ἐπὶ
 „ προνομὴν τὸ πολέμιον διὰ τῶν τῆς μεσημβρίας ὁρίων,
 „ καὶ δῆτα τοὺς φύλακας, ἡρωϊκώτερον παραταξαμένους,
 „ ἀνείλον. Ἀνσιμούθ δὲ τις ταξίαρχος, ὀπηνίκα ἦσθετο τὸ
 „ Ἀβαρικὸν ἐπιφοιτήσαν ἡθροίκει τὴν στρατιὰν καὶ πρὸς
 „ τὰ μακρὰ τείχῃ διέσωξεν· αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸ οὐραῖον τῆς δυ-
 „ νάμεως ἐτύγχανεν ὦν, συνώθει τε πρὸς τὸ εἶσω τὸ στρά-
 „ τευμα, τοῦτό τοι καὶ ζῶντα τοῖς βαρβάροις ἀπέδοτο· ἤλω
 „ γὰρ καὶ πρόχειρον θήραμα τοῖς προθέουσι τῶν πολεμίων
 „ ἐγένετο. Μετ' ὀλίγον δ' ὁ Χαγᾶνος καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ
 „ πλῆθους ἀπόμοιραν τῇ Θράκῃ προσέχεε, διὰ πλείετων τε
 „ τόπων τὴν εἰσβασιν ἐπεποίητο· σκαίοθεν δ' οἱ ἀμφὶ τὸν
 „ Κομεντίολον ἐστρατοπεδεύοντο· διὰ τοι τοῦτο ἀποκρύ-

„ πτονται οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς ταῖς ὕλαις τοῦ Αἵμου, τό γε
 „ πολέμιον παρίεσαν εἰς πλείστας ἀνὰ τὴν Θράκην δια-
 „ σπεῖρεσθαι μοίρας.
 „ . . . Κατῆραν τοίνυν τοῦ Αἵμου (οἱ Ῥωμαῖοι) ἐπὶ
 „ Καλβομοῦντα καὶ Λιβιδουργὸν πολεμῆσειοντες, καὶ
 „ τὸν Χιγᾶνον εἰσορώσιν οὐ πόρρω που διατρίβοντα,
 „ ἀλλ' ὥς ἀπὸ σημείων τεττάρων ἀπεριμερίμνως τὰς σκη-
 „ νὰς συμπηξάμενον, ἅτε δὴ τῆς ἐκείνου πληθύος ἀνὰ πᾶ-
 „ σαν ἐκχυθείσης τὴν Θράκην· διακοσμήσας οὖν ὁ Κο-
 „ μεντίολος τὸ στράτευμα καὶ εἰς τάξιν μίαν συντάξας,
 „ βαδίζειν εἶα· καὶ πρὸς τὴν Ἀστικὴν χωρεῖν διατάττε-
 „ ται, τὴν τε νύκτα διὰ φυλακῆς ἔχειν, προσπίπτειν τε
 „ τῇ ὑπεραιᾷ τῷ Χαγάνῳ . . . ἀλλ' ἔδοξε τύχῃ τινὶ πα-
 „ ραχαράττειν τῆς στρατηγείας τοὺς γνώμονας . . . Τοῦ
 „ γὰρ ἡλίου τὰ νῶτα τῇ σκυθρωπῇ νυκτὶ παραδείξαν-
 „ τος . . . ἔν τι τῶν ὑποζυγίων τὸν ἐπικείμενον παραπέρ-
 „ ριψε φόρτον . . . οἱ δὲ παρεπόμενοι εἰς τοῦπίσω τρα-
 „ πέσθαι τὸν δεσπότην ἐκέλευον, τό τε σκευοφῶρον ζῶον
 „ ἐπανορθοῦσθαι τοῦ πλημμελήματος. Τοῦτο τοι τῆς ἀ-
 „ ταξίας γέγονεν αἷτιον . . . παρηχέϊται γὰρ τοῖς πολλοῖς
 „ ἡ φωνὴ καὶ φυγὴν ἔδοκει δηλοῦν, ὥς οἱα τῶν πολεμίων
 „ ἐπιφανέντων ἀθρόον αὐτοῖς καὶ παρεκκλεψάντων τὴν
 „ δόκησιν· μεγίστου δὲ συμπεσόντος τῷ στρατεύματι
 „ θρύλλου . . . ἐπιχωρία τε γλώττῃ εἰς τοῦπίσω τρα-
 „ πέσθαι ἄλλος ἄλλῃ προζέταττε, ρετόρνα μετὰ μεγίστου
 „ τaráχου φθεγγόμενοι· διασπᾶται γοῦν ἅπαν τὸ σύν-
 „ ταγμα . . . Ἐντεῦθεν ὁ Χαγᾶνος τὸν δεύτερον τοῦτον καὶ
 „ μέγιστον διεδίδρασκε κίνδυνον καὶ ἡ ποδῶν εἶχε, κατα-
 „ λελοίπει τὰς συνήθεις διατριβάς· παραπλήσια δὲ καὶ
 „ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔδρα καὶ ἀμοιβαία τις ἦν ἡ φυγὴ καὶ φό-
 „ βος τις κίβδηλος τὸ Ῥωμαϊκὸν περιστρόφει στρατόπε-
 „ δον [35]· ὅμως ἀναιροῦνται τῶν Ἀβάρων οἱ πλείους.

(35) Τί περίεργος πειθαρχία, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ διασπᾷ ὁ
 παρεκτραπείς φόρτος ἐνὸς ὑποζυγίου. Ὁ Θεοφάνης ἀηγοῦμενος τὸ πε-

„ συμπλοκῆς ἀδοκῆτου συνενεχθείσης ἀμφοῖν τοῖς στρα-
 „ τεύμασιν· ἀντιστραφέντων γάρ τινων τῆς Ῥωμαϊκῆς
 „ συμμορίας, εὐσθενέστατα τοῖς πολεμίοις προσέμιξαν. ”

Καθὼς προεῖπον ἤδη, τὸ ἔτος καθ’ ὃ συνέβησαν τὰ πο-
 λεμικὰ ταῦτα κινήματα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀρισθῇ ἀκρι-
 βῶς. Ἐπειδὴ ὅμως ἠξεύρομεν ὅτι τὰ πρὸ αὐτῶν ἐκτεθέντα
 ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἔτη 584—585, εἶναι πιθανώτατον ὅτι τὰ
 προκείμενα ἤδη ἐπράχθησαν κατὰ τὸ 585—586. Τὰ
 Ῥωμαϊκὰ ὄπλα, τιμηθέντα κατ’ ἀρχὰς ὑπὸ τῶν γενναίων
 ὑποστρατήγων τοῦ ἀνάνδρου Κομεντιόλου, ἀναφαίνονται πε-
 ρὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀτυχῇ. Ὁ ἐχθρὸς, ὑπερπη-
 δήσας προηγουμένως τοὺς προμαχῶνας τοῦ Δουνάβεως, ἐξε-
 πόρθησεν ἤδη καὶ τὸν Αἰμον καὶ ἐπλημύρῃσε τὴν Θράκην.
 Ἀλλὰ προέβη ἄρα καὶ περαιτέρω; Ὁ Σιμοκάττης βεβαιοῖ
 ῥητῶς ἅπαξ, δις, τρις καὶ τετράκις εἰς τὴν διήγησίν του, ὅτι
 ὄχι. Ὁ Χαγᾶνος, λέγει, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Κά-
 στου περὶ τὸν Αἰμον, ἐπαφῆκε στρατιὰν πολλὴν διὰ νὰ
 λεηλατήσῃ ὅλην τὴν Θράκην. Μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Ἀνσι-
 μούθ, λέγει, ὁ Χαγᾶνος ἔφερεν ὅλον τοὺς στρατὸν εἰς
 τὴν Θράκην· οἱ Ῥωμαῖοι, λέγει, κρυβέντες εἰς τὰς ὕλας τοῦ
 Αἰμου ἀφῆκαν τοὺς ἐχθροὺς νὰ διασπαρῶσιν εἰς πλείστας
 μοίρας ἀνὰ τὴν Θράκην. Ὁ Χαγᾶνος, λέγει, ἀπεριμερίμνως
 διέτριβε περὶ τὸ Αἰβιδουργόν, τὸ δὲ στρατεύμα του εἶχε
 ἐκχυθῇ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Θράκην. Τοῦτο θέλει ἄρα γε νὰ εἰ-
 πῇ ὅτι οἱ Ἀβάρεις ἢ καὶ οἱ Σλάβοι, ἂν θέλετε, εἰσέβαλον εἰς
 τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα,

ριστατικὸν τοῦτο λέγει· “ Καὶ ἦν ἰδεῖν Ἀβάρους καὶ Ῥωμαίους ἀλλήλους
 διαδιδράξαντας, μηδενὸς διώκοντος. ” Τὸ θέαμα ἦτο τῷ ὄντι παράδοξον·
 ἀλλὰ τὰ μᾶλλον παράδοξον εἶναι ὅτι ὁ Κομεντιόλος αὐτὸς, ἀντὶ ν’ ἀπο-
 χειροτονηθῇ διὰ τὰ τοιαῦτα κατορθώματά του, προβιβάζεται ἀπ’ ἐναν-
 τίας ἀμέσως ἔπειτα εἰς στρατηγίαν σημαντικωτέραν, τὴν τοῦ Μηδικοῦ
 πολέμου (Θεοφυλ. σελ. 68.) Ὅταν βλέπωμεν τοιαύτας στρατηγῶν ἐκ-
 λογὰς, δὲν πρέπει ν’ ἀπορῶμεν πῶς τὸ Βυζάντιον ἐκατόρθωσε νὰ δια-
 τηρηθῇ ἐπὶ ἐννέα ἔτι περίπου ἑκατονταετηρίδας ;

εἰς τὴν Πελοπόννησον; Ὅχι βέβαια· ὅτε Σιμοκάττης καὶ ὁ Θεοφάνης λέγουσι σαφῶς ὅτι καὶ εἰς τὴν περὶ τὰ τέλη ἀτυχῇ ταύτην ἐποχὴν, ὁ Χαγᾶνος δὲν προέβη εἰμὴ μέχρι τῆς Θράκης, ὅτι ταύτην μόνον ἐλεηλύτησε, κτυπηθεὶς καὶ εἰς αὐτήν, ὡς ἴδομεν, καὶ ἀποκρουθεὶς ἐντελῶς πάλιν, ὡς μετ' ὀλίγον θέλομεν ἰδεῖ.

“Ὁ δὲ Χαγᾶνος ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις, διηγεῖται ὁ „ Θεοφάνης, τὴν Ἀπειρίαν πόλιν παρεκάθισεν. Εὐρὼν δὲ „ Βουσᾶν τῆς πόλεως Μαγγανάριον, ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπειράτο. „ Ὁ δὲ Βουσᾶς παρεκάλει χρήματα ἱκανὰ αὐτῷ παρέχειν „ εἴπερ τὸ ζῆν αὐτῷ φιλοτιμήσοιτο· οἱ δὲ τοῦτον δεσμήσαν- „ τες τῇ πόλει παρέστησαν· αὐτὸς δὲ ἐξήτει τοὺς τὴν πόλιν „ οἰκοῦντας ὠνήσασθαι αὐτὸν, διηγούμενος ὅσα ὑπὲρ τῆς πό- „ λεως ἡγωνίσαστο· πολίτης δὲ τις ἀνέπειθε μὴ τοῦτο ποιεῖν. „ Λόγος δὲ τοῦτον τῇ Βουσᾷ γυναικὶ παρευνάζεσθαι· ἐπεὶ „ τοίνυν κατεφρονήθη Βουσᾶς, ὑπισχνεῖτο Χαγάνῳ παρα- „ διδόναι τὴν πόλιν καὶ πολιορκητικὸν ὄργανον συμπηξάμε- „ νος ὃν Κριὸν ὀνομάζουσι, τὴν πόλιν παρέλαβε [36]· μα- „ θόντες δὲ οἱ βάρβαροι τὸ τεχνούργημα, πλείστας καὶ „ ἄλλας πόλεις ἐδουλώσαντο [37] καὶ μετὰ πολλῆς αἵχμα- „ λωσίας ὑπέστρεψαν.

Ἐδῶ τελειώνει ὁ Θεοφάνης τὴν διήγησιν τῶν πολέμων τοῦ Χαγάνου μετὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἰμὴ κατὰ τὸ 591 ἔτος. Ἀλλ' ὁ

(36) Ἐσφαλμένως λοιπὸν ὁ Ζιγκεϊζένος (Τομ. 1. σελ. 694) συγκαταριθμεῖ καὶ τὴν Ἀπειρίαν μετὰ τῶν πόλεων τὰς ὁποίας ὁ Χαγᾶνος μεταίως τότε εἶχε πολιορκήσει.

(37) Τὸ καλὸν φύλον εἶχεν, ὡς βλέπετε, μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν τύχην τοῦ πολέμου τούτου. Ὁ Χαγᾶνος ἐφείσθη τῶν θερμῶν λουτρῶν τῆς Ἀγχιᾶλου χάριν τῶν γυναικῶν του. Ἡ ἀπιστία μιᾶς ἐξ αὐτῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, κατὰ τὸ 584 ἔτος, καὶ τελευταῖον διὰ τὴν ἀπιστίαν ἄλλης πάλιν γυναικὸς, ἐδιδάχθησαν οἱ Ἀβάρες τὰ πολιορκητικὰ τῶν Ῥωμαίων ὄργανα καὶ ἐκατόρθωσαν δι' αὐτῶν τὴν ἄλωσιν πολλῶν πόλεων.

Θεοφύλακτος, ἐξιστορήσας καὶ αὐτὸς τὰ περὶ πολιορκίας
 καὶ ἀλώσεως τῆς Ἀπειρίας καὶ τὰ περὶ Βουσᾶ καὶ τοῦ πο-
 λιορκητικοῦ ὀργάνου διὰ τῆς διδαχῆς τοῦ ὁποίου εἰς τοὺς
 ἈΒαρας ἔσωσεν οὗτος τὴν ζωὴν του, προσεπιφέρει [σελ.
 54]. " Μενοῦν γε τῇ Βερόῃ προσπίπτει (τὸ πολέμιον)
 „ καὶ πλείστον παρανάλωμα χρόνου ζημιωθὲν καὶ μεγά-
 „ λοις πόνοις προσομιλήσαν, τὸ τέρμα τῶν ἀγώνων ἀστε-
 „ φάνωτον ἀπεφέρετο, τῶν τὴν πόλιν περιοικούντων ἀντι-
 „ παραταξαμένων γενικώτερον ὅμως χρήμασιν ὀλίγοις τισὶ
 „ τὴν ὁμαιχμίαν ἠλλάξαντο. Τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ πιθανὸν
 „ τῆς ἀστοχίας ἐγκάλυμμα. Περικάθηται δὲ καὶ Διοκλη-
 „ τιανούπολιν [38] κατὰ τὸ καρτερόν, ἀντετάξατο δὲ καὶ
 „ ἡ πόλις εἰς τὰ μάλιστα καὶ προσβάλλειν ἀπείργεν ἐπ' ἀ-
 „ δείας. Καταπέλτας γὰρ ἐν τοῖς τείχεσιν ἀνεστήσαντο,
 „ ἄλλα τε ἀμυντήρια καὶ ἀπρόσιτον ἦν τοῖς βαρβάροις ἐξ
 „ ὑπογυίου συμπλέκεσθαι ἀπῆει τοῖνυν ἀσχάλλων . . . πα-
 „ ρευθὺ δ' ἐπὶ τὴν Φιλίππου πόλιν μετέβαινε καὶ περιβύς
 „ τὸ πόλισμα, ἐνήθλει λαβεῖν ἀντεμάχοντό τε οἱ τοῦ ἄ-
 „ στεος ἐντρεχέστερον, καὶ πολλοὺς τραυματίας ἔκ τε τῶν
 „ περιβύλων καὶ τῶν ἐπάλξεων ἐποιήσαντο, ὥς τε τὸν Χα-
 „ γᾶνον τὴν ἀσυλίαν διὰ τὴν ἀρετὴν ἐπαινέσαντα, προῖκα
 „ καταθέσθαι τὸν πόλεμον. Ἐξ ἑωθινοῦ δὲ διαπεραιωθείς τὰς
 „ ὕλας τῆς λεγομένης Ἀστικῆς, τῇ Ἀδριανουπόλει προσ-
 „ τρίβεται. Ἀγωνιστικώτερόν τε τῷ ἄστει προσέβαλεν
 „ ἀντικαθίσταντό τε καὶ οἱ τοῦ ἄστεος ἀλκιμώτερον . . .
 „ Βασιλεὺς δὲ τὰς ἑαυτοῦ φροντίδας τοῖς πολεμίοις ἀντέ-
 „ ταξε καὶ μείζονι παρασκευῇ πρὸς τὸ πολέμιον ἐξαρτύετο.
 „ καὶ τὸν Ἰωάννην (ὃν δὴ Μυστάκωνα τοῖς πολλοῖς ἔθος
 „ ἀποκαλεῖν) στρατηγὸν προεστήσατο. ἐχειροτόνει δὲ καὶ
 „ τὸν Δρόκωνα, ὥς περ αὐτῷ ὑποστράτηγον, παρήγορόν τινα
 „ δύναμιν ἐμπιστεύσας αὐτῷ. . . . Ἐπεὶ δὲ περὶ τὴν Ἀ-

(38) Τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Θράκης Διοκλητιανούπολιν (ἴδε Ἱερο-
 κλέους τοῦ γραμματικοῦ τὸν Συνέκδημον) παρὰ τὴν Βερόην καὶ Φιλίπ-
 πούπολιν.

„ δριανούπολιν ἐγένετο, τοὺς βαρβάρους τῆς πολιορκίας
 „ ἀφιστᾷ, δευτέρα τε ἡμέρα ὁ πόλεμος ἐτετέλεστο. Ἐνί-
 „ κων τοίνυν Ῥωμαῖοι τοῖς βαρβάροις συμμύξαντες, καὶ ἐ-
 „ τεραλκεία τὴν μάχην διέθεντο, κατεστρατήγει γὰρ τῶν
 „ πολεμίων ὁ ὑποστράτηγος Δρόκτων· ἐπιπλάστω γὰρ
 „ φυγῇ τὸ ἐκείνου κέρας ἔδοξε τοῖς πολεμίοις τὰ νῶτα πα-
 „ ρέχεσθαι, ὡς οἷα δεδοικότος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τὸ ἀντίπα-
 „ λον. Εἶτα τοῦμπάλιν ἀντεδίωξε καὶ μετόπισθεν τῶν
 „ βαρβάρων γενόμενον, τοὺς συντυχόντας διώλεσεν. Ἀπῆγε-
 „ σαν τοιγαροῦν μεσημβρίας ὥρα οἱ βάρβαροι ἄλλος ἄλλη
 „ διεσπαρμένοι, καὶ ὡς ἂν τύχοι φερόμενοι μετὰ συντόνου
 „ τινος ἀποδράσεως· ὁ δὲ στρατηγὸς οὐ κατεδίωξε τὸ ἀντί-
 „ παλον. Ἐφιλοσόφει γὰρ τῆς εὐδαιμονίας τὸ μέτρον, τὰς
 „ ἐπ' ἄκρον εὐεξίας, ὥσπερ εἰκὸς, εὐλαβούμενος.

Ἐντεῦθεν μεταβαίνει ὁ Θεοφύλακτος εἰς τὴν ἐξιστόρη-
 σιν τοῦ Περσικοῦ πολέμου μέχρι τοῦ τέλους αὐτοῦ ὅτε ἐ-
 πανέρχεται εἰς τὰ περὶ τῆς νέας εἰσβολῆς τῶν Ἀβάρων κατὰ
 τὸ ἔτος 591—592. Μόνον εἰς τὸ Κεφάλαιον IV. τοῦ τρί-
 του βιβλίου, μεταξὺ τῶν περὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου διη-
 γήσεών του, ἀναφέρει νέαν τινὰ εἰσβολὴν τῶν Σλάβων ὡς
 ἐξῆς. “ Τὸ δὲ Γετικόν, ταῦτόν εἰπεῖν αἱ τῶν Σκλαβινῶν ἀ-
 „ γέλαι, τὰ περὶ τὴν Θ ρ ᾱ κ ῆ ν εἰς τὸ καρτερόν ἐλυμαί-
 „ νετο. ” Ἄς ἐπιστήσωμεν ἐνταῦθα ἐπὶ μικρὸν τὴν προσο-
 χὴν μας διότι εὕρισκόμεθα περὶ τὸ κρίσιμον 589 ἔτος. Πρὸ
 πάντων πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ Σιμο-
 κάττης, ὅστις ἔγραψε τόσον λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸν πόλεμον
 τοῦτον, δὲν παρέλιπεν ἀναμφιβόλως ἐν τῇ μεταξὺ ἀμμύιαν
 εἰσβολῇ τοῦ Χαγάνου ἢ τῶν Σλάβων εἰς τὸ Βυζαντινὸν
 κράτος, καὶ ἐπομένως ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἱστορηθέντα εἶναι τὰ
 μόνα καὶ τελευταῖα τοῦ πολέμου τούτου γεγονότα μέχρι
 τοῦ 591 ἔτους. Εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι μεταξὺ αὐτῶν καὶ
 τοῦ πολέμου τοῦ 591 ἔτους ὑπῆρξε διακοπή τις, διότι καὶ
 ὁ Θεοφάνης εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ Ἀβάρες δουλώσαντες
 πολλὰς πόλεις ὑ π έ σ τ ρ ε ψ α ν, καὶ ὁ Θεοφύλακτος

ὅτι νικηθέντες περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἀπῆσαν καὶ ἀπὸ τὴν ἑναρξιν τοῦ μετὰ ταῦτα πολέμου (ἴδε κατωτέρω) ἐξάγεται ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἤρχισαν αὐτὸν πάλιν ἀπὸ τῆς Σιγγιδόνας· καὶ ἀπὸ τὴν ἐξιστόρησιν (ἴδε ἐπίσης κατωτέρω) τῆς κατὰ τὸ 590 ἔτος ἐξόδου τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Θράκην δῆλον γίνεται ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν ὑπῆρχεν οὔτε Ἀβάρων οὔτε Σλάβων εἰσβολή, ἀλλὰ μόνον ἐπαπειλεῖτο νέα ἐχθροπραξιῶν ἐκρηxis. Ἡ διακοπὴ λοιπὸν αὐτῇ συνέβη πιθανώτατα τὸ 590 ἔτος καὶ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἐγένοντο κατὰ τὰ ἔτη 587—589, ἂν καὶ ἐνδέχεται νὰ μὴ παρετάθησαν οὐδὲ μέχρι τοῦ τελευταίου τούτου ἔτους. Ἀνοῖν ὅμως θάτερον ἀναμφιβόλως ἢ αἱ ἐχθροπραξίαι παρετάθησαν μέχρι τοῦ 589 ἔτους καὶ, τούτου τεθέντος, οἱ μὲν Ἀβάρες κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παθόντες ἦταν σημαντικὴν περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ Σλάβοι δὲν ἀνεφάνησαν εἰμὴ περὶ τὴν Θράκην· ἢ τὰ γεγονότα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἔτος 587—588 καὶ, ἐὰν οὕτως ἔχῃ, τῷ 589 ὑπῆρξε διακοπὴ τοῦ πολέμου. Πᾶς ἀμερόληπτος καὶ φιλαλήθης ἀναγνώστης θέλει παραδεχθῇ τὸ δίλημμα τοῦτο μετὰ τὴν προσεκτικὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀνωτέρω κειμένων. Καὶ ὅμως, τίς ἠλπίζειν ὅτι ὁ Φαλλμεραῦερος ἠθέλεν ἐκλέξει αὐτὸ τὸ 589 ἔτος διὰ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἔτους τούτου οἱ Ἀβάρες καὶ οἱ Σλάβοι κατέκτησαν, ὅχι μόνον Ἰλλυρίαν καὶ Μακεδονίαν, καὶ Θεσσαλίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπώτατον, ἄκρον τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τὴν Πελοπόννησον! Διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ τούτου, πίπτει εἰς ἱστορικὰς αὐθαιρεσίας καὶ ἀλογίας τῷ ὄντι τερατώδεις. Δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν, λέγει (ἐν σελίδι 180), ὅτι ὁ Σιμοκάττης, ὁ εἰδικὸς αὐτὸς ἱστοριογράφος τοῦ Αὐτοκράτορος Μαυρικού, ὁ ζήσας τόσον πλησίον εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνέβη ὁ ἀνδραποδισμὸς τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ ὀποίου ζῶντος ἐξηκολούθει καὶ ἤκμαζεν ἡ ὑποδούλωσις τῆς σημαντικῆς ταύτης ἐπαρχίας, δὲν ἀγαφέρει ὅμως τίποτε

περὶ τούτου, διότι ὁ ἰσορικός οὗτος δὲν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν εἰμὴ τὸ πεδίον τῆς μάχης ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐνήργει ὁ κινητὸς αὐτοκρατορικὸς ζυγὸς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως αὐτοῦ [39] ἢ τῶν ἀρχιστρατήγων του.—Κυρίως δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Σιμοκάττης σιωπᾷ ἐντελῶς περὶ τοῦ συμβεβηκότος τούτου, διότι ἡ ῥητὴ βεβαίωσίς του ὅτι τὰ ἔθνη τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸν Φαλλμεραῦέρον, κατέκτησαν τὴν Πελοπόννησον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 584—593 καὶ ἰδίως τὸ 589, δὲν προέβηταν, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, πώποτε πέραν τῆς Θράκης, λέγει νομίζομεν ἀρκετὰ ὅτι ἡ Πελοπόννησος δὲν κατεκτήθη τότε ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τούτων. Ἐπειτα δὲν εἶναι ἐπίσης ἀληθές ὅτι ὁ Σιμοκάττης δὲν περιγράφει εἰμὴ τὰς πράξεις τοῦ κινητοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζυγοῦ ἀπεναντίας πολλαχοῦ τῆς ἰσορίας του ἀναφέρει πολεμικὰ γεγονότα ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ὁ κινητὸς Βυζαντινὸς ζυγὸς ἢ καὶ συμβεβηκότα σύγχρονα μόνον τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου· διότι διαλαμβάνει καὶ ἅπαξ (Κεφ. IV. τοῦ βιβλίου 3, καὶ δὲς Κεφ. VI. τοῦ βιβλίου 7) περὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύαν πολέμων τῶν Μαυρουσίων καὶ περὶ τῆς προσβολῆς τῶν Λογγοβάρδων κατὰ τῆς Ῥώμης (Κεφ. IV. τοῦ βιβλίου 3), καὶ περὶ τῆς προσβολῆς αὐτοῦ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων κατὰ τῆς Δαλματίας (Κεφάλ. XII, τοῦ βιβλίου 7) καὶ περὶ τοῦ ἐμφυλίου τῶν Περσῶν πολέμου (βιβλίον τέταρτον πλατύτατα).

Δὲν πρέπει, ἐξακολουθεῖ (σελ. 180—182), νὰ ξενιζώμεθα παντάπασι διότι ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε γνωσῶν Βυζαντινῶν ἰσοριογράφων κανένας δὲν παρέδωκεν εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεὰς τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀπὸ τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος γενομένης ἐξοντώσεως τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων φυλῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τῆς κατακτήσεως

(39) Σημειωτέον ἐν παρόδῳ καὶ τοῦτο τὸ μικρὸν λάθος τοῦ συγγραφέως μας· καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν πόλεμον πώποτε ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐδίοικησεν αὐτοπροσώπως τὸν στρατὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

τῆς χερσονήσου ταύτης ὑπὸ λαῶν σκυθικῆς καταγωγῆς καθότι εἰς τὰ ὄμματα τῶν συγγραφέων λαοῦ τοσοῦτον βαρβαρωθέντος ὅσον ἦτον ὁ Βυζαντινὸς καὶ ἐποχῆς τοσοῦτον δεισιδαίμονος, ὁ βίος ἀσῆμου ἀγίου ἢ τὰ θαύματα τοῦ τυχόντος ἀναχωρητοῦ, ἔπρεπε νὰ ἔχωσι βαρύτητα πολὺ μεγαλητέραν ἀπὸ τὴν τύχην χερσονήσου καὶ λαοῦ περὶ τῶν ὁποίων ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἤξευρε τότε τίποτ' ἄλλο εἰμὴ ὅτι ἀπεποιοῦντο πεισματωδῶς τὴν παραδοχὴν τῆς χριστιανικῆς λατρείας καὶ μετὰ πεπωρωμένης κακίας ὑπερασπίζοντο ἐντὸς τῶν βράχων τοῦ Ταυγέτου τοὺς ἀρχαίους Θεούς.—Τὸ δυσύχνημα τοῦ συλλογισμοῦ τούτου εἶναι ὅτι ἡ Βυζαντινὴ ἰστορία δὲν παρῆσώπησεν ὁλῶς τὴν ἐποίκησιν τῶν Σλάβων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ μόνον δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Φαλλμεραῦερν ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνέβη τὸ σημαντικὸν τοῦτο γεγονὸς, καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα εἶχε, διότι ἀποδίδει μὲν τὸ γεγονὸς εἰς ἐποχὴν πολὺ μεταγενεστέραν τοῦ 589. ἔτους, βεβαίως δὲ ὅτι δὲν εἶχε παντάπασι τόσον ἀπαίσιον ἐπιρροὴν εἰς τὴν τύχην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπομένως πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι, κατὰ τὸν συλλογισμὸν τοῦ συγγραφέως μας, οἱ Βυζαντινοὶ ἦσαν δεισιδαίμονες καὶ βάρβαροι, ὅχι διότι δὲν ἐμνημόνευσαν παντάπασι τῆς εἰσβολῆς τῶν Σλάβων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ διότι δὲν λέγουσιν ὅτι αὕτη εἶχε συμβῇ ἀπὸ τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος.

Διὰ νὰ καταξήσῃ ὁπωσοῦν πιθανὴν τὴν κατὰ τὸ 589. ἔτος εἰσβολὴν τῶν Ἀβάρων εἰς τὴν χερσονήσον ταύτην, βεβαίως ὅτι ἡ κατὰ τῆς Δαλματίας μεγάλη ἐκστρατεία τοῦ Χαγάνου ἐγένετο τὸ 588. ἔτος, ἐν ᾧ καὶ κατὰ τὸν Θεοφάνην (σελ. 233) καὶ κατὰ τὸν Κεδρηνὸν (τόμ. 1. σελ. 399.) καὶ κατὰ τὸν Σιμοκάττην (Κεφ. XII, τοῦ βιβλίου 7) ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐγένετο τὸ 598 ἔτος. Μετατοπίζει λοιπὸν αὐτογνωμόως κατὰ δέκα ἔτη συμβεβηκὸς το-

σον σημαντικόν, καὶ πράττει τοῦτο ὄχι ἅπαξ, ἀλλὰ δις.
(σελ. 175 καὶ 177) [40].

Διὰ τὴν δώση εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ 587—590. ἔτους γενομένην εἰσβολὴν τῶν Σλάβων [περὶ ἧς ἴδε ἀνωτέρω] ἀρκετὴν ὁρμὴν ὥστε νὰ φθάσῃ ἕως εἰς τὴν Πελοπόννησον, ζυγατολογεῖ διὰ τὴν εἰσβολὴν ταύτην ὅλας τὰς φυλάς ὅσαι ἔζων εἰς τὰς χώρας ὅπου σήμερον κεῖνται αἱ πόλεις τῆς Μόσχας καὶ τῆς Βλαδιμήρας, καὶ, πρὸς ἀπόδειξιν, ἀναφέρει χωρίον τοῦ Σιμοκάττου ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξάγεται ὅτι ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος, ἐξελθὼν τὸ 590, ἔτος εἰς Θράκην, ἀπήντησε τρεῖς ἄνδρας ἀναγγείλαντας ὅτι ὁ Χαγᾶνος εἶχε ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν παρὰ τῷ δυτικῷ ὠκεανῷ (τῇ Βαλτικῇ θαλάσῃ) οἰκούντων Σλάβων οἵτινες ἀπήντησαν ὅτι δὲν δύνανται νὰ τῷ πέμψωσι συμμαχίαν διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Ἄν καὶ τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον παραθέτω ὁλόκληρον ἐν ὑποσημειώσει, [41] ἔχῃ τι μυθῶδες, ὥς καὶ ὁ ἴδιος συγγραφεὺς μας

(40) Τὸ ὀγκῶδες τοῦτο λάθος ἀνασκευάζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ζιγκεϊζένου (σελ. 703), ὅστις εἶναι πολλάκις ἀκριβοῦς καὶ πάντοτε ἀμερόληπτος. Ἀλλ' ἀπὸ ὑπερβολῆς τοῦ τελευταίου τούτου αἰσθήματος κινούμενος βέβαια, ἔκαμεν ἐνίστε εἰς τὰς τολμηρὰς ἀξιώσεις τοῦ Φαλλμεραῦερου παραχωρήσεις τινας, εἰς τὰς ὁποίας αὐστηροτέρα ἐκτίμησης τῶν ἱστορικῶν μνημνείων δὲν θέλει πώποτε ἐνδῶσει.

(41) “ Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄνδρες τρεῖς Σκλαβηνοὶ τὸ γένος, μηδὲν τι σι-
,, δήρου περιβαλλόμενοι, ἡ ὀργάνων πολεμικῶν, ἔαλωσαν ἀπὸ τῶν τοῦ
,, βασιλέως ὑπασπιστῶν, κιθάραι δὲ αὐτοῖς τὰ φορτία, καὶ ἄλλο τι
,, οὐδὲν ἐπεφέροντο. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διηρώτα τὸ ἔθνος αὐτῶν,
,, καὶ ποῖ τὰς διατριβὰς ἐκληρώσαντο, τὴν τε αἰτίαν τῆς περὶ τοὺς Ῥω-
,, μαῖκοὺς τόπους ἀναστροφῆς. Οἱ δὲ τὸ μὲν ἔθνος ἔφασαν πεφυκέναι
,, Σκλαβηνοὶ· πρὶν τῷ τέρματι τε τοῦ δυτικοῦ ὠκεανοῦ Ὁκεανοῦ. Τὸν
,, δὲ Χαγᾶνον μέχρι τῶν αὐτόθι πρέσβεις ἐκέμψασθαι ἐπὶ συλλογῇ
,, μαχίμου δυνάμεως· δῶρά τε πολλὰ τοῖς ἐθνάρχαις φιλοτιμήσασθαι.
,, Τοὺς μὲν οὖν δεξαμένους τὰ δῶρα, τὴν συμμαχίαν αὐτῷ ἀπανήρασθαι

τὸ ὁμολογεῖ (λέγων ῥητῶς Wenn diese Erzählung der Gesandten auch etwas fabelhaft klingt), εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου νὰ ἐξετάσω τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ βαρύτητα καὶ μόνον παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐπισήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὰ περίεργα συμπεράσματα τὰ ὅποια ἐξάγει ἀπὸ αὐτοῦ ὁ Φαλλμεραῦέρος. Ἐπειδὴ, λέγει, μία Σλαβικὴ φυλὴ παρὰ τῇ Βιλτικῇ κατοικημένη, προσκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χαγάνου εἰς βοήθειαν, ἀπήντησε τὸ 589 ἔτος ὅτι δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, διὰ τοῦτο τὰ πλήθη τὰ οἰκοῦντα εἰς τὰς χώρας τῆς σημερινῆς Μόσχας καὶ Βλαδιμήρας προσεκληθήσαν καὶ ἦλθον κατὰ τὰ ἔτη 587—590, μολονότι οὐδὲ ἱστορικὸν μνημεῖον κἀνεν περὶ τούτου ὑπάρχει, οὐδ' ὀλιγώτερον μῆκος ὁδοῦ εἶχον νὰ διατρέξωσι τὰ πλήθη ταῦτα.

Ἄλλ' ἐπανέρχομαι εἰς τὰ κείμενα τῶν χρονογράφων μ.α.ς. αὐτὰ θέλουν μᾶς ὁδηγήσει εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας πολὺ ἀσφαλέστερον παρὰ τὰς προκατειλημμένας

„ ἀποκναίειν τε αὐτοὺς τὰ μῆκη τῆς ὁδοπορίας δι´χυριζομένων“ ὥς
 „ δὲ τὸν Χαγάνον ἀποστείλασθαι αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἐαλωκότας, ἀ-
 „ πολογίαν ὑπόθεσιν ἔχοντας· πεντεκαίδεκά τε μηνὶ τὴν ὁδὸν διανύσαι.
 „ Τὸν δὲ Χαγάνον ἐπιλαθόμενον τοῦ νόμου τῶν πρέσβεων, δογματίσαι,
 „ κωλύμην αὐτοῦ τῆς ἀναζεύξεως. αὐτοὺς τε τῶν Ῥωμαίων ἔθνος ἀκη-
 „ κούτας ἐπὶ τε πλούτῳ καὶ φιλανθρωπία λίαν, ὥς ἔστιν εἰπεῖν, εὐκλεέ-
 „ στατον, ἐμπορευσαμένους τὴν εὐκαιρίαν πρὸς τῇ Θράκῃ ἀναχωρῆσαι.
 „ κιθάρας τε ἐπιστρέφεισθαι διὰ τὸ μὴ ἐξασκῆσθαι ὄπλα τοῖς ὠμασι
 „ περιβάλλεσθαι, τῆς χώρας αὐτοῖς ἀγνοούσης τὸν σίδηρον, κἀντεῦθεν
 „ τὸν εἰρηναῖον καὶ ἀστασίαστον παρεχομένης τὸν βίον· αὐτοῖς λύραις
 „ τε καταψάλλεσθαι, περιλαλεῖν οὐκ εἰδότας ταῖς σάλπιγξι. οἷς γὰρ ὁ
 „ πόλεμος ἦν ἀνιστόρητος εἰκότως ἂν ἔφασκον αἰρετώτερα πῶς ὑπέ-
 „ ναι τὰ τῆς μουσικῆς μελετήματα.” ”Ἴδε τὸ διήγημα τοῦτο καὶ εἰς τὸν
 Θεοφάνην (σελ. 226).

κρίσεις, τοὺς ἀναχρονισμοὺς καὶ τὰς ἀνυποστάτους βεβαιώσεις τῶν νεωτέρων συγγραφέων. " Τούτῳ τῷ ἔτει (ἐνιάτῳ „ τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου ἤτοι 590) διηγείται ὁ Θεοφάνης (σελ. 225) ἀρχομένου τοῦ ἔαρος καὶ τῶν ταγμάτων „ τὴν Θράκην καταλαβόντων, ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς ὁ Μαυρίκιος ἰδεῖν τὰ ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατεστραμμένα . . . Ἐν „ δὲ τῷ Ῥηγίῳ [42] ἐλθόντος, τῶν πενήτων τὰ πλήθη ἀργυρίοις ἐψυχαγωγῆσεν. . . ἐπὶ τὴν Πείρινθον δὲ διὰ ναυτιλίας „ τὴν πορείαν ποιούμενος [43] ἀνέμων ἐξαισιῶν καὶ βροχῆς „ γενομένης, τῶν ναυτῶν ἀπορησάντων, τὸ σκάφος ἐφέρετο τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε παραδόξως σωθῆναι ἐν τῷ „ λεγομένῳ Δαωνίῳ . . . Καταλαβὼν δὲ τὴν Ἀγχιάλον καὶ „ μαθὼν ὅτι πρέσβεις εἰς τὸ Βυζάντιον Περσῶν τε καὶ „ Φράγκων παρεγένοντο, ὑπέστρεψεν εἰς τὰ βασίλεια. [44]

Ὁ δὲ Σιμοκάττης ἐν σελίδι 140 καὶ ἐπ. διηγείται τὰ αὐτὰ [45] λέγων ῥητῶς. " Ἐπιτε τὴν Ἀγχιάλον τὴν ἐκ „ δημίαν παρασκευάζεται ὁ βασιλεὺς· διεγνώκει γὰρ τὸ „ Ἀβυρικὸν αὐθις ἐθέλειν φοιτᾶν· προσδοκίμου τοιγαροῦν

(42) Ῥηγίον εἶναι τὸ σήμερον Κουτσουκτσεκμεδέζε.

(43) Ἡ Πείρινθος αὕτη μετωνομασθεῖσα ἔπειτα Ἡράκλεια, διετήρησεν ἄχρι τοῦδε τὴν ὀνομασίαν ταύτην, Ἐρκλι ἢ Ἐσκι Ἐρεκλι καλουμένη.

(44) Εἰς τὴν ὁδοπορίαν του ταύτην ἀπήντησεν ὁ βασιλεὺς τοὺς κίθαρφόρους Σκλαβηνοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐν τῇ 41 σημειώσει.

(45) Δὲν δύναμαι νὰ ἀποποιηθῶ εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ θαυμάσῃ τὴν ὅλως καινοφανῆ μεταφορὰν δι' ἧς ὁ Σιμοκάττης μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ πολέμου εἰς τὰ Ἀβαροσλαβικὰ πράγματα. " Ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου τῇ συνθήκῃ τῆς ἀφ' ἧς ὡς οἶόν τε ἀπετερματίσαμεν τὴν ὑπόθεσιν, πρὸς τὰ τῇ Εὐρώπῃ πραχθέντα χωρεῖτω αὐθις ὁ κάλαμος, τὰς βίβλους ναυτιλλόμενος μέλανι, ὅπως ἐπὶ τὸν λιμένα τοῦ σκοποῦ καθορμιζόμενος, καὶ τὰς ἐπιφανεῖς τῶν πράξεων φόρτον φερόμενος, τὰ τῶν ἀξιοφηγῆτων ἀκουσμάτων πληρώσειεν. "

„ τοῦ βαρβαρικοῦ τυγχάνοντος εἰς παρασκευὴν συνετά-
 „ τοντο. ” Ἐκ τούτων λοιπὸν ἀποδεικνύεται ἀρκούντως τὸ
 „ ἀνωτέρω παρατηρηθὲν ὅτι τὸ 590 ὑπῆρχε διακοπὴ πολέ-
 „ μου. Οἱ χρονογράφοι ὅχι μόνον δὲν ἀναφέρουσιν κατὰ
 „ τὸ ἔτος τοῦτο κάμμίαν ἐχθροπραξίαν, ἀλλὰ καὶ ῥητῶς
 „ ἐπιφέρουσιν ὅτι ἐπρὸςδοκάτο ἔφοδος τῶν βαρβάρων τὴν
 „ ὁποίαν ὁ βισιλεὺς ἐτοιμάζετο νὰ ἀποκρούσῃ. Κιὲ τῷ
 „ ὄντι ὁ Χαγᾶνος, ζητήσας αὐξήσιν τοῦ φόρου καὶ ἀποτυ-
 „ χῶν, ἤρχισε πάλιν τὸν πόλεμον τὸ 591 ἔτος.

“ Ἀντελάμβανε παραυτίκα τὸν πόλεμον, λέγει ὁ Σιμο-
 „ κάττης [σελ. 147 καὶ ἐπ.] καὶ οὖν τοῖς Σκλαβηνοῖς
 „ προστάττει ἀκατίων πλήθη τεκταίνεσθαι, ὅπως πρὸς
 „ διάβασιν σχοίῃ τον Ἰστρον πειθήνιον. Οἱ μὲν τῆς Σιγ-
 „ γιδόνας οἰκήτορες ἀθρόαις ἐφόδοις τισὶν τῶν Σκλαβη-
 „ νῶν τοὺς πόνους ληΐζονται καὶ πυρὶ παραδιδούσι τὰ
 „ πρὸς ναυτιλίαν τούτων ἐπίχειρα· διὰ τοι τοῦτο πολιορ-
 „ κούσι τὴν Σιγγιδόνα οἱ βάρβαροι, ἡ δὲ πόλις εἰς τοῦ-
 „ σχατον ἀφικομένη κακοῦ, ἰσχνὰς ἐπέφερετο σωτηρίας
 „ ἐλπίδας. Ἐξδόμη δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ Χαγᾶνος τοῖς βαρβά-
 „ ροις προσέταττε τῆς πολιορκίας ἀπέχεσθαι, γενέσθαι τε
 „ ὡς αὐτὸν . . . καὶ οὖν ὁ Χαγᾶνος παρασάγγας ποιησάμε-
 „ νος πέντε, στρατοπεδεύεται ἀνὰ τὸ Μίρσιον [46] πλήθη
 „ τε Σκλαβηνῶν ξυλουργεῖν παρεσκεύαζεν ὅπως τὸν ποτα-
 „ μον, τὸν λεγόμενον Σάον, ναυτιλλόμενος διανήξεται . . .
 „ Ὁ μὲν οὖν Χαγᾶνος, δυνάμεως συντάξας ἀπόδασμον,
 „ προθέειν ἐκέλευε . . . πέμπτη δὲ ἡμέρᾳ καὶ τῇ Βονω-
 „ νίᾳ προσωμίλει . . . Ὁ μὲν οὖν Πρίσκος ὑποστράτηγον
 „ Σαλβιανὸν ποιησάμενος, χιλίοις τε καθοπλίσας ἰππεύ-
 „ σιν, ἐκέλευε προκατασχεῖν τῶν ὀχυρωμάτων τὸ ἄσυλον
 „ ὃ δὲ τῆς Προκλιανῆς τὰς διαβάσεις ἀγκαλισάμενος,

(46) Ὁ Θεοφάνης λέγει “ καὶ στρατοπεδεύει κατὰ τὸ Σέρμιον ”
 ἀλλ’ ἡ γραφὴ τοῦ Σιμοκάττου φαίνεται ὀρθωτέρα, διότι τὸ Σέρμιον
 (ἢ Σίρμιον ἢ Σερμεῖον) προηγείται καὶ δὲν ἔπεται τῆς Σιγγιδόνας.

„ καὶ χάρακα δέμενος, ἐναυλίζεται πεμπταῖός τε περαιτέρω
 „ τῶν ὀχυρωμάτων γενόμενος, συντυγχάνει τοῖς προθέου-
 „ σι τῶν βαρβάρων· διαγνοὺς τοιγαροῦν οὐκ ἀξιόμαχον ἐ-
 „ πιφέρεισθαι δύναμιν πρὸς παράταξιν, πρὸς τὴν τῶν ὀχυ-
 „ ρωμάτων αὐθις ἀσφάλειαν τὴν καταφυγὴν ἐποίησατο· οἱ
 „ δὲ βάρβαροι, προσβαλόντες ταῖς διαβάσεσιν, εἰς τὸ πρό-
 „ σφ χωρεῖν τὴν ἐγκοπὴν ἀπελάμβανον . . . καὶ γοῦν ἐν-
 „ τεῦθεν περίστατο Ῥωμαίοις τε καὶ βαρβάροις εἰς τὸ
 „ καρτερόν συμπλοκὴν διημερεύσας τοίνυν ὁ πόλεμος καὶ
 „ πολλῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀναιρεθέντων, τὴν κρείττονα
 „ ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ὑποστράτηγος ῥοπὴν ἀπελάμβανε·
 „ πρώτη τε φυλακὴ τῆς νυκτὸς καὶ ὡς τὸν Χαγᾶνον τὸ
 „ βάρβαρον γίνεται . . . ἐξ ἑωθινοῦ τοιγαροῦν χιλιάσιν
 „ ὀκτὼ τὸν Σαμουρ ὁ Χαγᾶνος συμφράξας, ἀπέστελλεν.
 „ Ἡττηθέντων δὲ τῶν βαρβύρων, ἀναλαβὼν ὁ Χαγᾶνος
 „ τὰς δυνάμεις, ἐχώρει πρὸς πόλεμον· ὁ δὲ Σαλβιανὸς κα-
 „ ταπλαγεὶς τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀπείρων δυνά-
 „ μεων, δευτέρᾳ φυλακῇ τῆς νυκτὸς τὰς διαβάσεις ἀπολι-
 „ πὼν, ὡς τὸν Πρίσκον ἐπάνεισιν. Ὁ δὲ Χαγᾶνος ἡμέρας
 „ τρεῖς ἀνὰ τὸν χῶρον τὸν πρὸ τῶν ὀχυρωμάτων ἐνδιατρί-
 „ ψας, τεταρταῖος διέγνω τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀποδράσαν· πέμ-
 „ πτη δὲ ἡμέρα διαπεραιοῦται τὰς δυσχωρίας τῶν διαβά-
 „ σεων· γίνεται γοῦν εἰς τὸ λεγόμενον Σαβουλέντι Κανάλιν.
 „ . . . Εἶτα τῇ Ἀγχιάλῳ προσέμιξε, . . . πέμπτης δὲ παρω-
 „ χηκυίας ἡμέρας, πρὸς τὰ Δριζήπερα μετοχτετεύει τὸν χάρα-
 „ κα Θείᾳ δὲ φροντίδι τινι ἀπείργετο τὸ βάρβαρον
 „ ἐπιτίθεσθαι· ἔδοξε γάρ, ἡμέρας μεσοῦσης, ὁρᾶν Ῥωμαῖ-
 „ κὰς ἀπείρους συμφρούττεσθαι φάλαγγας, ἀποχωρεῖν τε τοῦ
 „ ἄστεος ὀργώσας πολεμεῖν . . . ἀσπάζεται τοίνυν αὐτοσχέ-
 „ διον ὁ Χαγᾶνος ἀπόδρασιν . . . πέμπτη τε ἡμέρα καὶ ἐπὶ
 „ τὴν Πείρινθον γίγνεται . . . ἀτὰρ εἰς Διδυμότειχον, ἅμα τῷ
 „ πεζικῷ, ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ὑπεχώρησε· μετὰ τοῦ-
 „ το εἰς Τζούρουλον ἀφικόμενος, ἀσυλίαν ταῖς δυνάμεσι τὴν
 „ πόλιν περιεβάλετο. Τὸ δὲ βάρβαρον τὸ ἄστν περικαθή-

„μενον γενικῶς ἐπολιόρκει τὸν Πρίσκον. Τούτων γοῦν ὁ
 „Αὐτοκράτωρ ἀκηκοώς . . . ἀγχινοίας ἀκόλουθον βουλὴν
 „προηνέγκατο. Τῶν γὰρ σωματοφυλάκων τινα μετάκλη
 „τον ποιησάμενος, ἐκοντὶ ἀλῶναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν βαρβά-
 „ρων ἐκέλευε, φάσκειν τε αὐτοκρατορικὰς ὡς τὸν Πρίσκον
 „ἐπιστολὰς ἐπιφέρεισθαι. . . . Τοιαῦτα δὲ ἐνεκεχάρακτο
 „γράμματα·

“ Πρίσκα τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τῆς περὶ τὴν Θρά-
 „κην ἐκατέρας δυνάμεως.

“ Ἡ τῶν ἀλιτηρίων βαρβάρων ἐγχείρησις θρύλλον τὸ
 „παράπαν οὐκ ἐνεποίησε τῇ ἡμῶν εὐσεβείᾳ. Τουναντίον
 „μὲν οὖν καὶ ἐπιμελεστέρους πρὸς τὴν τούτων ἀπώλειαν
 „ἀπειργάσατο. Καὶ τοῦτο γινωσκέτω ἡ σὴ ἐνδοξότης ὅτι
 „ἀπαισίσως, μετ’ αἰσχύνης καὶ πολλοὺς ἀποβαλλόμενος,
 „ἔχει ὁ Χαγᾶνος ἀποχωρῆσαι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
 „αὐτῷ ἀφιερωθείσαν χώραν. Διὰ τοῦτο, ἅμα τῷ εὐτυχε-
 „σάτῳ στρατῷ, καρτερήσῃ ἡ σὴ ἐνδοξότης ἐν Τζουρουλῷ
 „τῇ πόλει καὶ δείξει περιρρέμβειν τοὺς ἐπικαταράτους
 „Ἀβάρους· ἐπέμψαμεν γὰρ διὰ θαλάσσης πλοῖα καὶ στρα-
 „τὸν ἵνα ἀνέλθωσιν εἰς τὰς φαμηλίας αὐτῶν καὶ πάσας
 „αἰχμαλωτεύσωσι καὶ ἐντεύθεν ἀναγκασθῇ μετ’ αἰσχύνης
 „καὶ μεγάλης ζημίας ὁ ἐπικατάρατος τῶν Ἀβάρων ἡγού-
 „μενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ γῆν ὑποστρέψαι ἀπὸ τῆς καθ’ ἡμᾶς
 „πολιτείας.” Ὁ μὲν οὖν ἐπίπλαστος ἄγγελος ὑπὸ τῶν βαρ-
 „βάρων ἁλούς, τὰς βασιλείους δέλτους παρεδίδου ἐκὼν,
 „ὁ δὲ Χαγᾶνος τὰ ἐμφερόμενα ἐν αὐταῖς διαγνοὺς. . . .
 „καὶ περιδεὴς γενόμενος. . . . εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὡς τάχιστα
 „ἐπανέξευξεν.” [47]

Ἀφ’ ὅσα διεξῆλθεν ἀνωτέρω ὁ ἀναγνώστης, παρετήρη-
 σε βεβαίως μετ’ ἐμοῦ τὰ ἐξῆς οὐσιώδη πρὸς τὴν ὁποίαν
 διώκομεν ἔρευναν. 1ον “Ὅτι τὸ 591. ἔτος ἀπὸ Χ. τὴν

ἐπιούσαν, δηλαδή, τῆς ὑποτιθεμένης κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου, οἱ Ἀβαρες προσβάλλουσι τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἀπὸ αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν ἀφ' ἧς ὥρμησαν καὶ προηγουμένως, ἤτοι ἀπὸ τὸ Βελιγράδιον, 2ον. Ὅτι, καθὼς πρότερον οὕτω καὶ ἤδη, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπορθήσωσι τὰς διαβάσεις τοῦ Αἴμου, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ἀβαρες ἐπανακάμψαντες εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, μετὰ τὰς προλαβούσας ἐκστρατείας, δὲν εἶχον ἀφήσει ἀποσπάσματα οὐδαμοῦ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, διότι ἄλλως ἔπρεπε νὰ διαφυλάξωσι βεβαίως πρὸ πάντων τὰ μέρη ἐκείνα ὅσα ἠδύναντο νὰ εὐκολύνωσι τὰς μελλούσας αὐτῶν εἰσβολάς.

3ον. Ὅτι χίλιοι Βυζαντινοὶ ἱππεῖς ἐπολέμησαν πρὸς πολλαπλασίους Ἀβαρας καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς, καὶ ὅτι, μόλις τρεῖς ἡμέρας, ἀφ' οὗ οἱ Βυζαντινοὶ ἐγκατέλιπον τὰ στενὰ τοῦ Αἴμου, ὁ Χαγᾶνος ἀπεφάσισε νὰ τοὺς παρακολουθήσῃ, ὅθεν ἐμφαίνεται ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στρατὸς δὲν ἦτο τόσον ἐλεεινὸς ὅσον τὸν ὑποθέτει ὁ Φαλλμεραῦερος (σελ. 178) ἢ τοῦλάχιστον ὅτι ὁ Χαγᾶνος δὲν ἐσυμμερίζετο τὴν τοιαύτην γνώμην τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ. 4ον. Ὅτι καὶ κατὰ τὸ 591. ἔτος οἱ Ἀβαρες δὲν προέβησαν πέραν τῆς Θράκης. τέλος, 5ον. Ὅτι κατὰ τὴν περιέργον ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἐν Τζουρουλῶ [48] πολιορκούμενον Πρίσκον, ἐκβληθέντων ἀπαξ τῶν Ἀβάρων τῆς Θρακῆς, οἱ ἐχθροὶ ἐμελλον νὰ κενώσωσι τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν, ὅθεν δηλοῦται ὅτι τὸ 591. ἔτος οἱ ἐχθροὶ οὗτοι δὲν κατεῖχον τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας ἄλλο μέρος παρὰ τὴν Θράκην.

Τὸ 592 ἔτος οἱ Ἀβαρες δὲν ἐπολέμησαν παντάπασι μετὰ τοὺς Ῥωμαίους, ὁ βασιλεὺς ἔπεμψε περὶ τὴν ἄνοιξιν τὸν Πρίσκον μετὰ τὰς δυνάμεις εἰς τὸν Δούναβιν διὰ νὰ ἐμ-

(48) Ἡ πόλις αὕτη διетήρησε τὴν ὀρχαίαν ὀνομασίαν της, Τσορλου καὶ ἤδη καλουμένη.

ποδίση νέας εἰςβολὰς τῶν Σλάβων εἰς τὴν Θράκην (ὅπως τὰ τῶν Σκλαβηνῶν γένη διανήξασθαι τὸν ποταμὸν κωλυόμενα, ἀφοβίαν ἄκοντα τῇ Θράκῃ παράσχοιντο· Σιμοκάτ. σελ. 151). καὶ μόλον ὅτι ὁ Χαγᾶνος, μαθὼν ὅτι ὁ Πρίσκος ἦλθεν εἰς τὴν Σιλίστριαν (Δωρόστυλον), ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς αὐτὸν παραπονούμενος διὰ τὴν ἔναρξιν ταύτην τοῦ πολέμου [49], ἔμεινεν ὁμως ἡσυχος, ἀκούσας, ὅτι ὁ στρατηγὸς ἀπεστάλη, ὅχι κατὰ τῶν Ἀβάρων, ἀλλὰ κατὰ τῶν Σλάβων τοὺς ὁποίους δὲν ἀπέβλεπον αἱ μετὰ τῶν Ἀβάρων σπονδαί.

Δωδεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ, λέγει ὁ Σιμοκάττης (σελ. 152) „καὶ ναὺς ὁ στρατηγὸς συμπηξάμενος, τὸν ποταμὸν διενήξατο· ἀκηκοώς τε τὸν Ἀρδάγαστον ποιητάμενον „τὰ τῶν Σκλαβηνῶν πλήθη, ἀπόδημα, ὅπως λίαν ἐπικυρήσειε, μεσοῦσης νυκτὸς τὴν ἔφοδον ἐμπορεύεται. . . . „Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι πλήθη Σκλαβηνῶν μαχαίρας ποιησάμενοι δειπνον, τὴν ἀμφὶ τὸν Ἀρδάγαστον διατέμνονται „χώραν, ἐν ἔρσει τε ξύλων τοὺς ζωγρηθέντας ποιήσαντες, εἰς Βυζάντιον ἔπεμπον. . . Ὁ δὲ Πρίσκος ἐπὶ κατασκοπῇ προθέειν ἀνδράσιν ἐκέλευεν, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ καὶ „οὐ διέγνω ἀνὰ τοὺς χώρους πολέμιον· οὐκ οὖν εἰς τὰ „πρὶς τοῦ Ἡλιβακία ποταμοῦ ἐξ ἑωθινοῦ ποιεῖσθαι τὴν „βάδισιν, τῷ Ἀλεξάνδρῳ προστέταχεν· ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος (εἰς τῶν ὑποστρατῆγων) τὸν γείτονα διανηξάμενος „ποταμὸν ἐντυγχάνει Σκλαβηνοῖς· οἱ δὲ βάρβαροι „πρὸς τὰ πλησίον τενάγη, ἐπὶ τε τὴν ὕλην τὴν ἀποφυγὴν ἐποιοῦντο, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τούτους ἐνεχείρουν „ἐλεῖν. . . Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ὁ ταξίαρχος περι-

(49) Ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ πρέσβεως τῶν Ἀβάρων πρὸς τὸν Πρίσκον, ἐξάγεται ὅτι ὁ Ἰστρος ἀπετέλει τὸ σύνορον τῆς ἐκατέρωθεν Ἀβαρικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς χώρας. „Τί τοῦτο θεοί; λέγει ὁ πρέσβυς. Ἴστρος ὁρᾷ πολεμίαν ὄψιν καὶ χάρακα καὶ σιδηροφορυῦντα τὸν Πρίσκον τὸν πρὸ μικροῦ τὴν εἰρήνην Ἀβάροις τε καὶ Ῥωμαίοις νυμφαγωγῆσαντα. ”

„στοιχίσας τὸν χώρον, παραδιδόναι τούτους ἐπειράτο πυρῇ
 „... τοίνυν Γήπαις ἀνὴρ, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αὐτομο-
 „λῶν, δακτυλοδεικτεῖ καὶ τὴν εἴσοδον. Οἱ μὲν οὖν Ῥω-
 „μαῖοι, τῶν εἰσόδων γενόμενοι κύριοι, κρατοῦσι τῶν
 „βαρβάρων... Γίνεται γοῦν πρὸς τὸν στρατηγὸν ὁ Γή-
 „παις ἐκεῖνος καὶ διέξεισι Πρίσκῳ τὰ τῶν βαρβάρων
 „διανοήματα, εἰσηγεῖτό τε ἐπιστῆναι τῷ βαρβάρῳ τὸν
 „Πρίσκον... καὶ οὖν ὁ Γήπαις πρὸς Μουσώκιον (ἀρχη-
 „γὸν τῶν βαρβάρων) γίνεται, αἰτεῖ τε μονοξυλῶν πλή-
 „θη ἀπὸ τούτου ἐλεῖν, ὅπως τοὺς ἡτυχηκότας περὶ τὸν
 „Ἀρδάγαστον περαιώσῃται... Ἐκατὸν τοίνυν πρὸς
 „τοῖς πεντήκοντα ἀκατίοις λαβὼν καὶ προσκώπους τριά-
 „κοντα, εἰς τὸ ἀντίπεραν τοῦ ποταμοῦ (Πασπιρίου) πα-
 „ραγίνεται... καὶ ἡξίου ἑκατὸν ὀπλίτας ἀποίσεσθαι,
 „ὅπως στόματι μαχαίρας τοὺς πρὸς τῇ ὄχθῃ βαρβά-
 „ρους ὀλέσειε· τοίνυν ὁ στρατηγὸς ἄνδρας διακοσίους
 „συμφράξας, τῷ ταξιάρχῳ δίδωσιν Ἀλεξάνδρῳ... Ὁ
 „δὲ Ἀλέξανδρος ἐπιστὰς τοῖς βαρβάροις ὕπνον καὶ ζῶης
 „τὴν ζημίαν παρείχετο. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἀκατίων γέγονεν
 „ἐγκρατὴς, πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀγγέλους ἐξέπεμπεν
 „τῆς ἐπιβολῆς τὰς ὁρμὰς ἐπιτείνων· ὁ δὲ Πρίσκος τρις-
 „χιλίους ἀράμενος καὶ διανείμας εἰς τὰ ἀκάτια, τὸν
 „Πασπίριον ποταμὸν διενήξατο· καὶ δῆτα μεσοῦσης
 „τῆς νυκτὸς τῇ ἐφόδῳ παρείχον τὴν ἔναρξιν· ὁ μὲν
 „οὖν βάρβαρος κάτοικος ὢν τῇ μέθῃ, διέφθαρτο· οἱ δὲ
 „Ῥωμαῖοι κατεπαννυχίζοντο ἐν τοῖς αἵμασιν· ἡμέρας δὲ
 „λαμπούσης ἐλάμβανεν ὁ φόνος ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ τὴν
 „ἀνάπαυλαν. ” [50].

Τοιαῦτα τὰ πολεμικὰ γεγονότα τοῦ 592 ἔτους. Μακρὰν
 τοῦ νὰ βλέπωμεν τοὺς Σλάβους εἰς τὴν Πελοπόννησον ἥδη
 ἀφικθέντας, καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς ἀπολέσαντας τὴν τοσοῦ-
 τον ἀπὸ τοῦ Θεάτρου τοῦ πολέμου ἀπέχουσιν ἐπαρχίαν

ταύτην τοῦ κράτους, μαρθάνομεν ἀπεναντίας ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ διαβάντες τὸν Ἰστρον κατετρόπωσαν τοὺς Σλάβους τρεῖς εἰς αὐτὰς τὰς ἐστίας των. Τὸ 592 τοῦτο ἔτος εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον τῆς κρισίμου ἐποχῆς ἐντὸς τῆς ὁποίας κατὰ τὸν Φαλλμεραῦéron, ἡ Πελοπόννησος κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Σλάβων. Διεξελθόντες ἄχρι τοῦδε λεπτομερῶς τὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἱστορικὰς μαρτυρίας, ἀνακεφαλαιώνομεν ἤδη τὰ διὰ μακρῶν ρηθέντα.

Ὁ Φαλλμεραῦéρος, ἐρειδόμενος εἰς μαρτυρίαν τοῦ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ζήσαντος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου, θεωρεῖ ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ Πελοπόννησος κατεκτήθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 584—593 καὶ ἰδίως τὸ 589. καὶ ὁ Ζιγκεϊζένος νομίζει ἀπαραίτητον νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὰ οὐσιωδέστερα αὐτῆς μέρη, διότι στερούμεθα εἰδήσεων δυναμένων νὰ τὴν ἀναιρέσωσιν.

Ὁ δὲ Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, ζήσας περὶ τὰ τέλη τῆς ἑκτῆς καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος καὶ λεπτομερέστατα περιγράφας τὸν μετὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεμον τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Σλάβων, βεβαιεῖ ὅτι καθ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔτη 584—593 οἱ Ἀβάρες καὶ οἱ Σλάβοι δὲν προέβησαν πώποτε πέραν τῆς Θράκης καὶ ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ μὲν Ἀβάρες ἠρέμουν πέραν τοῦ Ἰστροῦ, οἱ δὲ Σλάβοι ἐνικῶντο ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ. Ταῦτα ἐπιμαρτυρεῖ καὶ Θεοφάνης ὁ ὁμολογητῆς, ὁ γράψας περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος.

Τί ἄρα πράττουσιν ἄλλο οἱ τελευταῖοι οὗτοι συγγραφεῖς παρὰ ν' ἀναιρῶσι ῥιζηδὸν τοὺς λόγους τοῦ Πατριάρχου; Τὸ μόνον ζήτημα εἶναι ἤδη, τίς πρέπει νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον ἀξιόπιστος, ἐκεῖνος ἢ αὐτοί. Ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ἦσαν ἥτοι αὐτόπται μάρτυρες τῶν ὁποίων περιέγραφαν πραγμάτων ἢ γείτονες αὐτῶν· ὁ δὲ πέντε ὅλας ἑκατονταετηρίδας μεταγενέστερος· αὐτοὶ μὲν ἔγραφαν ἱστορίαν ἐξ ἐπιστάσεως, μελετῶντες καὶ ἐξελέγχοντες τὸ ἀντικείμενον

αὐτῶν, ὁ δὲ ὁμιλῶν ἐν παρόδῳ δὲν παρέχει οὐδεμίαν τοιαύτην ἐγγύησιν. Αὐτοὶ μὲν δὲν ἀπεδείχθησαν παρασπονδούντες τὴν ἀλήθειαν κατ' οὐδὲν, μηδὲ συμφέρον εἶχον κἀνὲν εἰς τοῦτο, ὁ δὲ, εἶδομεν ἤδη καὶ θέλομεν ἔτι ἰδεῖ ὅτι ἐλέγχεται μὴ ἀκριβολογῶν εἰς πολλὰ καὶ ἔχων συμφέρον εἰς τοῦτο κατάδηλον. Προκειμένου λοιπὸν νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ τοῦ ἐγγυτάτου εἰς τὰ πρῶγματα καὶ τοῦ μεταγενεστέρου, μεταξὺ τῆς εὐσυνειδήτου συγγραφῆς καὶ τῶν κατὰ περίστασιν λεχθέντων ὀλίγων λόγων μεταξὺ τοῦ οὐδέποτε ψευσθέντος καὶ τοῦ καθόλα λανθανομένου, δὲν θέλομεν διστάσει πολὺ πού νὰ δώσωμεν τὴν ψήφον μας. Καὶ ἂν εἴχομεν εἰς ἐτι ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τούτου, τὰ ἐφεξῆς αἵρουσιν αὐτὴν ἐκ μέσου ἐντελῶς.

Ὁ Πατριάρχης βεβαιοῖ, τρίτον, ὅτι ἡ Πελοπόννησος κατεσχέθη ὑπὸ τῶν βορείων φυλῶν καὶ ἀπεκόπη τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀρχῇ εἰς τρόπον ὥστε Ῥωμαῖος ἀνὴρ μηδὲ πόδα ὅλως δὲν ἠδυνήθη νὰ βάλῃ εἰς αὐτὴν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς κατακτῆσεως μέχρι τῆς μάχης τῶν Πατρῶν.

Πρὸ πάντων ἡδυνάμην νὰ πολεμήσω τὴν τολμηρὰν ταύτην ἀξίωσιν διὰ τῶν ἀμέσως ἐπομένων λόγων αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου προσεπιφέροντος ὅτι διὰ τῆς ἐνώπιον τῶν Πατρῶν ἡττης τῶν οἱ μὲν ἐχθροὶ οὗτοι ἠφανίσθησαν, ἡ δὲ χώρα ἅπασα ἐπανήλθεν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα. Τῷ ὄντι, ἂν τὸ τελευταῖον τοῦτο εἴχετο ἀληθείας, ἤθελεν εἰσθαι δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐδέσποζαν ὅλης τῆς Πελοποννήσου ἐχθροὶ οὔτινες, ἅπαξ εἰς μίαν γωνίαν αὐτῆς νικηθέντες, ἀπώλεσαν ὁλόκληρον τὸ ἐπὶ τῆς χερσονήσου κράτος τῶν καὶ, κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Πατριάρχου, ἠφανίσθησαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς μὲν εἶπον, κατωτέρω δὲ θέλω προσπαθῆσαι νὰ ἀποδείξω, ὅτι καὶ ὁ ἔσχατος οὗτος ἰσχυρισμὸς εἶναι ἐσφαλμένος, δὲν ἀντιθέτω ἤδη μπάτην εἰς ἀπάτην καὶ ζητῶ μαρτυρίας ἀκριβεστέρας πρὸς ἀνασκευὴν τῆς προκειμένης βεβαιώσεως.

“Τούτῳ τῷ ἔτει, λέγει ὁ Θεοφάνης, [51] εἰρηνεύσασα Εἰ-
 ρήνη μετὰ τῶν Ἀράβων καὶ ἄδειαν εὐρούσα, ἀποστέλ-
 λει Σταυράκιον τὸν Πατρίκιον καὶ Λογοθέτην τοῦ ὀξέου
 δρόμου [52] μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατὰ τῶν Σκλαβί-
 νων ἐθνῶν καὶ κατελθὼν ἐπὶ Θεσσαλονίκην καὶ Ἑλλάδα
 ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφόρους ἐποίησε τῇ βασιλείᾳ. Εἰς-
 ἦλθε δὲ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν
 καὶ λάφυρα ἤγαγε τῇ τῶν Ῥωμαίων βασιλείᾳ.”

Τοῦτο ἐγένετο τῷ 783 ἔτει ἀπὸ Χ., δηλαδὴ ἐντὸς τῆς ἐ-
 ποχῆς καθ' ἣν, ἐὰν ἔπρεπε νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς τοὺς
 λόγους τοῦ Πατριάρχου, Ῥωμαῖος ἀνὴρ δὲν ἡδυνήθη νὰ
 πατήσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ Θεο-
 φάνους βλέπομεν ὅτι ὄχι μόνον Ῥωμαῖος ἀνὴρ, ἀλλὰ Ῥω-
 μαίων στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐντὸς τῆς ἐ-
 ποχῆς ταύτης, ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη πρὸ τῆς μάχης τῶν

(51) σελ. 385.

(52) Λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὡς ἂν εἴποι τις ὁ Γενικὸς διευθυντὴς τῶν
 Ταχυδρομείων. Κατεῖχε δὲ ἡ ἀξία αὕτη τὴν 37 θέσιν μετὰ τῶν διὰ
 λόγου διδομένων ἀξιών, καθότι πρέπει νὰ ἡξεύρετε ὅτι εἰς τὴν μακα-
 ρίαν ἐκείνην ἐποχὴν, τὰ ἀνώτερα τοῦ Κράτους ἀξιώματα ἐδιαιροῦντο εἰς
 δύο τάξεις· τὰ μὲν παρεχόμενα διὰ βραβείων, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν
 ιη. καὶ ἄπαξ διδόμενα οὐδαμῶς ἀνестρέφοντο. Τὰ δὲ διὰ λόγου
 προσγινόμενα, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν ξ. καὶ ῥαδίως πάλιν ἀφαιρούμενα ἐκ
 προσώπων εἰς πρόσωπα διέβαινον. Ἡ ἀξία τοῦ Πατρικίου ἦτο ἡ ἐβ-
 δόμη μετὰ τῶν διὰ βραβείων διδομένων ἦτοι τῶν μονίμων. Ἦσαν δὲ
 ὑποτεταγμένα εἰς τὸν Λογοθέτην τοῦ δρόμου εἰδὴ ἀξιωμάτων ζ'. οἷον
 πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου, χαρτουλᾶριος τοῦ δρόμου, ἐπισκεπτῆται, ἐρ-
 μινευταί, ὁ κουράτωρ τοῦ ἀποκρισαριείου, διατρέχοντες, μανδάτορες.
 Ἐρανίσθη τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀπὸ τῆς πραγματείας τὴν ὁποίαν περὶ τοῦ
 σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου συνέταξεν ἐπὶ Λέοντος τοῦ βασιλέως ὁ
 βασιλικὸς πρωτοσπαθᾶριος κατ' Ἀτρίκλινος Φιλότηος. Ὁ δ' ἐπιθυμῶν
 μεγαλήτερα φῶτα, ἅς καταφύγῃ εἰς τὸ Κεφ. ιβ'. τοῦ δευτέρου τόμου τῆς
 περὶ βασιλείου τάξεως ἐκθέσεως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου
 καὶ τὰς σοφὰς τοῦ Ῥεισκίου σημειώσεις.

Πατρῶν, καθυποτάξας καὶ ὑποφόρους ποιήσας τῇ βασιλείᾳ πάσας τὰς Σλαβικὰς φυλάς.

Οἱ δύο Γερμανοὶ ἱστοριογράφοι, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἤδη ἀνεφέραμεν, δὲν παρέτρεξαν τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ Θεοφάνους· ἀπεναντίας ἀμφότεροι μνημονεύουσιν αὐτῆς ἐν πλάτει [53], ἀλλ' οὐδέτερος ἠθέλητε νὰ παρατηρήσῃ τὴν οὐσιώδη ἀντίφασίν της πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Πατριάρχου. Ὁ δὲ Φιλλμεραυῆρος εὗρεν εὐλογον καὶ νὰ καρυκεύσῃ τὸ κείμενον τοῦ Θεοφάνους μὲ τόσον ἀνύπαρκτα πρῶγματα ὥστε δὲν ἐνόμισα ἀπὸ σκοποῦ νὰ θέσω αὐτὰ ὑπόψιν τοῦ ἀναγνώστου διὰ νὰ κρίνῃ ὁποίας πίστεως εἶναι ἄξιος συγγραφεὺς περὶ ἐλαχίστου ποιούμενος ὄχι μόνον τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν χρέους παντὸς τιμίῳ ἀνθρώπου.

Πρὸ πάντων ἰδοὺ πῶς μεταφράζει ὁ συγγραφεὺς οὗτος τὸ ἀνωτέρω κείμενον τοῦ Θεοφάνους.

“ Staurakius wurde mit einer grossen Armee gegen „ die Slavinischen Völker geschickt, drang in Thes- „ salien und in Hellas ein, unterjochte sie alle „ und machte sie der Kaiserin zinsbar: er that „ auch einen Einfall in den Peloponnes und führte „ viele Gefangene und grosse Beute fort. ”

Τὴν ἀντικατάστασιν τῆς Θεσσαλίας ἀντὶ τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν παραδέχεται ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καὶ ὁ σοφὸς τῆς Θεσσαλονίκης ἱστοριογράφος Τάφελ, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην δὲν εὗρίσκω εὐλογόν τι ν' ἀντιτάξω. [54] Δὲν θέλω ὁμοίως θεωρήσει ὡς λάθος τὴν ἄλλως τε ἀδιά-

(53) Ὁ μὲν Φαλλμ. ἐν σελ. 216—217 τοῦ 1ου. τόμου, ὁ δὲ Ζιγκεϊζ. ἐν σελ. 752—754 τοῦ 1ου. τόμου ἐπίσης.

(54) Mihi in Theophanis loco Θεσσαλονικὴν corruptum esse videtur pro Θεσσαλίαν. Quam meam suspicionem firmari video Anastasii Bibliothecarii loco (Histor. ecclesiast. pag. 169 ed. Paris. p. 84. ed. Venet). Is enim Theophanis locum ita conver-

φορον μεταβολὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοφάνους εἰς βασιλίδαν διότι ὁ συγγραφεὺς εἶχε, φαίνεται, ὑπόψιν καὶ τὸ περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης κείμενον τοῦ Κεδρηνοῦ (τόμ. 2. σελ. 470) ὅστις λέγει ὅτι κατελθὼν ὁ Σταυράκιος ἐποίησε πάντα· ὑποφόρους τῇ βασιλίδος· ἐλθὼν δὲ ἐν Πελοποννήτῳ ἤγαγε πολλὴν αἰχμαλωσίαν τῇ βασιλίδι. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μὴ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν εἰς δύο οὐσιώδεις παρεκτροπὰς τῆς μεταφράσεως τοῦ Φαλλμεραῦερου. Κατὰ τὴν μετάφρασιν ταύτην, ὁ Σταυράκιος εἰς ἐββαλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπέπεσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον [55] ἐνῷ ὁ καλὸς Θεοφάνης λέγει ἀπλούστατα ὅτι ὁ Πατρίκιος κατ' ἤλθεν [56] ἐπὶ Θεσσαλονίκην καὶ Ἑλλάδα, εἰς ἣλθε δὲ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ. Ὁ Γερμανὸς ἱστοριογράφος παρεμόρφωσε προδήλως τὴν καθ' ὁδὸν καὶ εἰς ὁδὸν εἰς ἐββαλὴν καὶ ἐφόρμησιν, διὰ νὰ νὰ στηρίξῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου τὴν ἐσφαλμένην ἰδέαν ὅτι ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Πελοπόννησος κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Σλαβικῶν ἐθνῶν εἰς τοιοῦτον βιθμόν ὥστε βυζαντινὸς στρατὸς δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας ἄνευ βίας καὶ ἐφόδου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ· ὁ συγγραφεὺς μας ψέξας τὸν Θεοφάνην διότι δὲν ἐποίκιλε τὴν διήγησίν του μὲ πρᾶγματα ἐξ ὧν πολλὰ εἰς μόνην τὴν φαντασίαν του ὑπάρχουσιν, ὡς λ. χ. διότι ἀπεσιώπητε πόσας μάχας ἔδωκεν ὁ Πατρίκιος

tit: Qui cum descendisset in Thessaliam et Græciam, rell. De alia harum vocum confusione v. Nos pag. 22, sq. Ταῦτα λέγει ἐν σελ. CVI. τῶν προλεγομένων του ὁ Τάφελ, προσεπάγων ἐν σελ. 22. τοῦ κειμένου ὅτι ἀδίκως λοιπὸν ψέγει ὁ Ζιγκεϊζένος τὸν Φαλλμεραῦερν διὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην.

(55) Ὁ συνήθως ἀκριβὴς Ζιγκεϊζένος, ὑπέπεσεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ μεταφράσῃ τὸ εἰς ἣλθε δὲ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ διὰ τοῦ Ja er drang sogar in den Peloponnes ein.

(56) Ἐν σημ. (51) εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ λατίνος μεταφραστὴς ἑρμηνεύει τὸ χωρίον ἀπλούστατα διὰ τοῦ descendisset in Thessaliam κλπ.

καὶ πόσους ἡγεμόνας Σλάβους ἐνίκησε, ὑπέ-
 ταξε καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὸ Βυζάντιον, νομί-
 ζει ἀναγκαῖον ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὸς κατὰ τὸ δυνατόν τὴν
 ἑλλειψιν ταύτην τοῦ Θεοφάνους καὶ προσεπιφέρει ὅτι, κατὰ
 τὸν αὐτόπτην τοῦτον τῶν γεγονότων, ὁ προρρήθεις Σταυρά-
 κιος, τελέσας ἐπινίκια, τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἐπομένου ἔτους
 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξέθεσεν εἰς τὴν θῆραν
 τοῦ κοινοῦ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας εἰς τὸν
 Μωρέαν Σλάβους ἡγεμόνας. Ὁ δυστυχὴς Θεο-
 φάνης δὲν ἀναφέρει παντάπασιν αἰχμαλώτους εἰς τὴν περίστα-
 σιν ταύτην, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον αἰχμαλώτους ἡγεμόνας τοῦ
 Μωρέως. Ἰδὼν ὀλόκληρον τὸ περὶ τοῦ ἔτους 784 κείμενόν
 του. "Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἰανουαρίῳ ζ'. κατέλαβεν Σταυ-
 ,, ράκιος ὁ προρρήθεις ἐκ τῶν Σκλαβίνων καὶ ἐθριάμβευσε
 ,, τὰ ἐπινίκια ἐπὶ ἵπποδρομίας· τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ τῆς αὐ-
 ,, τῆς ζ'. Ἰνδικτ. ἐξῆλθεν ἡ βασίλισσα Εἰρήνη σὺν τῷ υἱᾷ
 ,, αὐτῆς καὶ δυνάμεως πολλῆς ἐπὶ τὴν Θράκην, ἐπιφερομένη
 ,, ὄργανα μουσικὰ, καὶ ἀπῆλθεν ἕως Βερρόιας. [57] καὶ
 ,, ταύτην οἰκοδομηθῆναι κελεύσασα, ἐπωνόμασεν αὐτὴν Εἰ-
 ,, ρηνούπολιν· κατήλθε δὲ ἕως Φιλιππουπόλεως μετὰ πά-
 ,, σης ἀπαθείας, καὶ ὑπέστρεψεν ἐν εἰρήνῃ, κτίσασα καὶ
 ,, τὴν Ἀγχίαλον." Οὐδ' ἐπρόσθεσα, οὐδ' ἀφῆρεσα λέξιν
 καὶ ἐπομένως ἐρωτῶ· Ἐδόθη ποτὲ αὐθαδεστέρα παρα-
 ποίησις τῶν ἱστορικῶν μνημείων; [58] Ἄλλ' ἐπανέρχομαι

(57) Ἐν σελ. CVII. τῆς περὶ Θεσσαλονίκης πραγματείας του, ὁ
 Τάφελ θεωρεῖ ἀναμφισβήτητον ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐν
 Μακεδονίᾳ Βερρόιας, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν Θράκῃ Βερόης, συμπεραίνων τοῦ-
 το ἐκ τῆς ἀνωτέρω ῥήσεως ὅτι ἡ βασιλὶς ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν Θράκην. Ἄλλ'
 ὁ Γεώργιος Κεδρηνὸς λέγει ῥητῶς. "Αὕτη (ἡ Εἰρήνη) καὶ τὴν ἐν Θεσ-
 ,, σαλονίῃ Βερρόιαν ἔκτισεν, Εἰρηνούπολιν μετονομάσασα· ἔκτισε δὲ
 ,, καὶ τὴν Ἀγχίαλον." σελ. 474 τόμ. 2.

(58) Καὶ ὁ Ζιγκεῖζενος παρατηρεῖ μὲ φρίκην τοῦ τὴν κιβδηλείαν ταύ-
 την τοῦ ὁμογενοῦς αὐτοῦ ἱστοριογράφου.

εἰς τὴν ἀνασκευὴν τῶν λόγων τοῦ Πατριάρχου Νικολάου. Ἰδομεν ἤδη ὅτι ὁ Θεοφάνης ὅστις ἦτο τῷ ὄντι αὐτόπτης τῆς τελευταίας ταύτης ἐποχῆς τῆς ἱστορίας του, ἐπάγει ῥῆγμα δεινὸν εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ μεταγενεστέρου Πατριάρχου. Ἐχομεν ὁμως καὶ ἄλλας ἐπίσης σαφεῖς καταμαρτυρίας.

Ἐν τῷ μθ.' κεφαλαίῳ τῆς συγγραφῆς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν Ῥωμανόν, ἀναγινώσκουμεν τὰ ἑξῆς. "Ὁ ζητῶν ὅπως τῇ τῶν Πατρῶν, ἑκκλησίᾳ οἱ Σκλάβοι δουλεύειν καὶ ὑποκεῖσθαι ἐτάχθησαν, ἐκ τῆς παρούσης μανθανέτω γραφῆς. Νικηφόρος, τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα ἐκράτει, καὶ οὗτοι ἐν τῷ θέῳ, ματι ὄντες Πελοποννήσου, ἀπόστασιν ἐννοήσαντες, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων οἰκίας τῶν Γραικῶν ἐξεπόρθουν, καὶ εἰς ἄρπαγὴν ἐτίθεντο. Ἐπειτα δὲ καὶ κατὰ τῶν οἰκητόρων τῆς τῶν Πατρῶν ὁρμήσαντες πόλεως τὰ πρὸ τοῦ τείχους πεδιά κατεστρέφοντο καὶ ταύτην ἐπολιόρουν. . . . Ἐπεὶ οὖν ὁ τηνικαῦτα στρατηγὸς ὑπῆρχε πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ θέματος ἐν κάστρῳ Κορίνθου καὶ προσδοκία ἦν τοῦ παραγενέσθαι αὐτὸν καὶ καταπολεμῆσαι τὸ ἔθνος τῶν Σκλαβινῶν κλπ. κλπ."

Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι δι' ἡμᾶς πολύτιμον, διότι πᾶσα λέξις, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ, ἀναιρεῖ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Πατριάρχου Νικολάου. Ὁ ἀναγνώστης ἐννόησεν ἀναμφιβόλως ὅτι πρόκειται ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ περὶ αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ μάχης περὶ ἧς ὁμιλεῖ καὶ ὁ Πατριάρχης. Ἀλλὰ πόσον διάφορον παρουσιάζει ὁ συγγραφεὺς τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος τὴν θέσιν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Σλάβων!

Οἱ Σλάβοι, λέγει ὁ τελευταῖος οὗτος, ἐν τῷ θέματι ὄντες Πελοποννήσου, ἀπόστασιν ἐννοήσαντες κλπ. καὶ ἂν τὸ "ἐν τῷ θέματι ὄντες Πελοποννήσου" δὲν ἤρκει μόνον νὰ ὑποδείξῃ ὅτι οἱ Σλάβοι διατελοῦντες ἀπλῶς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ δὲν ἐδέεσθον αὐτῆς, τὸ "ἀπόστασιν ἐννοήσαντες" καταστρέφει ἐντελῶς τὴν ἰδέαν τῆς κυριαρχίας. "Ἀπόστασιν

ἐννοήσαντες " δὲν θέλει νὰ εἴπῃ ἄλλο [59] παρὰ ὅτι διενόηθησαν νὰ ἀποστατήσωσιν. Ἀλλὰ : τίς ἀποστατεῖ; ὁ κυριάρχης; ὄχι βέβαια· ἀποστατεῖ ὁ ὑπόφορος, ὁ ὑπήκοος. "Αρα, διὰ νὰ βάλῃσι κατὰ νοῦν οἱ Σλάβοι ἀποστασίαν, πρέπει νὰ ἦσαν ὑπόφοροι, ὑπήκοοι καὶ ὄχι κυριάρχαι, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Πατριάρχου.

Οἱ Σλάβοι, ἐξακολουθεῖ ὁ Πορφυρογέννητος, πρῶτον μὲν ἐπόρθησαν τὰς τῶν γειτόνων οἰκίας τῶν Γ ρ α ι κ ῶ ν ἄρα, καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπὶ διακόσια δέκα ὀκτὼ ἔτη ὑποτιθεμένης κατακτήσεως τῶν Σλάβων, οἵτινες, κατὰ τὸν Φαλλμεραῦeron, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς κατακτήσεως ταύτης (ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Φωκᾶ) εἶχον ἤδη ἐξοντώσει ὁλωςδιόλου τὴν ἀρχαίαν φυλὴν, (σ. 194), ἐσώζοντο ἀκόμη ἐν τῇ χερσονήσῳ Γραικοὶ τινες, οἱ ὅποιοι μάλιστα ἔτυχε νὰ ᾔναι τότε τοὺς ἀριθμὸν ὥστε καὶ νὰ κατατροπώσωσιν ἐπὶ τέλους τοὺς ἀποστατήσαντας Σλάβους.

Τελευταῖον ὁ Πορφυρογέννητος λέγει ὅτι οἱ Σλάβοι ὥρμησαν κατὰ τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν καὶ ὅτι ὁ τῆνικαῦτα στρατηγὸς διετέλει ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ θέματος, εἰς τὸ κάστρον τῆς Κορίνθου. "Αρα, αἱ Πάτραι τοῦλάχιστον καὶ ἡ Κόρινθος δὲν εἶχον κυριευθῇ ὑπὸ Σλάβων, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἠδύναντο νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς πόλεις ταύτας ἐλευθέρως, ὅπερ ἀντιφάσκει εἰς τὴν καταπληκτικὴν ῥῆσιν τοῦ Πατριάρχου, " ὥς μὴδὲ πόδα βαλεῖν ὅλως δύνασθαι, " ἐν αὐτῇ (τῇ Πελοποννήσῳ) Ῥωμαῖον ἄνδρα. " Ἐκτὸς δὲ τούτου, βλέπομεν εἰς Κόρινθον καὶ στρατηγὸν τοῦ θέματος ἐμφαίνοντα ἄρκετὰ ὅτι ἡ Πελοπόννησος ὅλη δὲν εἶχεν ἀποκοπῇ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς, ὥς λέγει ὁ Πατριάρχης Νικόλαος.

" Ἀχρι τοῦδε ἠναγκάσθημεν νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τοὺς

(59) Also wurden sie doch wenigstens für Unterthanen des Kaisers gehalten, ψιθυρίζει ἐν ὑποσημειώσει ὁ κατεπτοημένος ἔτι ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πατριάρχου Ζιγκεῖζένος.

συγγραφείς τῆς ἑκτης, τῆς ἑνάτης καὶ τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος διὰ τὰ ἀποδείξωμεν λανθασμένην τὴν μεταγενεστέραν μαρτυρίαν ἐφ' ἣς ἐποικοδομεῖ ὁ Φαλλμεραῦέρος τὸ σύστημά του. Ἡ δὲ θέλομεν ἐπικαλεσθῇ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντιπάλου μας τὴν ἐπικουρίαν διὰ τὰ καταπολεμήσωμεν ἐτι δεινότερον τοὺς λόγους τοῦ Πατριάρχου.

Ἴδου πῶς ἀναιρεῖ τοὺς λόγους τούτους αὐτὸς ὁ Φαλλμεραῦέρος ἐν σελίδι 187 τοῦ πρώτου αὐτοῦ τόμου. "Κα-
 „ θὼς εἰς τὴν Βοιωτίαν, εἰς τὴν Λοκρίδα, εἰς τὴν Θεσσα-
 „ λίαν, εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ εἰς
 „ τὴν Δαλματίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον δὲν
 „ διέφυγαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὴν μάχαιραν καὶ
 „ τὸ πῦρ τῶν Σλάβων εἰμὴ τὰ ὠχυρώμενα παράλια, ἰδί-
 „ ως τὰ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς χερσοιήσου καὶ
 „ τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ταυγέτου κείμενα καὶ ὑπὸ
 „ εἰδωλολατρῶν κατοικούμενα τμήματα. Διεσώθησαν δὲ
 „ πιθανώτατα ἢ Ἀκροκώρινθος μετὰ τῶν δύο λιμένων,
 „ Κεγχρεῶν καὶ Λεχαιῶν [60]· παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλ-
 „ που, τὸ φρούριον καὶ ἡ πόλις τῶν Πατρῶν· αἱ ἐν Μεσ-
 „ σηνίᾳ πόλεις τῆς Κορώνης καὶ Μεθώνης, ἡ πεδιάς
 „ τοῦ Ἀργους μετὰ τῆς ὁμωνύμου πόλεως καὶ ἀκροπό-
 „ λεως· τὸ Ναύπλιον μὲ τινα περικτειχισμένα τμήματα
 „ τῆς παραλίας καὶ τῶν ὁρέων τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας
 „ τοῦ Πραστοῦ· τελευταῖον, ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ
 „ Ταυγέτου, τὸ φρούριον τοῦ Οἰτύλου μὲ τοὺς ὑποκρή-
 „ μνους βράχους τῆς σημερινῆς περιοχῆς τῆς Μάνης πρὸς
 „ βορρᾶν τοῦ Ταινάρου."

Ὁ συγγραφεὺς οὗτος παραχωρεῖ λοιπὸν εἰς τοὺς Ῥω-
 μαίους ἱκανὰ μέρη τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου
 στεγανῶς κλεισθείσης εἰς αὐτοὺς Πελοποννήσου. Καὶ δὲν

(60) Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς κάμνει τὴν ἐξῆς παραπομπὴν τὴν ὁποίαν
 δὲν ἐδυνήθηεν νὰ ἐξελέγξω· Sanct. Gregorius Magnus, Epist. lib.
 7. Epist. 27. al. 26,

περιορίζεται εἰς ταῦτα μόνα. Ἄλλ' ἐνῶ ἀνωτέρω εἶπεν ὅτι δὲν διέφυγον τὸν ἐξανδραποδισμόν ἐν Μεσσηνίᾳ εἰμὴ αἱ πόλεις τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης, ἐν σελ. 260 προσθέτει εἰς αὐτάς καὶ τὴν Ἀρκαδίαν (Κυπαρισσίαν)· ἐνῶ ἀνωτέρω δὲν θεωρεῖ διασωθέντα ἐντὶ Ἀργολίδι εἰμὴ τὸ Ναύπλιον, τὸ Ἀργος καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀργους, ἐν σελίδι 338 βεβαιοῖ ὅτι ὅλη ἡ χερσόνησος ἢ τὸ πάλαι Ἀργολικὴ καλουμένη, μετὰ τῶν πόλεων Ἐπιδαύρου, Τροιζήνος καὶ Ἐρμιόνης δὲν φέρουσιν οὐδὲν ἔχνος Σλαβισμού· ἐνῶ ἀνωτέρω λέγει ὅτι δὲν διέφυγον τὴν καταστροφὴν τῶν Σλάβων εἰμὴ μέρη τινα τῆς παραλίας τοῦ Πραστοῦ, ἐν σελ. 277—278, προσθέτει ὅτι ὅλη ἡ ὑπὸ Βοιωτῶν μέχρι Πραστοῦ παραλία διέσωσε τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς κατοίκους· ἐνῶ ἀνωτέρω περιορίζει τὸν διασωθέντα κατὰ τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν ἑλληνισμόν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Οἰτύλου καὶ τοὺς ἀποκρήμους βράχους τῆς σημερινῆς Μάνης [61], ἐν σ. 277 ἐκτείνει τὴν σωτήριον ταύτην γραμμὴν πρὸς δυσμὰς μὲν μέχρι τῆς σημερινῆς Καλαμάτας, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἕως τοῦ Ψαμαθοῦντος, καὶ τὰ Τρινάσου τείχη καὶ τῆς Ἀσωποῦ καὶ ἐν σελ. 260 καταριθμεῖ μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ τὴν Μονεμβασίαν [62]· τέλος ἐνῶ ἐβεβαίωσεν ἤδη, ὡς ἴδομεν ἐν σελ. 5 τῆς παρούσης πραγ-

(61) Ὁ ἀκραιφνὴς ἑλληνισμὸς τῶν κατοίκων τῆς κυρίως Μάνης πιστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου. " Ἰστέον ὅτι οἱ τοῦ κάστρου Μαΐνης οἰκίτορες οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῶν προῤῥηθέντων Ὁσκληίων, ἀλλ' ἐκ τῶν παλαιοτέρων Ῥωμαίων οἱ καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἕλληνες προσαγορεύονται. " Πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱόν Ῥωμανόν. σελ. 134 Βανδουρίου· Περὶ τίνων Σλάβων γίνεται ἐνταῦθα λόγος, θέλομεν λαλῆσαι κατωτέρω.

(62) Ἡ Μονοβασία ἢ Μονεμβασία ἀναφαίνεται πρῶτον περὶ τὰ μέσα τοῦ ὀγδόου αἰῶνος. " Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (746), διηγείται ὁ Θεοφάνης ἐν σελ. 354, λοιμῶδης νόστος ἀπὸ Σικελίας καὶ Καλαυρίας ἀρξαμένη οἷον τι πῦρ ἐπινεμόμενον ἐπὶ τὴν Μονοβασίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ παρακειμένης νῆσους ἦλθεν. . . . "

ματείας ὅτι τὸ 589 ἔτος ἀπὸ Χ. ἡ Πελοπόννησος, ἐκτὸς ὀλιγίστων παραλίων κατεκτήθη ὑπὸ τῶν ἀρκετικῶν ἐθνῶν, ἐν σελ. 260 παραδέχεται ὡς διασωθέντα καὶ εἰς τὰ ὄρη τινὰ χωρία καὶ τινὰς κώμας. Τὸν σκανδαλίζει ἐπίσης καὶ ἡ Λακεδαιμών (σελ. 255—258) τὴν ὁποίαν οἱ Φράγκοι εὗρον κατὰ τὸν τρικαιδέκατον αἰῶνα, φέρουσιν τὸ ἑλληνικώτατον τοῦτο ὄνομα, πόλιν μεγάλην καὶ καλῶς ὠχυρωμένην [63]. Ἀπορεῖ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ διασωθῇ ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἀπὸ τὴν Σλαβικὴν κατάκτησιν, καὶ, ἀφοῦ διὰ τριῶν σελίδων ἀγωνίζεται νὰ ἐνσπείρῃ περὶ τούτου ἀμβιβολίας εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου, ἀναγκάζεται ἐπὶ τέλους νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι διέτωσε καὶ ἡ μεσόγειος αὕτη πόλις λείψανά τινα τῶν ἀρχαίων κατοίκων εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐπὶ διακόσια ἔτη Σλαβικῆς κατακτήσεως.

Ἡ δυστυχὴς μαρτυρία τοῦ Πατριάρχου καταντᾷ, ὡς βλέπετε, ἀγνώριστος ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους παραμορφώσεις τοῦ ἐρμηνευτοῦ τῆς αὐτοῦ, ὅστις, ἀφ' ἐνὸς παρασυρόμενος ἀπὸ τὸ ἐσφιλμένον σύστημά του ἐξ ὄψεως καὶ αὐτὴν αὐτῆς τὴν ὑπερβολὴν εἰπὼν ὅτι οἱ Σλάβοι κατέσρεψαν τὴν ἀρχαίαν φυλὴν εἰς τὰ μέρη τὰ ὁποῖα κατέκτησαν, ἐνῶ ὁ Πατριάρχης δὲν λέγει τοῦτο παντάπασι, καὶ ἀφ' ἑτέρου κύπτων εἰς τὴν πιθανότητα τῶν πραγμάτων τὸν αὐχένα περιτέλλει πολὺ τὸ κατακτηθῆναι ὑπ' αὐτῶν μέρος τῆς Πελοποννήσου, ἐνῶ ἡ μαρτυρία λέγει, ὅτι κατεκτήθη ὅλη ἡ Πελοπόννησος. Καὶ ἡ μὲν ὁμολογία αὕτη τῆς ἀληθείας, ἀξιέπαινος. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἐπικαθήσασα μικρὸν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ συγγραφέως μας, ταχέως ἔφυγε πάλιν ἀπ' αὐτῶν, διότι, θεὰ μνησικάκος, δὲν ἀπονέμει ὅλας τὰς χάριτάς τῃ· εἰς τοὺς περιφρονήσαντας αὐτὴν ἅπαξ.

(63) Καὶ μετὰ τοῦτο ἐκίνησεν, δλόρθα ὑπαγαίνει

Ἐκεῖ εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν μεγάλη χώρα ἦτον

Με πύργους τε, καὶ με τειχιὰ, ὅλα με τὸν ἀσβέστην

Πολλὰ γὰρ ἀφιρώθησαν, νὰ μὴ παραδοθούσιν

Σελ. 51. τῶν Χρον. ἐκδ. Βύχωνος.

Ὁ Φαλλμεραυῆρος περιέστειλε τοσοῦτον τὴν ἐπὶ τῆς Πελοποννήτου κυριαρχίαν τῶν Σλάβων ὁδηγούμενος πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν Χρονογράφον τῆς Φραγκικῆς κατακτήσεως καὶ τοὺς μετέπειτα περιηγητὰς οὔτινες περιορίζουσι πολὺ τὰ ὑπὸ κατοίκων Σλαβικῆς καταγωγῆς οἰκούμενα χωρία. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ εἰρημένη χρονογραφία καὶ τινες τῶν ἀρχαιοτέρων μάλιστα περιηγητῶν, εἶναι πηγαὶ ἀξιόλογοι τῆς τοπογραφίας τῆς χερσονήσου καί, ὡς ἐκ τούτου, βοηθήματα ἱστορικὰ οὐσιώδη. Εἰς τὸ βιβλίον γ. τῆς παρούσης μελέτης, τὸ περὶ τῶν ἰχνῶν τὰ ὅποια ἀφήκεν ἡ Σλαβικὴ ἐποίκησις πραγματευόμενον, ἐξετάζομεν ἐν πλάτει ἂν ὁ συγγραφεὺς ὠφελήθη εἰλικρινῶς ἀπὸ τὰ βοηθήματα ταῦτα καὶ ἂν πολλάκις δὲν τὰ παρεξήγησεν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δὲν δύναμαι νὰ ἀποσιωπήσω ὅτι ὁ Φαλλμεραυῆρος ἀποσκυβαλίζων πηγὴν ἀρχαιότεραν πολὺ τῶν Χρονικῶν τοῦ Μωρέως καὶ τὴν ὁποίαν αὐτὸς θεωρεῖ σύγχρονον τῆς ἐποχῆς περὶ ἣν ἀσχολούμεθα, ἀδικεῖ μεγάλως τὴν ἐπιστήμην.

Εἶναι ἄδηλον πότε ἀκριβῶς ἐξῆσεν Ἱεροκλῆς ὁ καὶ γραμματικὸς ἐπικαλούμενος, ὁ γράψας τὸν Σ υ ν ε κ δ η μ ο ν ἥτοι πίνακα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων ὅσαι διέτελουν ὑπὸ τὸν Βασιλέα τῶν Ῥωμαίων τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὅτι ἐ χρημάτισε προγενέστερος τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου ἐξάγεται ἐκ τούτου ὅτι πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ μνημονεύεται. Ἀλλὰ μέχρι τίνος ἦτο προγενέστερος αὐτοῦ, περὶ τούτου οἱ κριτικοὶ διαφωνοῦσι τὰ μέγιστα. Ὁ Γίββων εἶχε θεωρήσει αὐτὸν σύγχρονον τοῦ Ἰουστινιανοῦ [64] καὶ τὴν γνώμην ταύτην παραδέχεται κατὰ μέγα μέρος ὁ Ζιγκεϊζένος [65]· ὁ Τάφελ τὸν νομίζει καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀρχαιότερον [66]· ὁ Φαλλμεραυῆρος ἀποφαίνεται γενικῶς ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν μεταξὺ

(64) Σελὶς 36 τοῦ 2. τόμου σημ. 2. τῆς 1ης στήλης.

(65) Σελ. 792 τόμ. 1. σημ. 2.

(66) Thessalonica. σελ. 187.

τοῦ ἑκτου αἰῶνος καὶ τοῦ δεκάτου ἐποχὴν, [67] ὁ δὲ ἡμέτερος Ἑλληνομνήμων χαρακτηρίζει αὐτὸν ὡς συγγραφεὴ τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος [68]. ἂν μὲ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐκφράσω καὶ ἐγὼ τὴν γνώμην μου ἐντὸς τόσον σοφῆς· ἀλλὰ τόσον διηρημένης ὁμηγύρεως, ἤθελα παρατηρήσει, ὅτι ὁ Ἱεροκλῆς, ἂν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα, δὲν φαίνεται ὁμως οὐδὲ πολὺ ταύτης προγενέστερος, καθότι ὁ Πορφυρογέννητος γράφων τὰ περὶ τῶν θεμάτων τῆς ἐποχῆς του, ἄλλοτε μὲν ἀντιγράφει αὐτὸν ἀκριβῶς, ἄλλοτε δὲ τὸν φέρει μάρτυρα εἰς τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῶν ὁρίων τῶν θεμάτων [69] καὶ εἶναι παντάπασιν ἀπίθανον ὅτι ἤθελε πράξει τοῦτο ἐὰν ὁ Ἱεροκλῆς εἶχε γράψει τὸν Συνέκδημόν του πρὸ 500 ἐτῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων συνέβησαν μέγιστα μεταβολαὶ ἐντὸς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους. Ἀλλ' ὅπως κ' ἐὰν ἔχη τοῦτο, ἴδαμεν ὅτι καὶ ὁ Φαλλμεραῦερος θεωρεῖ τὸν Ἱεροκλέα ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ ἑκτου καὶ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἐποχὴν, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Σλαβικῆς κατακτήσεως κατ' αὐτόν. Τούτου δὲ ἀπαξ τεθέντος : πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς πηγὴ πολύτιμος συγγραφεὺς σύγχρονος τῆς Σλαβικῆς ἐποικίσεως;

Ἀλλ' ὁ Φαλλμεραῦερος τὸν κατηγορεῖ ὡς ἄκριτον καὶ λόγου ἀνάξιον, διότι μεταξὺ τῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων τῆς ἐποχῆς του, ἀναφέρει καὶ τὰς Αἰγὰς, χωρίον ἔρημον ἤδη ἐπὶ Πausανίου. "Εἶναι πρόδηλον, ὡς προστίθουσιν, ὅτι ὁ Ἱεροκλῆς, μιμούμενος κατὰ τοῦτο

(67) Σελ. 266 τοῦ 1. τόμου.

(68) Ἑλληνομν. τόμος α. φυλλάδ. 1. σ. 12.

(69) Οὕτω, τελευτῶν τὰ περὶ τοῦ θέματος τῆς Θράκης, τοῦ τὰ μέγιστα ἀλλοιωθέντος ἀπὸ τὰς κατὰ τὸν ἑκτον καὶ ἑβδομον αἰῶνα ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων, κατ' αὐτὴν τοῦ Πορφυρογεννήτου τὴν ὁμολογίαν, λέγει· "Εως ὥδε τὸ τῆς Θράκης θῆμα κατὰ τὸν τοῦ Ἱεροκλέους Συνέκδημον." "Ἐπίσης καὶ ἐν τῷ θέματι Ἑλλάδος ἀναγινώσκουμεν." "Καὶ τούτῳ μὲν ἡ Ἑλλὰς, κατὰ τὸν Ἱεροκλέα."

ἵ, ὅλους τοὺς Βυζαντινοὺς μετεβίβασε τὸ ἀρχαῖον τῶν
 „ Αἰγῶν ὄνομα εἰς τὴν περὶ αὐτὰς ὑπὸ τῶν Σλάβων
 „ κτισθεῖσαν πόλιν τῆς Βοστίτσης. ” [70] Ἐπειδὴ, πρῶ-
 τον, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Βοστίτσα ἐκτίσθη περὶ τὸ ἀρ-
 χαῖον Αἶγιον καὶ ὄχι περὶ τὰς Αἰγὰς, ὁ συγγραφεὺς πε-
 ριέπεσεν ἐνταῦθα εἰς τὸ μέγα λάθος τοῦ νὰ συγχύσῃ
 τὰς Αἰγὰς μὲ τὸ Αἶγιον· [71] Δεύτερον, δὲν εἶναι βέβαιον
 ὅτι ὁ Ἱεροκλῆς ἀναφέρει τὰς Αἰγὰς, διότι τινὰ χειρό-
 γραφα φέρουσιν Αἶγιον καὶ ἂν αἱ Αἰγαὶ ἦσαν ἐπὶ Παν-
 σανίου χωρίον ἔρημον, εἰς τὸ Αἶγιον συνεκροτέτο ἐπὶ τῆς
 ἐποχῆς του ἀκόμη τὸ συνέδριον τῶν Ἀχαιῶν [72]. Ἀλ-
 λά καὶ Αἰγὰς ἐὰν ἀνέφερεν ὁ Ἱεροκλῆς ἰμήπως ἦναι
 ἀπίθανον νὰ συνφικίσθῃ αὐθις μετὰ τὸν Πausanίαν τὸ
 ἐπὶ αὐτοῦ ἔρημον τοῦτο χωρίον; Μήπως τὸ αὐτὸ δὲν
 συνέβη εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη καὶ ἰδίως εἰς τὸ Ἔλος καὶ
 τὸν λιμένα Τρινάσου, χωρία ἔρημα ἐπὶ Πausανίου καὶ ἀνφ-
 κισθέντα μετὰ ταῦτα; [73] Δὲν εἶναι λοιπὸν ὀβελιστέος ὁ
 Ἱεροκλῆς διὰ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι ἐνδέχεται νὰ μνη-
 μονεύῃ πόλεως Αἰγῶν καὶ ἄλλο ἔγκλημα δὲν τῷ ἀπο-
 δίδεται. Ὁ Συνέκδημος εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ εὐλογώτε-
 ρον ὥς μὴ πλήρης (ἢ μᾶλλον ὥς κολοβωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀν-
 τιγραφῶν), διότι δὲν μνημονεύει πόλεων τινῶν τῆς Πε-
 λοποννήσου αἵτινες ὑπῆρχον εἰς τὴν ἐποχὴν του, κατ’
 αὐτὴν τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν ὁμολογίαν τοῦ Φαλλμε-

(70) Τόμ. 1. σελ. 226.

(71) Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ἐν σελίδι 335 τοῦ αὐτοῦ τόμου ὁμο-
 λογεῖ ὁ Φαλλμεραῦερος ὅτι ἡ Βοστίτσα ἐκτίσθη ὅπου πρότερον ὑ-
 φίστατο τὸ Αἶγιον. Ἄλλ’ ὁ ἀκαδημαϊκὸς τοῦ Μονάχου ἀδιαφυρεῖ διὰ
 τὰ ἀκατάπανστα αὐτὰ λάθη του τὰ ὅποια μὲ πολλὴν γενναιοῦτητα ὀνο-
 μάζει Irrthümer in Nebensachen.

(72) Ἐς δὲ Αἶγιον καὶ ἐφ’ ἡμῶν ἐστὶ συνέδριον τῶν Ἀχαιῶν ἀθροίζεται
 Κεφ. XXIV. τοῦ 7ου. βιβλίου.

(73) Ἰδε αὐτὴν τοῦ Φαλλμ. τὴν ὁμολογίαν περὶ τούτου ἐν σελ. 272.
 τοῦ 1. τόμου.

ραυῆρου, οἷον των Πατρῶν καὶ τοῦ Ναυπλίου."Οτι ὁμως αἱ πόλεις ὅσας ἀναφέρει ἦσαν ἀληθῶς ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἑλληνικαὶ, ἐξάγεται καὶ ἐκ τούτου ὅτι ἀρκεταὶ ἐξ αὐτῶν δὲν φέρουσιν εἰς τὸν Συνέκδημον ἀκριβῶς τὴν ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν, ἀλλὰ ὀνομάζονται ὅπως πιθανώτατα εἶχον παραμορφωθῇ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἐὰν ἄλλως εἶχεν, ἐὰν, δηλαδή, ὁ Ἱεροκλῆς ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς πόλεις ἐκσλαβισθείσας, τὸ ἀρχαῖον ὄνομά των, ἤθελε βεβαίως ἀκριβολογήσει κατὰ τοῦτο ὡς πρὸς ὅλας καὶ ὅχι μόνον ὡς πρὸς τινάς.

Ἰδοὺ ὁ κατάλογος τῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων, κατὰ τὸν Ἱεροκλέα. [74]

Κόρινθος, ἢ ποτὲ Ἐφύρα, μητρόπολις πάσης Ἑλλάδος.

Νέα Σικυῶν,

Ἀῖγαιρα,

Αἰγαὶ ἢ Αἶγιον,

Μεθώνη, (Μέθανα),

Τροιζένα, (Τροιζήν),

Πιναύρα ἢ Πίλαυρα (Ἐπίδαυρος),

Ἱερὰ μύονη (Ἑρμιόνη),

Ἄργος,

Τεγέα,

Θάρπουσα (Θάλπουσα),

Μαντίνεια,

Λακεδαίμων, μητρόπολις τῆς Λακωνικῆς, ἢ πρὶν Σπάρτη.

Γερένθραι (Γερόνθραι),

Φαραὶ,

Ἀσώπολις (Ἀσωπὸς),

Ἀκρεαὶ (Ἀκριαὶ),

Φιάλαια (Φιγαλία),

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ.

Μεσσήνη.

Κορωνία (Κορώνη),

Ἀσίνη,

Μοθώνη (Μεθώνη),

Κυπαρισσία,

Ἡλīs, μητρόπολις Ἡλείας.

Δέν εἴμπορεῖ λοιπὸν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ἱεροκλέα τὸ ἔγ-
κλημα ὅτι μετεβίβασεν εἰς πόλεις Σλαβικὰς τὰ ἀρχαῖα
ἐλληνικὰ ὀνόματα, διότι ἡ Τροιζένα, ἡ Πιναύρα ἡ Πί-
λαυρα, ἡ Ἱερὰ μίονη, ἡ Θάρπουσα, ἡ Ἀσώπολις, αἱ
Ἀκρεαὶ, ἡ Φιάλια καὶ ἡ Κορωνία μαρτυροῦσιν ἄρκετὰ ὅτι
ἀπένειμεν εἰς τὰς πόλεις ὄχι τὰ ἀρχαῖα, ἀλλὰ τὰ ὅποια
ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτοῦ ἔφερον ὀνόματα, τὰ ὑπὸ τοῦ χρό-
νου καὶ τῆς ἀμαθείας παραφθαρέντα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ
ἥττον, ἂν καὶ διαφυλάξαντα τὸν ἐλληνικὸν χαρακτῆρα καὶ
τὴν ἐλληνικὴν καταγωγὴν των. Ἐπομένως δὲν ὑπάρχει λό-
γος νὰ μὴ παραδεχθῶμεν τὴν ἐγγυτάτην εἰς τὴν ἐποχὴν περὶ
ἧς πραγματεύομεθα ταύτην μαρτυρίαν καὶ νὰ μὴ συμπλη-
ρώσωμεν δι' αὐτῆς τὰ διασωθέντα ἀπὸ τῆς ἐκσλαβίσεως
μέρη τῆς Πελοποννήσου, προσθέτοντες εἰς ὅλα τὰ πα-
ράλια καὶ μεσογείους πόλεις ἱκανὰς, τὴν Λακεδαιμόνα,
τὴν Μαντίνειαν, τὴν Τεγέαν, τὴν Θάλπουσαν, τὰς Φαραῖς
καὶ τὴν Φιγαλίαν. [75]

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι, παρὰ τὴν βεβαίωσιν

(75) Ταῦτα λέγων, δὲν ἐννοῶ ὅτι οἱ Σλάβοι ἐπώκησαν εἰς ὅλην τὴν
λοιπὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' ὅτι πολλὰ μέρη αὐτῆς, κατ' αὐτὰς τῶν ἐναν-
τίων τὰς μαρτυρίας, δὲν φέρουσιν ἔχνη Σλαβισμοῦ. Κατωτέρω δὲ προς-
διορίζομεν ἀκριβέστερον εἰς τίνας ἐπαρχίας ἰδίως ἐγένετο ἡ Σλαβικὴ ἐ-
πώκησις.—Ὁ Πορφυρογ. λέγει ὅτι ἡ Πελοπόννησος εἶχεν εἰς τὴν ἐποχὴν
του μ. πόλεις, ἐξ ὧν ἐπίσημοι, Κόρινθος, Σικυὼν, Ἄργος, Λακεδαιμόνις
καὶ Πάτραι· τὰς λοιπὰς δὲν ὀνομάζει. Περὶ θεμάτων.

τοῦ Πατριάρχου, 1ον οἱ ἔποικοι Σλάβοι ποτὲ δὲν ἔξε-
τάθησαν μέχρι τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, οὐδὲ κα-
τέσχον ὅλα αὐτῆς τὰ μεσόγεια· 2ον κατὰ τὴν ἐποχὴν
τῆς μάχης τῶν Πατρῶν, διετέλουν αὐτοὶ ὡς ὑπόφοροι καὶ
ὄχι ὡς κυριάρχαι τῆς χώρας· 3ον πολὺ πρὸ τῆς εἰρη-
μένης μάχης, στρατὸς Ῥωμαίων εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν
Χερσόνησον καὶ σωφρονίσει τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀτακτήσαντας.

Ἄλλ' οὐδ' οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Πατριάρχου Νικο-
λάου εἶναι τῶν λοιπῶν ὄλων ἀληθέστεροι. " Ἐν μᾶ δὲ ὥρα,
,, λέγει, τούτων μὲν (τῶν Σλάβων κατὰ τὴν γενομένην ἐρ-
,, μνηεῖαν) ἀφανισθέντων ἐκ μόνης τῆς ἐπιφανείας τοῦ πρω-
,, τοκλήτου, τῆς δὲ χώρας ἀπάσης τοῖς Ῥωμαϊκοῖς σκῆ-
,, πτροις ἐπανελθούσης. " Ἄλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι διὰ μό-
νης τῆς ἐν Πάτραις ἡττης, οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Σλάβοι δὲν
ἠφανίσθησαν, ὅτι εἰς τὴν μάχην ταύτην δὲν κατετροπώθη-
σαν εἰμὴ οἱ περὶ τὰς Πάτρας ἀρκτῶσι οὗτοι ἔποικοι καὶ
ὅτι διάφοροι τῆς χερσονήσου ἄλλοι Σλάβοι ἐπανεστήσα-
ν, πολλάκις ἔκτοτε κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας. Πρώ-
τους τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου μάρτυρας φέρω αὐτοὺς τοὺς
δύο Γερμανοὺς ἱστοριογράφους τοὺς ἀποδύσαντας τοσαύ-
την βιρύτητα εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατριάρχου. " Ἀπὸ
,, τῆς προαναφερθείσης ἐκθέσεως Κωνσταντίνου τοῦ Πορ-
,, φυρογεννήτου [76], λέγει ὁ Φαλλμεραυῆρος, ἐξάγε-
,, ται ἀρκούντως ὅτι κατὰ τὸ ὀκτακοσιοστὸν ἔβδομον
,, τοῦτο ἔτος, ἡ φλόξ τοῦ πολέμου δὲν ἐβασάνισε μόνην
,, τὴν πρὸ τοῦ τείχους τῶν Πατρῶν χώραν, ἀλλ' ἐξετά-
,, θη, καθ' ὅλην τὴν Χερσόνησον. Ὁ Παρφυρογεννήτος
,, δὲν λέγει ὅτι οἱ Σλάβοι προσέβαλον μόνον τὰς Πά-
,, τρας καὶ ἐπομένως ὅτι μόνοι οἱ περὶ τὰς Πάτρας ἐδρεύον-
,, τες ἀρχηγοὶ ἐπανεστήσαν· ἀλλὰ λέγει ὅτι οἱ Σλά-

(76) Τὸ χωρίον τοῦτο εἰς τὸ ὅποιον ἐπανερχομαι κατωτέρω παρετέ-
θη ἤδη ἐν μέρει καὶ ἀνωτέρω, σελ. 52.

„βοι ἐν τῷ Θέματι ὄντες τῆς Πελοποννήσου ἐπανε-
 „στησαν καὶ ἐξεπόρθησαν καὶ διήρπασαν τὰς οἰκίας
 „τῶν γειτόνων Γραικῶν. Σήμερον ὅτε ἀνιχνεύονται ἐ-
 „πιμελῶς καὶ τὰ ἐλάχιστα περιστάτικα πάντος πράγ-
 „ματος φαίνεται βεβαίως πικρὸν νὰ μὴ ἔχωμεν εἰμὴ εὐ-
 „τελεστάτας πληροφορίας περὶ συμβεβηκότος τοσοῦτον
 „οὐσιώδους. Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἴσως δὲν ἤθελον ποτὲ πε-
 „ριέλθῃ εἰς γινῶσίν μας, ἐὰν οἱ εὐλαβεῖς πολῖται τῶν Πα-
 „τρῶν ἀπέδιδον τὴν ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐλευθέρωσιν τῆς
 „πατρίδος τῶν μᾶλλον εἰς τὴν τύχην καὶ εἰς τὸν ἥρωϊ-
 „σμόν των παρὰ εἰς τὴν ἄμεσον συνδρομὴν οὐρανίων πνευ-
 „μάτων. Ὅτι δι' ἡμᾶς εἶναι οὐσιῶδες, δὲν ἐθεωρεῖτο τοιοῦ-
 „το ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος.
 „Καθὼς οἱ βάρβαροι δὲν κατετρόπωσαν τὴν Ἑλλάδα
 „καὶ τὴν Πελοπόννησον διὰ μιᾶς ἐκστρατείας, ἀλλὰ
 „διὰ πολλῶν, ἀγρίων καὶ καταστρεπτικῶν εἰσβολῶν καὶ
 „ἐπὶ ἑκατονταετηρίδα σχεδὸν διαρκεσάντων πολέμων, οὐ-
 „τω καὶ μετὰ τῆς πρώτης τῶν Βυζαντινῶν προσβο-
 „λῆς κατὰ τοῦ Μωρέως ἐπὶ Εἰρήνης καὶ τῆς ἐντελοῦς
 „καθυποτάξεως καὶ προσαγωγῆς των εἰς τὸν Χριστια-
 „νισμόν ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο, παρῆλθον περὶ
 „τοὺς ἑκατὸν ἐνιαυτούς. . . . Πολλὰ μέρη τῆς
 „Χερσονήσου καὶ ἰδίως αἱ κοιλάδες τοῦ
 „Εὐρώτα καὶ τοῦ Ταῦγέτου ἔμεινον τῷ
 „807 ἀδάμαστα ὡς ἐξάγεται ἀπὸ ἐν ἄλλο χωρίον
 „τοῦ Πορφυρογεννήτου.

Δὲν ἐξετάζω πρὸς τὸ παρὸν ἂν ἐξηγητῇ ὀρθῶς τὸ χω-
 ρίον τοῦτο καὶ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν ἄλλο τοῦ βασι-
 λέως ἅμα καὶ ἱστοριογράφου Κωνσταντίνου, οὐδὲ μέχρι πό-
 σου εἶναι ἀκριβὴ ὅσα ὁ γερμανὸς συγγραφεὺς μὲ τὸ σύνη-
 θες θάρρος του ἀποφαίνεται περὶ τοῦ καταστρεπτικοῦ
 τρόπου τῆς εἰσβολῆς τῶν Σλάβων καὶ τοῦ χρόνου καθ'
 ὃν ἐδαμάσθησαν περὶ πάντων τούτων θάλομεν ὁμιλήσει
 ἐν οἰκειωτέρῳ τόπῳ. Παρατηρῶ δὲ μόνον ἐνταῦθα ὅτι αὐ-

τὸς ὁ Φαλλμεραῦερος δὲν διστάζει νὰ ἐπιφέρῃ νέαν πληγὴν εἰς τὴν πολυειδῶς ἤδη ἡκρωτηριασμένην μαρτυρίαν τοῦ Πατριάρχου.

Ἴδου δὲ τί λέγει καὶ ὁ Ζυγκεῖζενος.

“ Ἡ περὶ τὰς Πάτρας μάχη εἶναι μία τῶν πολλῶν ὅσαι
 „ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πιθανῶς συνεκροτήθησαν εἰς
 „ διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Μὴ γινώσκοντες τὰ καθέ-
 „ καστα αὐτῶν, ἀρκούμεθα εἰς τὴν γενικὴν παρατήρησιν
 „ ὅτι οἱ πλείστοι τῶν Σλάβων, ἐπιζητοῦντες ἀκαταπαύ-
 „ στως τὴν ἀνεξαρτησίαν των, ἐλάμβανον καθεκύστην
 „ ἐχθρικωτέραν πρὸς τοὺς Ἕλληνας θέσιν καὶ ὅτι ἐπο-
 „ μένως αἱ ληστεῖαι καὶ αἱ ἔριδες ἦσαν ἀδιάκοποι μέ-
 „ χρι τῆς ἐποχῆς καθ’ ἣν οἱ ἔποικοι ἦλθον εἰς ὀριστικῶ-
 „ τέρας σχέσεις πρὸς τε τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς αὐτοκρά-
 „ τoras τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἴτε ἐντελῶς ὑποταχθέν-
 „ τες, εἴτε γενόμενοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑποτελεῖς.
 „ Ἡ δὲ νίκη τῶν Πατρῶν δὲν εἶχεν ἄλλο ἀποτέλεσμα εἰμὴ
 „ τὴν ὑποταγὴν τῶν γειτονικῶν Σλάβων καὶ τοῦτο προκύ-
 „ πτει ἀρκούντως ἀπὸ τὸν τρόπον καθ’ ὃν ὁ Πορφυρογέν-
 „ νητος μνημονεύει αὐτῶν, ῥητῶς ἀποφαινόμενος ὅτι ἀ-
 „ νῆκον εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς νέας μητροπόλεως. ”

Καὶ ὁ Ζυγκεῖζενος λοιπὸν φρονεῖ ὅτι διὰ τῆς ἐν Πά-
 τραις ἡττης των οὐδὲ ἠφανίσθησαν ὅλοι οἱ Σλάβοι τῆς
 Πελοποννήτου, οὐδ’ ἅπασα ἡ χώρα ἐπανήλθεν εἰς τὰ Ῥω-
 μαϊκὰ σκῆπτρα. Ἡ μόνη ὡς πρὸς τοῦτο διαφορὰ μεταξὺ
 τοῦ Φαλλμεραῦερου καὶ αὐτοῦ εἶναι ὅτι ὁ μὲν πρῶτος
 θέλει νὰ ἐξάξῃ ἀπὸ αὐτῆς τῆς διηγήσεως τοῦ Πορφυρο-
 γεννήτου τὴν ὑπαρξιν γενικῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην
 ἀποστασίας τῶν Σλάβων τῆς Πελοποννήσου, ἐνῶ ὁ δεύ-
 τερος δὲν εὐρίσκει εἰς τὴν εἰρημένην διήγησιν εἰμὴ τὴν
 ἀποστασίαν τῶν περὶ τὰς Πάτρας Σλάβων, εἰκάζων ἄλλως
 τε ὅτι ἡ μάχη αὕτη δὲν ἦτο ἡ μόνη μεταξὺ Σλάβων
 καὶ Ῥωμαίων συγκροτηθεῖσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.
 Ἡ τελευταία αὕτη ἐρμηνεία, τῆς εἰκασίας ἐξαιρουμένης.

φαίνεται τῶντι προτιμότερα, διότι ὁ Πορφυρογέννητος, ἂν καὶ δὲν λέγῃ ῥητῶς ὅτι μόνοι οἱ περὶ τὰς Πάτρας Σλάβοι ἀπεστατήσαν οὐδ' ὅτι οἱ ἀποστατήσαντες ἀνῆκον εἰς τὴν πεμφέρεϊαν τῆς νέας μητροπόλεως, λέγει ὅμως ὅτι μετὰ τὴν ἡττάν των, ἀφορισθέντες καὶ ταχθέντες· νὰ ὑπόκηνται εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Πατρῶν, διετέλουν ἕκτοτε μέχρι τῆς ἐποχῆς του ἐν εἰρήνῃ ὑπηρετοῦντες τὴν μητρόπολιν ταύτην, ἐνῶ εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον κεφάλαιον τῆς ἰδίας συγγραφῆς ὁμιλεῖ περὶ Σλάβων τῆς Πελοποννήσου ἐπαναστάντων εἰς διαφόρους, μεταξὺ τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου καὶ τῆς ἑαυτοῦ χρόνους· ὅθεν ἐξάγεται ἀρκούντως νομίζω ὅτι οἱ τῷ 807 ἔτει κατατροπωθέντες Σλάβοι καὶ ἕκτοτε εἰρηνεύσαντες ἦσαν ἄλλοι παρὰ τοὺς ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου μέχρι τῆς τοῦ Πορφυρογεννήτου πολλάκις ἀποστατήσαντας, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ νίκη τῶν Πατρῶν δὲν εἶχε τὸ παρὰ τοῦ πατριάρχου ἀναγγελλλόμενον γενικὸν καὶ καταστρεπτικὸν τῶν ἐχθρῶν τούτων ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ μερικὸν καὶ περιωρισμένον.

Ἰδοὺ καὶ τὸ κείμενον τοῦ Πορφυρογεννήτου περὶ τῶν ἐπανειλημμένων ἀποστασιῶν τῶν Σλάβων τῆς Πελοποννήσου μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Νικηφόρου.

“ Ἰστέον ὅτι οἱ τοῦ Θέματος τῆς Πελοποννήσου Σκλάβοι ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἀποστατήσαντες γεγόνασιν ἰδιόρρυθμοι, λεηλασίας καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ πραιδας καὶ ἐμπρησμοὺς καὶ κλοπὰς ἐργαζόμενοι· ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου ἀπεστάλη ὁ Θεόκτιστος, οὗ τὸ ἐπὶ κλην ὁ τῶν Βροιενίων, στρατηγὸς ἐν τῷ Θέματι τῆς Πελοποννήσου, μετὰ δυνάμεως καὶ ἰσχύος πολλῆς, ἥγουσιν Ὁρακῶν καὶ Μακεδόνων καὶ τῶν λοιπῶν δυτικῶν Θεμάτων, τοῦ πολεμήσαι καὶ καθυποτάξαι αὐτούς.”

Ὁ μὲν Θεόφιλος ἀνηγορεύθη τῷ 829 ἔτει καὶ ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 842,¹ ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ ἐσφάγη τῷ 867 ἀπὸ τὸν περιώνυμον διάδοχόν του Βασίλειον τὸν Μακεδόνα. Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἐτῶν 829—867 οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Σλάβοι ἐστασίασαν δεινῶς καὶ τὸ περιέργον εἶναι ὅτι ἐπὶ Θεοφίλου ὅστις ἦτο βεβαίως εἰς τῶν καλητέρων ἡγεμόνων τῆς παραδόξου ἐκείνης ἐποχῆς, δὲν ἐλήφθη, ὡς φαίνεται, κάμμια φροντὶς πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἐξωλεστάτου Μιχαὴλ [77] ἐστάλη δύναμις πολλή κατὰ τῶν ἀποστατῶν καὶ ἴσχυσε νὰ τοὺς καθυποτάξῃ πάντας.

Ἄλλὰ καὶ βραδύτερον πάλιν βλέπομεν πολλοὺς ἐκ τῶν Σλάβων τῆς Πελοποννήσου στασιάζοντας καὶ παραγωγρίζοντας τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν.² Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως, στρατηγῶν ὁ Ἰωάννης ὁ πρωτεύων ἐν τῷ αὐτῷ θέματι, ἀνήγαγε πρὸς τὸν αὐτὸν Κύρην Ῥωμανὸν περὶ τε τῶν Μιληγγῶν

(77) Ὅσα περὶ τῆς ἀπουσίας εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Κράτους περὶ τῆς ἀναισχύντου περιφρονήσεως τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἀρσκειᾶς καὶ περὶ τῆς ἀτομικῆς κτηνωδίας τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἀναφέρουσιν οἱ χρονογράφοι ἤθελον εἶσθαι τῶντι ἀπίστευτα, ἐὰν ἅπαντες δὲν συνεφώνουν εἰς ταῦτα. Ὁ Γίβζων θεωρεῖ τὸν βασιλέα τοῦτον χειρότερον μὲν τοῦ Νέρωνος, ὁμοίον δὲ τοῦ Ἡλιογαβάλου καὶ διηγεῖται ἀρκετὰ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του. Ἀλλὰ καὶ ὁ τολμηρότατος περὶ τὴν ἔκθεσιν δεινῶν τινων διηγημάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης Ἀγγλος, ἀνδιάσας φαίνεται ὡς πρὸς τινας ἐκ τῶν ἀποδιδόμενων εἰς τὸν Μιχαὴλ πράξεων, τὰς ἀπεσιώπησε. Καὶ ὁμοῦς ὁ Γίβζων εἶχε τὸ κάλυμμα τῆς ἀλλοτρίας γλώσσης ὑπὸ τὸ ὅποιον εἶπε πολλὰ τὰ ὅποια εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν δὲν ἤθελε ποτὲ ἐκφωνῆσαι. Ἐγὼ δὲ μὴ ἔχων ἐπὶ τοῦ προκειμένου οὐδὲ τοῦτο τὸ καταφύγιον, παραπέμπω τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ γνωρίσωσιν εἰς πόσον ἐλεεινὰς χεῖρας περιήρχετο πολλὰκις ἡ Κυβέρνησις τοῦ εὐρυτάτου ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Βυζαντινοῦ κράτους, εἰς αὐτὸν τὸν Γίβζωνα, εἰς τὸν Πορφυρογέννητον (ἐν βίῳ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα), εἰς τὴν ἐκ προστάγματος αὐτοῦ συγγραφείσαν ἀνώνυμον χρονογραφίαν, εἰς τὴν χρονογραφίαν τοῦ Μανχίστρον καὶ Λογοθέτου Σιμεῶν, εἰς Γεώργιον τὸν Κεδρηνὸν κλπ.

„ καὶ Ἐξεριτῶν [78] ὅτι ἀποστατήσαντες οὐ πείθοντα⁶
 „ τῷ στρατηγῷ, οὔτε βασιλικῇ κελεύσει ὑπέκουσιν, ἀλ-
 „ λ' εἰσὶν ὥσπερ αὐτόνομοι καὶ αὐτοδέσποτοι καὶ οὔτε παρὰ
 „ τοῦ στρατηγοῦ δέχονται ἄρχοντα, οὔτε συνταξιεδεῦειν
 „ αὐτῷ ὑπέκουσιν, οὔτε ἄλλην τοῦ δημοσίου δουλείαν ἐκ-
 „ τελεῖν πείθονται κλπ. ”

Καὶ αὖθις λοιπὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἀποδεικνύεται ἡ μαρ-
 τυρία τοῦ Πατριάρχου ἀπάδουσα πρὸς τὰ ἀληθῆ γεγονότα.
 Ἐπιμελῶς καὶ ἀπαθῶς ἐξετάσαντες αὐτὴν ἀπὸ τῆς πρώτης
 μέχρι τελευταίας λέξεώς της, τὴν εὖρομεν καθ' ὅλα ἀ-
 ναιρουμένην ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων, ὑπὸ τῶν ἀκριβεστέ-
 ρων συγγραφέων. Ἀλλὰ, θέλουν ἴσως μᾶς ἐρωτήσῃ : πῶς
 ἐξηγεῖται λοιπὸν ἡ μαρτυρία αὕτη ; εἶναι ἄρα προῖδὸν
 μεγάλης τῶν γεγονότων ἀμαθείας ; ἢ μήπως εἶχε πηγὴν
 τινα ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς καὶ ἀκριβεστέραν τυχὸν τῶν ὧν
 προανεφέρομεν ; Νομίζω ὅτι καθόσον μὲν ἀφορᾷ τὰ πε-
 ριστατικὰ τῆς μάχης τῶν Πατρῶν, ὁ πατριάρχης τὰ
 παρέστησεν ὀγκωδέστερα καὶ σημαντικώτερα ἐπὶ σκοπῷ
 τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον θέλομεν ἐξηγήσει. Τὰ δὲ περὶ
 τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀβάρων ἐσύγχυσε μὲ ταῦτα, ἀντλήσας
 ἀκρίτως ἀπὸ πηγῆς ἥτις, κατ' εὐτυχίαν τῆς ἱστορικῆς ἀ-
 ληθείας, δὲν ἔμεινεν ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς.

Εὐάγριος ὁ Σχολαστικὸς καὶ ἀπὸ ἐπάρχων [79] ὁ
 ἐξ Ἐπιφανείας τῆς ἐν Κοίλῃ Συρίας, ἔγραψε περὶ τὰ τέλη
 τοῦ ἔκτου αἰῶνος Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τόμους ἑξ εἰς

(78) Σλαβικῶν φυλῶν περὶ ὧν ἐκτενέστερον γίνεται λόγος ἐν βί-
 βλῳ β'.

(79) “ Πρώτη μὲν τῶν ἀλλων ἀπάντων ὡς προβάθμιος τὴν εἰσαγω-
 „ γὴν τῶν ἀξιωματῶν λαμβάνουσα, ἢ τοῦ στρατηλάτου ἐπὶ θεμάτων ἀ-
 „ ξία ἦτοι ἢ ἀπὸ ἐπάρχων ὀνομαζομένη. ” Ἀκριβολογία τῆς τῶν βασι-
 λικῶν κλητῶν καταστάσεως ὑπὸ Φιλοθέου βασιλικῷ πρωτοσπαθαρίου
 καὶ Ἀτρικλίνου. Ἡ ἀπὸ ἐπάρχων ἀξία ἦτο λοιπὸν ἡ πρώτη, δηλαδὴ κα-
 τὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ Ῥεϊσκίου παρατήρησιν, ἢ κατωτάτη μεταξὺ τῶν διὰ
 βραβείων παρεχομένων.

τῆς ὁποίας τὸ Ι. Κεφάλαιον τοῦ ἔκτου τόμου ἀναγινώσκόμεν τὴν ἐξῆς περικοπὴν. "Τούτων ὧδε χωρούντων, οἱ Ἀβα-
 „ ρες δις μέχρι τοῦ καλουμένου μακροῦ τείχους διελάσαν-
 „ τες Σιγγιδόνα, Ἀγχιάλόν τε καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν καὶ
 „ ἐτέρας πόλεις τε καὶ φρούρια ἐξεπολιόρκησαν καὶ ἤν-
 „ δραποδίσαντο, ἀπολλύντες ἅπαντα καὶ πυρπολοῦντες,
 „ τῶν πολλῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν ἐφ' ἂν ἐνδιατριβόν-
 „ των " "Ὅτι ὁ Εὐάγριος ὁμιλεῖ ἐν ταῦθα περὶ τῆς ὁποίας
 καὶ ὁ πατριάρχης Νικόλαος ἐποχῆς, γίνεται δῆλον ὡς ἐκ
 τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ χωρίου τούτου μετὰ τὸ κεφάλαιον ἢ
 τοῦ αὐτοῦ τόμου ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται ὅτι ὁ ἐκκλησια-
 στικὸς ἱστοριογράφος ἐννοεῖ τὴν εἰσβολὴν ταύτην γενομέ-
 νην περὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ μεγάλου τῆς Ἀντιοχείας σεισμοῦ
 τοῦ συμβάντος ἔτος ἑβδομον καὶ τριακοστὸν
 καὶ ἐξακοσιοστὸν χρηματιζούσης τῆς Θεου-
 πόλεως (Ἀντιοχείας), μετὰ ἐν καὶ ἐξηκοστὸν τῶν
 προτέρων σεισμῶν, ἥτοι, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν
 ἀγωνισθέντων νὰ συναρμολογήσῃ τὰς διαφόρους χρονολο-
 γίας καὶ νὰ καθαρίσωσιν αὐτὰς ὅσον ἔνεστιν ἀπὸ ἀντιφά-
 σεις, τῷ 589 ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ, αὐτῷ, δηλαδὴ, ἐκείνῳ εἰς
 τὸ ὑποῖον, ὡς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, ἀνάγεται καὶ ἡ ὑπὸ
 τοῦ Πατριάρχου μνημονευομένη εἰσβολὴ τῶν Ἀβύρων [80]
 ἐνισχύει δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ τοῦτο ὅτι ὁ Εὐάγριος
 ὁμιλεῖ περὶ εἰσβολῆς τῶν Ἀβάρων γενομένης πρὶν ἢ ὁ
 Μαυρίκιος, εἰρηνεύσας μετὰ τῶν Περσῶν, φέρῃ τὰ στρα-
 τεύματά του εἰς τὴν Εὐρώπην, ὃ ἐστὶ πρὸ τοῦ 590 ἔτους.

Ἐκ πρώτης λοιπὸν ὁψευς τὸ χωρίον τοῦ Εὐαγρίου ἀνα-
 φαίνεται ὡς ἔρεισμα οὐσιῶδες τῆς μεταγενεστέρας μαρτυ-
 ρίας τοῦ Πατριάρχου Νικολάου καὶ τῶν οἱ Φαλλμεραῦ-
 ἔρος θεωρεῖ μέγα δι' ἑαυτὸν εὐτύχημα τὴν ἀνακάλυψιν τῆς
 συμπίπτουσας ταύτης. Ἀλλὰ ἐπιμελεστέρα ἔρευνα θέλει ἀ-

(80) Ἐκτενεστέρα τῆς συναρμολογίας ταύτης ἀνάπτυξις εὕρισκεται,
 παρὰ μὲν Φαλλμ. ἐν σελ. 185—186, παρὰ δὲ Ζιγκεϊζένφ ἐν σελ. 691.

ποδείξει ὅτι τὸ μεγαλύτερον δυστύχημα τῆς μαρτυρίας ταύτης εἶναι ἡ πηγὴ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἦντλ ἤθη τὸ οὐσιωδέστερον αὐτῆς μέρος. Πρὶν ἢ ἐκφράσω περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου ἰδίαν γνώμην, ἀντιγράφω ἐν ταῦθα τὴν ὑπὸ τοῦ Ζιγκεϊζένου γενομένην ἀρίστην αὐτοῦ ἐκτίμησιν, ὅστις ἀναδεικνύεται ἤδη πολυμρότερος καὶ κριτικώτερος παρὰ εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν πατριαρχικῶν λόγων. “ Ἡθέλομεν, λέγει, ἀ-
 „ πατηθῇ μεγάλως ἐὰν, ὡς ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης, παρε-
 „ δεχόμεθα ὅτι τῶντι κατὰ τὰ ἔτη 588 ἢ 589 οἱ Ἀβα-
 „ ρες εἰέβαλον εἰς τὴν Ἑλλάδα πυρπολοῦντες ἅπαντα
 „ καὶ ἀπολλύντες. Καὶ πρῶτον, ἀρκεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τις τὸ
 „ χωρίον τοῦτο διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν διαλαμβάνει πε-
 „ ρὶ ἰδίας καὶ εἰς ὠρισμένον ἔτος ἀναγομένης εἰσβολῆς τῶν
 „ Ἀβάρων, ἀλλ’ ὅτι ὁ ἱστοριογράφος ἠθέλησε νὰ ἀναφέρῃ
 „ ἐν αὐτῇ γενικῶς καὶ ἐμπαρόδῳ ὅσα εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν
 „ τοῦ βασιλείου μέρος, ἐν διαστήματι πολλῶν ἐνιαυτῶν,
 „ συνέβησαν συγχρόνως μὲ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν γεγονότα
 „ εἰς ἃ εἶχεν ἐπιστήσῃ μᾶλλον τὴν προσοχὴν του. Ἡ δὲ
 „ ῥητὴ ἀπομνημόνευσις τῆς Σιγγιδύνης καὶ τῆς Ἀγχιάλου
 „ καθίστησιν ἀναμφισβήτητον ὅτι εἶχε κατὰ νοῦν τὰς κα-
 „ τὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου ἐκστρα-
 „ τείας τοῦ Χαγάνου καὶ τῶν Σλάβων, ἐκστρατείας περὶ
 „ τῶν ὁποίων ἐπραγματεύθην ἀνωτέρω.

“ Καθ’ ὅσον δ’ ἀφορᾷ τὴν ἑκτασιν καὶ τὴν διεύθυνσιν
 „ τὴν ὁποίαν ὁ Εὐάγριος δίδει εἰς τὰς Ἀβαρικὰς ἐκστρα-
 „ τείας, μαρτυροῦσιν ἀρετὰ ὁ παράδοξος συνδυασμὸς καὶ
 „ μάλιστα τὸ γενικὸν καὶ ἀόριστον τῶν ἐκφράσεών του, ὅτι
 „ εἶχε περὶ τῶν πραγμάτων πληροφορίας ὅλως ἐπιπο-
 „ λαίους, πιθανώτατα ἐξ ἀκοῆς μόνον περιελθούσας εἰς
 „ αὐτὸν καὶ ἐπομένως ἰδέαν ὅλως ἀσαφῆ. Πρῶτον μᾶς ἀ-
 „ ναφέρει τὰ μακρὰ τείχη· ἔπειτα τὴν Σιγγιδύνα καὶ τὴν
 „ Ἀγχιάλον, τέλος τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν καὶ ἄλλας πολλὰς
 „ πόλεις . . . καὶ ἵ τί ἐννοοῦσεν ὁ ἑπαρχὸς αὐτὸς τῆς Ἀν-
 „ τιοχείας ἢ μᾶλλον τί ἐννοοῦσαν ἐν γένει κατὰ τὴν ἐπο-

„ ποχὴν ἐκείνην οἱ ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν
 „ τῆς ὅλης Ἑλλάδος;—Νομίζω, καὶ ἤθελεν εἶσθαι εὐκο-
 „ λον ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι καθόσον ἐξετάθῃ τὸ ὄνομα τῶν
 „ Ἑλλήνων, ἔγινε καὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἑλλάδος ἡ χρῆ-
 „ σις πολὺ περιληπτικωτέρᾳ καὶ τῆς ἀρχαίας κλισιακῆς
 „ σημασίας διάφορος καὶ ὅτι ἰδίως ὁ ἱστοριογράφος τῆς
 „ Ἀνατολῆς ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλ-
 „ λίδος διὰ νὰ σημάνῃ ὅλον τὸ Εὐρωπαϊκὸν τοῦ Βυζαντι-
 „ νοῦ βασιλείου μέρος, ἀπαράλλακτα καθὼς οἱ χρονογρά-
 „ φοι τῆς δύσεως μετεχειρίσθησαν μετέπειτα τὴν λέξιν
 „ Græcia. Πρὸς τούτοις εἶναι πασίγνωστον ὅτι ἐν γένει
 „ οἱ ἱστοριογράφοι τοῦ μεσαιῶνος, ὁσάκις, διὰ τὴν ἑλλει-
 „ ψιν ἀκριβεστέρων πληροφοριῶν, δὲν ἠδύναντο νὰ διατα-
 „ φήτῳσι τὰ κατέκαστα, κατέφευγον εἰς ἐκφράσεις εὐρυ-
 „ φώνους ἐντὸς τῶν ὁποίων περιελαμβάνετο μὲν καὶ ἡ ἀλή-
 „ θεια, ἀλλ' ἀναμεμιγμένη πολλάκις μὲ πολὺ ψεῦδος. Καὶ
 „ τελευταῖον δύναμαι, ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοῦτο
 „ δὲν ἐφαρμόζεται [81], νὰ προσθέσω ὅτι ἡ φαντασία τῶν
 „ συγγραφέων τῶν ἑκατονταετηρίδων ἐκείνων παρὰ φύσιν
 „ ἐξημμένη καὶ οἰστροληατοῦσα ὥς ἐκ τῆς δυστυχίας τῆς
 „ ἐποχῆς ἢ ἐκ τῶν σχισμάτων, ἐξώγκωσε πολλάκις μέ-
 „ χρι παραδόξου τὰς διηγήσεις των αἵτινες, ἂν καὶ φέρου-
 „ σαι ἐν ἑαυταῖς τὸν τύπον τῆς προδῆλου ὑπερβολῆς των,
 „ ἀπεπλάνηταν ὅμως πολλάκις τὰς μεταγενεστέρας ἐ-
 „ ρεύνας. ”

“ Ἦθελεν εἶσθαι λοιπὸν τολμηρὸν νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἱ-
 „ στορικὸν γεγονός· ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 588 καὶ 589 στίφη
 „ Ἀβάρων καὶ Σλάβων εἰσέβηλον εἰς τὴν Θεσσαλίαν, διέ-
 „ βησαν τὰς Θερμοπύλας καὶ τὸν Ἰσθμὸν, καὶ διέδωκαν
 „ τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφὴν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλ-
 „ λίδος καὶ τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὰς ὀλίγας καὶ ἐπι-

(81) Δὲν ἠξέφρω διατὶ δὲν ἐφαρμόζεται ἐν μέρει καὶ ἐπὶ τοῦ προκει-
 μένου ἡ ὀρθὴ παρατήρησις αὕτη.

„πολαίους λέξεις Εὐαγρίου τοῦ ἱστοριογράφου Ἀντιοχείας
 „ὅστις οὐδὲ τὰ πράγματα ἀκριβῶς ἐγνώριζεν, οὐδὲ ἐπιμε-
 „λῶς ἐξήλεγχε τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας κατὰ τύχην
 „ἐλάμβανεν, ἐνῷ μῆτε ὁ Θεοφύλακτος Σιμοκάττης ὁ ἐξι-
 „στορήσας μεθ' ὑπερβολικῆς ἀκριβείας τὰς ἐπὶ Μαυρι-
 „κίου Ἀβαρικὰς καὶ Σλαβικὰς εἰςβολὰς, μῆτε οἱ μεταγε-
 „νέστεροι χρονογράφοι οἵτινες ἀναμφιβόλως ἤρυσαν, ἐκτὸς
 „τοῦ Σιμοκάττου καὶ ἀπὸ ἄλλων πηγῶν, δὲν ἀναφέρουσι τὸ
 „παραμικρὸν περὶ εἰςβολῆς Ἀβάρων καὶ Σλάβων εἰς τὴν
 „Ἑλλάδα, γενομένης πρὸ τῆς κατὰ τὸ 591 ἔτος συνομολο-
 „γηθείσης μετὰ τῶν Περσῶν εἰρήνης.”

Τοιοτοτρόπως ἐξοβελίζει τὸ τεμάχιον τοῦτο τοῦ Εὐα-
 γρίου ὁ Ζιγκεϊζένος, θωρακίσας τὴν γνώμην του μὲ ἐπιχει-
 ρήματα ἀκαταμάχητα. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι ἐνταῦθα νὰ μὴ
 ἐκφράσω τὴν ἀπορίαν μου πῶς ὁ κριτικώτατος νοῦς ὁ ὑπα-
 γορεύας τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα, δὲν παρετήρησεν ὅτι ὁ
 πατριάρχης Νικόλαος παρέλαβε τὰ περὶ τῆς εἰςβολῆς
 τῶν Ἀβάρων ἀπὸ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας τοῦ Εὐαγρίου καὶ
 ὅτι ἐπομένως ὅσα τείνουσιν εἰς τὸ ν' ἀναδείξωσι σαθρὰν τὴν
 μαρτυρίαν ταύτην, ἐφαρμόζονται ἐξ ὁλοκλήρου, καὶ εἰς τοὺς
 λόγους τοῦ πατριάρχου· πῶς, λέγω, δὲν παρετήρησε ταῦτα
 καὶ παρεδέχθη ἀτόπως ἐν μέρει τοὺς λόγους τούτους [82]
 ἐνῷ ἀπέκρουσεν ἐντελῶς τοὺς τοῦ Εὐαγρίου. Ὅπως δὲ καὶ
 ἂν ἔχη τοῦτο, ἃς μ' ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω ὀλίγα τινα εἰς
 τὰς πολλὰς καὶ ὀρθὰς τὸ πλεῖστον σκέψεις τοῦ Ζιγκεϊζέ-
 νου. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑποθέτει ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος ἐ-

(82) Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 5—7. Νομίζω δὲ περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι καὶ
 ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ πατριάρχης δὲν ἐδανείσθη τὰ περὶ Ἀβάρων ἀπὸ τὸν
 Εὐάγριον (μολονότι τὸ πρᾶγμα μὲ φαίνεται πρόδηλον), πάλιν τὰ πλεί-
 οστα τῶν ἀνωτέρω ἐπιχειρημάτων τοῦ Ζιγκεϊζένου ἐφαρμόζονται εἰς τὴν
 πατριαρχικὴν μαρτυρίαν ἥτις μάλιστα ἔχει προστούτοις καθ' ἑαυτῆς τὸ
 πολὺ μεταγενέστερον, ἐνῷ ὁ Εὐάγριος ἦτο τοῦλάχιστον σύγχρονος τῶν
 ὁπωίων ἐξιστορεῖ γεγονότων.

χει ἐν τῷ Εὐαγρίῳ τὴν ἐκτενεστάτην σημασίαν ὅλου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ μέρους τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἡ γνώμη αὕτη ἡδύνατο νὰ ἀμφισβητηθῇ, διότι πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ Εὐάγριος ἔγραφε κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα καὶ ὅτι κατὰ τὸν δέκατον ἔτι θέμα Ἑλλάδος ἐκαλεῖτο τὸ μεταξὺ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τοῦ ἰσθμοῦ μέρος. Ἀλλ' εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ ὀρθῶς ἔχη ἡ εἰκασία αὕτη, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ κάμωμεν ἐνταῦθα τὴν ἐξῆς σκέψιν· εἰ μὲν ὁ Εὐάγριος μεταχειρίζεται τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐκτενεστάτην ἔννοιαν τοῦ Ζιγκεῖζένου, εἰπὼν ἅπαξ ὅτι οἱ Ἀβαρες ἡνδραπόδισαν πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, δηλαδὴ πᾶν τὸ Εὐρωπαϊκὸν μέρος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, δὲν ἡξέυρω τί λέλει προσθέτων καὶ ἐτέρας πόλεις καὶ φρούρια· εἰ δὲ πάλιν τὸ μεταχειρίζεται εἰς τὴν στενὴν σημασίαν του, ὅχι μόνον δὲν περιλαμβάνει τὴν Πελοπόννησον, ἣτις μᾶς ἀσχολεῖ κυρίως ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκριβεῖά του καθίσταται ταμάλιστα ὑποπτος διότι, χωρὶς παντάπασιν νὰ μνημονεύσῃ οὔτε Μακεδονίας, οὔτε Θεσσαλίας τὰς ὁποίας οἱ Ἀβαρες ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ διέλθωσι πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, πηδᾷ διὰ μιᾶς εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς Σιγγιδόνης καὶ Ἀγχιάλου. Ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἐγνώριζεν ἀκριβῶς εἰς ποίαν ἔννοιαν μεταχειρίζεται τὴν λέξιν καὶ διὰ νὰ μὴ μείνῃ περὶ τῆς ὀλίγης τοῦ ἐπάρχου τούτου κρίσεως κάμμία ἀμφιβολία, ἀντιγράφω ὁλόκληρον τοῦ ἕκτου τόμου τὸ ἰ. κεφάλαιον ἐν ᾧ κεῖται, ὡς προεῖπον, τὸ τεμάχιον τοῦτο.

“ Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως εἰς τοὺς ἀποστά-
τας Φίλανθρωπίας. ”

“ Ἀμείβεται μὲν οὖν βασιλεὺς τὸν στρατὸν χρήμασιν
„ ἀναγαγὼν δὲ Γερμανὸν καὶ ἐτέρους εἰς κριτήριον καλεῖ.
„ Καὶ πάντες μὲν θανάτου κατεψηφίσθησαν. Οὐ μὴν εἰ-
„ σεν ἄχαρι τι παθεῖν ἀλλὰ καὶ γέρων ἡξίωσε. Τούτων

„ ὥδε χωρούντων οἱ Ἀβάρες δις μέχρι τοῦ καλουμένου μα.
 „ κροῦ τείχους διελάσαντες, Σιγγιδόνα, Ἀγχιάλόν τε καὶ
 „ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, καὶ ἑτέρας πόλεις τε καὶ φρούρια
 „ ἐξεπολιόρκησαν καὶ ἡνδραποδίσαντο, ἀπολλύντες ἅπαν-
 „ τα καὶ πυρπολοῦντες, τῶν πολλῶν στρατευμάτων κατὰ
 „ τὴν Ἑῶαν ἐνδιατριβόντων. Πέμπει δέ γε βασιλεὺς Ἀν-
 „ δρέαν τῶν βασιλικῶν ὑπασπιστῶν πρῶτον γενόμενον,
 „ πείσοντα τὸν στρατὸν, τοὺς προτέρους λοχαγούς τε καὶ
 „ λοιποὺς ἐσδέξασθαι. ”

Ὁ σύνδεσμος τοῦ περὶ Ἀβάρων χωρίου μὲ τὸ προηγούμενον καὶ μὲ τὸ ἐπόμενον κῶλον εἶναι τόσον χαλαρὸς ἢ μᾶλλον ἀκατάληπτος καὶ ἀπεναντίας τὰ δύο ταῦτα κῶλα δύνανται νὰ συναφθῶσι τόσον στεγανῶς μεταξύ των, ὥστε εὐλογώτατα ἡδυνάτο τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁλόκληρον τὸ μεταξὺ τεμάχιον εἶναι παρέγγραπτος προσθήκη ἀμαθοῦς τινος καὶ ἀκρίτου ἀντιγραφέως ἢ σχολιαστοῦ. Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἐπιτραπῇ νὰ μεταχειρισθῶμεν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ δραστήριον τῆς τομῆς φάρμακον, ἐὰν βιασθῶμεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς γνήσιον τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὁλόκληρον, τότε πρέπει νὰ ἐμολογήσωμεν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μαρτυρία ἦτις, ὡς εἶδομεν, ἀντιφάσκει πρὸς ὅλας τὰς λοιπὰς συγχρόνους τε καὶ μεταγενεστέρας ἐνῶ δὲν ὑπάρχει πιθανότης ὅτι ἡδυνάτο νὰ ἔχῃ ὁ Εὐάγριος ὄχι ἀκριβεστέρας ὧν τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδ' ἀπλῶς ἀκριβεῖς πληροφορίας· ἦτις καὶ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀσαφὴς ἂν ὄχι παράλογος, ἐμφαίνει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅλοις καὶ τόσον παράδοξον ἀταξίαν ἰδεῶν ὥστε βεβαίως δὲν δύναται νὰ μὴ προσβληθῇ καὶ ὡς ἐξ αὐτῆς ἡ βαρύτης τοῦ συγγραφέως τούτου εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς ἱστορικῆς ἐκτιμήσεως.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ πηγὴ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἦντλησεν ὁ πατριάρχης τὰ περὶ Ἀβάρων. Τὰ δὲ περὶ τῆς μάχης τῶν Πατρῶν ἐμεγαλοποιήθησαν διότι ἐν τῷ συνοδικῷ γράμματι εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη ἡ πέτρα αὕτη τοῦ σκανδάλου, ἐπρόκειτο κυρίως περὶ τῆς ἀναβιβάσεως ἐπισκοπῶν εἰς βαθ-

μὸν μητροπόλεως καὶ ὁ πατριάρχης ἡγωνίζετο νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὸν Ἀλέξιον Κομνηνὸν ὅτι οἱ βασιλεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ καινοτομῶσι περὶ τὸ οὐσιῶδες τοῦτο ἀντικείμενον αὐθεκᾶστως καὶ ὅτι διὰ νὰ τιμηθῇ μὲ θρόνον μητροπόλεως ἐπισκοπὴ, ἀπαιτοῦντο περιστάσεις ἔκτακτοι ἢ συμβεβηκότα ἐμφαίνοντα αὐτὴν τὴν θείαν ἐπέμβασιν· ὅθεν ἀριθμῶν καὶ ἐξηγῶν ὀλίγα τινα τοιαῦτα παραδείγματα, ἀνέφερε καὶ τὰς Πάτρας εἰς ἃς ἐπὶ Νικηφόρου ἐστήθη νέος κατὰ τὴν Πελοπόννησον θρόνος μητροπόλεως καὶ θέλων νὰ μεγεθύνῃ τὸ προκαλέσαν τὴν τιμὴν ταύτην συμβεβηκός, παρέστησεν ἀφ' ἐνὸς τὸν κατατροπωθέντα ἐχθρὸν πολὺ δεινότερον παρ' ὅτι πραγματικῶς ἦτο, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἡττῆς τοῦ πολὺ μεγαλύτερα παρ' ὅτι ἀληθῶς ἀνεδείχθησαν· Ἐσύγχυσε δὲ ὅλα ταῦτα μὲ τοὺς Ἀβαρας, διότι μὴ γινώσκων μὲν ἀκριβῶς τίνες ἦσαν οἱ περὶ τὰς Πάτρας νικηθέντες ἐχθροὶ καὶ ἔτι ὀλιγώτερον πότε εἰσῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον, εὐρίσκων δὲ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἦτο μᾶλλον ἐξωκειωμένος παρὰ μὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς συγγραφεῖς, ὅτι Ἀβαρας εἶχον εἰσβάλει πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων μέχρι τῆς Πελοποννήσου, περιέπεσεν εἰς τὸ ἐσφαλμένον συμπέρασμα ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ ἦσαν καὶ οἱ συνδρομῇ τοῦ πρωτοκλήτου κατατροπωθέντες. Τοσούτων συγκεχυμένων ἰδεῶν, τοσούτων ἰδιαζόντων συμφερόντων καὶ τόσοσιν ἀναξιοπίστον πηγῇς ἀπόρροια εἶναι ἡ περίφημος αὐτῇ μαρτυρία. [83]

(83) Ἐν γένει φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα μετὰ πολλῆς φειδοῦς καὶ προσοχῆς τὰς ἐκκλησιαστικὰς μαρτυρίας. Τόση ἀμάθεια καὶ τόσα συμφέροντα ἐκίνησαν πολλάκις τὸν κάλαμον τοῦ κλήρου τῆς βαρβαροῦ ἐκείνης ἐποχῆς, ὥστε ἠθέλομεν ἐξυβρίσει τὴν ἱερότητα τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἐὰν παρεδωχώμεθα τυφλῶς τὰ διηγήματά του, μάλιστα ὅταν ἀντιφάσκωσι πρὸς τὰς κοινὰς χρονολογίας. Ἰδίως πρέπει νὰ ἐπέχωμεν εἰς τοὺς λόγους τῶν Συναξαριστῶν· ὁ σοφὸς Τάφελ ἔκαμμε, νομίζω, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὲρ τὸ δέον χρῆσι-

Ἐνταῦθα περατοῦται ἡ ἔρευνα ἡμῶν περὶ τῆς γνώμης ἐκείνων ὅσοι φρονοῦσιν ὅτι ἀπὸ αὐτὰ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος οἱ Σλάβοι ἐπώκησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον κατὰ τοὺς μὲν, κατέκτησαν αὐτὴν κατὰ τοὺς ἄλλους. [84] Εἶδομεν ὅτι τὸ μόνον ἔρεισμα τῆς γνώμης ταύτης εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου καὶ ὅτι ἐν τοῦτοις ἡ μαρτυρία αὕτη βασανιζομένη ἀναδεικνύεται κίβδηλος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, κίβδηλος ὡς τὸ παραπαισθημένον νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἤθελε φέρει ἐκ παραδρομῆς καὶ ἐπωνυμίαν ὅχι ἀπαράλλακτον τῆς τοῦ γνησίου, διότι οἱ Σλάβοι οὐδὲ καὶ ὀνομάζονται ἐν τῇ μαρτυρίᾳ ταύτῃ. Τῶντι, ἀφ' ὧσα

τῶν θαυμάτων τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου. Οὕτω, παρεδέχθη (σελ. LVIV· κ. ἐπ. τῶν προλεγομένων) ὅτι ἡ πρώτη προσβολὴ τῶν Σλάβων, κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐγένετο ἐπὶ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως, δηλαδ., περὶ τὰ τέλη τοῦ ἑν. αἰῶνος, ἐνῷ ὁ ἀνώνυμος ἱστορικὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος, εἰς τὸν ὁποῖον στηρίζεται, γράφων ἐν τῷ ἐξδόμῳ αἰῶνι καὶ διηγούμενος τὴν προσβολὴν ταύτην, προσθέτει, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν γράφει ἡ σύγκρουσις ἐπανελήφθη ἡδη δις καὶ τρίς καὶ πλεονάκις. 'Ὁ Τάφελ ἀπορεῖ διὰ τοῦτο· ἄλλ' εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ φαντασία τοῦ Συναξαριστοῦ, καθ' ἡπερβολὴν ἐξαφθείσα ἐστησεν ἡ ἰδίᾳ τὰς παγίδας διὰ τῶν ὁποίων ἐμελλον νὰ ἐξελεγχθῶσι τὰ πλάσματά της. Δὲν λέγω ὅτι πρέπει νὰ παραβλέψωμεν ὀλωςδιούλου τὴν πηγὴν αὐτὴν τῆς ἱστορίας· ἂν λ' ὅταν, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δὲν συμφωνῇ μὲ τὰς ἄλλας καὶ προστούτοις περιέχῃ ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ψεύδους, εἶναι ἄτοπον νὰ ἐπιμένωμεν πιστεύοντες εἰς αὐτήν.

(84) Ὁ ἀναγνώστης δὲν ἔπαυσε βεβαίως τοῦ νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι τὸ κύριον ζήτημά μας εἶναι ἡδη νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Σλάβοι εἰσῆλθον τὸ πρῶτον εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἄν ἐν τῷ μεταξὺ ἁπτομαι καὶ ἄλλων ζητημάτων, ὁμιλῶν καὶ περὶ τῆς ἐκτάσεως τὴν ὁποία, ἔλαβεν ἡ Σλαβικὴ ἐποίκησις καὶ περὶ τῶν σχέσεων τὰς ὁποίας οἱ ἐποικοὶ εἶχον μετὰ τῶν ἐγχωρίων, δὲν πρᾶττω τοῦτο εἰμὶ καθύσον εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἐξελεγχὴν τῶν περὶ τοῦ κυρίου θέματός μας μαρτυριῶν. Περὶ τῶν εἰρημένων ζητημάτων ἐκτενέστερον θέλω ὁμιλῆσαι ἐν τῷ βιβλίῳ β'.

εξετέθησαν ἄχρι τοῦδε προκύπτει ὅτι οἱ περὶ τὰς Πάτρας κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐννάτου αἰῶνος νικηθέντες δὲν ἦσαν Ἀβαρες, ὡς λέγει ὁ πατριάρχης, ἀλλὰ Σλάβοι. Ὅτι οἱ Ἀβαρες, ὅχι μόνον δὲν ἐδέσποσαν ποτὲ τῆς Πελοποννήσου, ὡς ἀποφαίνεται ὁ πατριάρχης, ἀλλ' οὐδὲ ἦλθον ποτὲ εἰς αὐτήν ὅτι ἰδίως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 584—593 ἢ ῥητότερον τῷ 589 οἱ Ἀβαρες καὶ οἱ Σλάβοι ὅχι μόνον δὲν ἦλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὡς οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ πατριάρχου θέλουν νὰ ἐξάξωσι ἀπὸ τοὺς λόγους του, ἀλλ' οὐδὲ πέραν τῆς Θράκης ἐπροχώρησαν· ὅτι πρὸ τῆς μάχης τῶν Πατρῶν οἱ Σλάβοι ἦσαν, ὅχι κυριάρχαι τῆς Πελοποννήσου, ὡς ὁ ἕτερος τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦ πατριάρχου ἰσχυρίζεται, ἀλλὰ ὑπόφοροι καὶ ὑπήκοοι· ὅτι τέλος μετὰ τὴν μάχην τῶν Πατρῶν δὲν ἠφανίσθησαν, ὡς ἀποφθέγγεται ὁ πατριάρχης, οἱ ἐχθροὶ οὗτοι, ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέμεινον σφαδάζοντες ἐπὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν μέχρι τῆς ἐντελοῦς ἀποσυνθέσεως τῶν ἐντὸς τῆς εὐρείας Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἀπὸ τὴν ἐρευναν ἡμῶν ἐξάγεται πρὸς τοῦτοις ὅτι οἱ λόγοι τοῦ πατριάρχου ἐν μέρει ὑπηγορεύθησαν ἀπὸ σκοποὺς ἰδιάζοντας τῆς ἐκκλησίας, ἐν μέρει παρήχθησαν ἀπὸ ἀγνοίαν τῶν γεγονότων καὶ ἐν μέρει ἠντλήθησαν ἀπὸ πηγῆς ἀσαφοῦς καὶ ἀνυποστάτου. Ἠπατήθησαν ἄρα ὅσοι ἠθέλησαν νὰ βάλωσι βάσιν ἐπὶ τῆς μαρτυρίας ταύτης καὶ διὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς νὰ ἀναγάγωσι μέχρι τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος τὴν πρώτην τῶν Σλάβων ἐγκατάστασιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἡ ἀπύτη αὕτη θέλει κατασταθῇ ἀρίδης ὅταν περιέλθωμεν εἰς τὴν ἀληθὴ ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Σλάβοι ἐπώκησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἰδῶμεν πόσον πιθανώτεραι, λογικώτεραι καὶ σαφέστεραι εἶναι αἱ περὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης πηγαὶ καὶ μαρτυρίαι.

Ἀληθὴ ἐποχὴν τοῦ μεγάλου τούτου συμβεβηκότος δὲν ἐννοῶ τὸν ἑβδομον αἰῶνα, οὐδὲ παραδέχομαι τὴν περὶ τούτου γνώμην, μᾶλλον δὲ εἰκασίαν, τοῦ Κοπιτάρου, τὴν ὁποίαν, ὡς μὴ στηριζομένην εἰς μαρτυρίαν τινὰ, οὐδὲ νὰ ἀναφέρω ἤθελα

νομίσει εὐλογον, ἐὰν δὲν ἐξεφράζετο ἀπὸ τὸν σοφὸν αὐτὸν ἄνδρα τὸν πολλὰ διαχύσαντα ἄλλα φῶτα ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἐὰν, καθὼς προκύψασα μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγραμματος τοῦ Φαλλμεραῦέρου, δὲν ἀπεδείκνυνεν ὡς ἐκ τούτου μόνου ὅτι καὶ ἄλλοι ἐκτὸς ἐμοῦ θεωρεῖσιν τὰ παρὰ τοῦ ἱστοριογράφου τοῦ Μωρέως ἀνακαλυφθῆν, μᾶλλον δὲ κατὰ πρῶτον ἀναπτυχθῆν πατριαρχικὸν χωρίον, ὡς ἀνίσχυρον γὰρ μᾶς ὁδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀμφισβητουμένης ἤδη ἐποχῆς.

Εἰς τὴν περιέρχον αὐτοῦ περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης Σλαβικῆς διαλέκτου πραγματείαν [85], ὁ σοφὸς Σλαβιστὴς τῆς Βιέννης, μνημονεύσας τῆς ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως ἐποικίσεως τῶν Χρωβάτων εἰς Δαλματίαν καὶ τῶν Σέρβων εἰς τὰς παρὰ τοῦ Πορφυρογεννήτου καλουμένας οὕτω χώρας, Σερβλίαν καὶ Παγανίαν καὶ χώραν Ζαχλούμων καὶ Τερβουνίαν καὶ χώραν Καναλιτῶν [86], διαλαβὼν δὲ καὶ περὶ τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου τῷ 678 ἀπὸ Χ. ὑποδουλώσεως τῶν ἐν Μυσίᾳ Σλάβων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων προεπίγει τὰ ἐξῆς. *Eo tempore non dubitamus, Bulgarorum evitandorum causa, frequentes Slavos trascendisse Hæmum, ita ut. c. 687—758 scriptores Byzantini Slaviniam vix non sui juris memorent inter Thessalonicam et Hæmum montem [87] ... Imo eorundem Slavorum, fortasse jam inde ab adventu Croatarum et Serborum, examina alia con-*

(85) Glagolita Clozianus κλπ. 1836. σελ. XXX.

(86) Κωνσ. τοῦ Πορφυρογεννήτου πρὸς τὸν ἴδιον νῖον Ῥωμανόν. Κεφ. λ'. λά. καὶ λβ'.

(87) Τοῦτο μὲν ἔχει ἀληθῶς, ἀλλ' ὅχι καὶ ἡ βεβαίωσις τοῦ Φαλλμεραῦέρου ὅτι ἅπαντα ἢ ἀπὸ τοῦ Ἰγτροῦ μέχρις Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας χώρα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὸν ὀγδοὸν αἰῶνα, Σκλαβηνία. Ἰδετὴν ἐμβριθῆ ἀναίρεσιν τῆς ἐσφαλμένης ταύτης προτάσεως, ἐν Ζιγκεϊζίνῳ σελ. 733. σημ. 1.

seditisse per Thessaliam, ipsamque adeo Peloponne-
sum. [88]

Ὁ Βαρθολομαῖος Κοπιτάρως εἰκάζει ἄρα ὅτι καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἐλεύσεως τῶν Χρωβάτων καὶ Σέρβλων εἰς τὴν Δαλματίαν, τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν ἄνω Μυσίαν, τῆς γενομένης ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 610—640 ἀπὸ Χ. κατελθοῦσαι αἱ Σλαβικαὶ φυλαὶ ἐπέκκησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλ' ὡς προείπον ἡ γνώμη αὕτη δὲν στηρίζεται, καθόσον ἡξεύρω, εἰς οὐδεμίαν ἀρχαίαν μαρτυρίαν. Ἀπεναντίας ἔχομεν πηγὴν ἀπρόσβλητον ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐποίκησις ἐγένετο πολὺ βραδύτερον· καὶ ἂν αἱ εἰκασίαι ᾗναι ἐπιτετραμμέναι ἐν ἑλλείψει πάσης πηγῆς, δὲν δύνανται βεβαίως νὰ κατισχύσωσι μαρτυριῶν σαφῶν. Ἡ γνώμη τοῦ Κοπιτάρου ἤθελεν εἰσθαι ὀρθή, ἐὰν δὲν περιελαμβάνετο εἰς αὐτὴν ἡ εἰκασία ὅτι ἡ ἐποίκησις ἐγένετο ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἐλεύσεως τῶν Χρωβάτων καὶ Σέρβλων, ἐὰν δηλαδὴ ἀπλῶς ἔλεγεν ὅτι ἡ ἐποίκησις εἰς τὴν Πελοπόννησον ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης ἐκείνης μεταναστάσεως εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους, διότι εἶναι τῷντι βέβαιον ὅτι τὸ ἱστορικὸν τοῦτο συμβεβηκὸς εἶναι μεταγενέστερον τῆς μεταναστάσεως ταύτης καὶ ὅχι προγενέστερον αὐτῆς, ὡς ἰσχυρίσθη ὁ Φαλλμεραυῆρος καὶ παρεδέχθη ὁ Ζιγκεϊζένος.

Ἐν τῇ περὶ Θεμάτων πραγματείᾳ αὐτοῦ, Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, [89] ὁμιλῶν περὶ τοῦ Θεματος Πελοπον-

(88) Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς προστίθῃσιν. Notus que est c. 746—799 census quem Slavi Peloponnesii quotannis solvebant ecclesiae S. Andreæ apostoli Patrensi. Εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἐνιαυτῶν τούτων πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τυπογραφικὸν λάθος, διότι, ὡς εἶδομεν, οἱ Σλάβοι οὗτοι ἀφωδῶθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Πατρῶν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐννιάτου αἰῶνος· πρότερον ἦσαν μὲν ὑπόφοροι, ἀλλ' ὅχι τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγ. Ἀνδρέου.

(89) Τοῦ σφωτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογ. περὶ Θεμάτων, ἐκδόσις Βανδουρίου σ. 25.

νήσου καὶ διαλαβὼν ἐν ὀλίγοις περὶ τῆς προτέρας τύχης τῆς
χερσονήσου ταύτης, ἐπάγει τὰ ἑξῆς. " Ἐσθλαβώθη δὲ πᾶσα
,, ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος, ὅτε ὁ λοιμικὸς θάνατος πᾶ-
,, σαν ἐβόσκετο τὴν οἰκουμένην· ὁπηνίκα Κωνσταντῖνος δ
,, τῆς κοπρίας ἐπώνυμος τὰ σκήπτρα τῆς τῶν Ῥωμαίων δι-
,, εἶπεν ἀρχῆς. "

Ἡ λοιμώδης αὕτη νόσος ἐπέσκηψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ
746 ἔτει, κατὰ τὸν Θεοφάνην [90]· ἄρα, κατὰ Κωνσταντί-
νον τὸν Πορφυρογέννητον, ἡ ἐποικησις τῶν Σλάβων εἰς τὴν
Πελοπόννησον ἐγένετο περὶ τὰ μέσα τῆς ὀγδόης ἑκατονταε-
τηρίδος. Αὐτὴν τὴν γνώμην εἶχε παραδεχθῇ ὁ Γίββων
[91]· αὐτὴν ἡσπᾶσθη καὶ ὁ Ῥώσσοις ἱστοριογράφος Κα-
ραμζίνος [92]· αὐτὴν μόνον νομίζω ὅτι πρέπει νὰ θεωρήσω-
μεν καὶ ἡμεῖς ἀξίαν πίστεως, διότι ὁ Πορφυρογέννητος
παρέχει πλείστας ἐγγυήσεις ἀκριβείας, διότι καὶ ὁ τρόπος
τῆς ἐποικίσεως καὶ ἡ ἑκτασις αὐτῆς ἀναφαίνονται ἐν τῷ χω-
ρίῳ τούτῳ, ὀρθῶς ἐννοουμένῳ, συνάδοντα μὲ τὰ πράγματα
καὶ τὰς πιθανότητας πολὺ πλεόν ἢ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ πα-
τριάρχου, διότι, τέλος, ἡ μαρτυρία αὕτη συμβιβάζεται ἐν-
τελῶς καὶ μὲ τὰς ἄλλας πληροφορίας ὅσας περὶ τῆς ἐποι-
κίσεως τῶν Σλάβων εἷς τε τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ Βυζαντινοῦ
κράτους καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔχομεν.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἦτο εἷς ἐκ τῶν πολλῶν
ἀνθρώπων εἰς τῶν ὁποίων τὸν προορισμὸν ἡ φύσις καὶ ἡ τύ-
χη διεφώνησαν μεγάλως· ἡ φύσις κατέθεσεν εἰς τὴν καρδίαν
του τὰ μυστήρια τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸν εἶπεν,
ἔσο Προμηθεὺς τῆς πρὸ πολλοῦ ἀπολεσθείσης παιδείας καὶ
φιλοκαλίας. [93] Ἡ τύχη ἔκαμεν αὐτὸν βασιλέα, ἀπαιτοῦσα

(90) Σελ. 354. Ἔκδοσ. Παρισ.

(91) Τόμος 2. σελ. 535, στήλη α.

(92) Τόμος 1. σελ. 27.

(93) Τὰς γὰρ ἐπιστήμης, ἀριθμητικῆν, μουσικῆν, ἀστρονομίαν, γλωσ-

παρ' αὐτοῦ ῥώμην ψυχῆς καὶ τόλμην χαρακτήρος τῶν ὁποίων ἐστερεῖτο. Ὁ Πορφυρογέννητος ἀνεδείχθη ἄρα βασιλεὺς μέτριος, ἡ μᾶλλον ὀνόματι μόνον βασιλεὺς· ἀλλὰ διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ φιλοπονίας του κατέθεσεν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ἐπιστήμης θησαυροὺς οἵτινες μόνον τὸ μίγμα τὸ ὁποῖον δύνανται νὰ περιέχουσιν, ἀποτελοῦσιν οὐχ ἥττον πλοῦτον μέγαν καὶ ἀνεκτίμητον. Πολλοὶ τὸν κατέκριναν διότι ταχθεὶς ἡγεμὼν κράτους τοιούτου ἀφήκεν οἰκειοθελῶς τὰς ἡνίας τοῦ πολιτεύματος εἰς χεῖρας ἄλλων. [91] ἀλλὰ τὸ καθ' ἡμᾶς νομίζομεν ὅτι καὶ ἐὰν ὁ Πορφυρογέννητος ἀνεδεικνύετο ἄλλος Βασίλειος Μακεδῶν ἢ Βασίλειος δεύτερος, τὸ Βυζάντιον δὲν ἤθελε βεβαίως πλέον σωθῆ· ἐνῶ, χωρὶς τῶν συγγραφῶν του, ἠθέλομεν στερηθῆ τῶν φώτων ὅσα ἤδη ἔχομεν περὶ τῆς σκοτεινοτάτης καὶ ἄμαθεστάτης ταύτης ἐποχῆς.

Ἰδίως πολῦτιμα εἶναι τὰ ἱστορικά ἔργα τοῦ Πορφυρογεννητου. [95] Καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ὅσοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀναγνω-

μετρίαν, στερεομετρίαν καὶ τὴν ἐν πᾶσιν ἔποχον φιλοσοφίαν, ἐκ μακροῦ χρόνου ἀμελεία καὶ ἀμελεία τῶν κρατούντων ἀπολωλίας, οἰκεία σπουδῇ ἀνεκτίησται, τοὺς ἐφ' ἐκάστη τούτων ἄριστους τε καὶ δοκίμους ἀναζητήσας καὶ ἀνερῶν καὶ διδασκάλους ἐπιστήσας καὶ τοὺς σπουδαίους ἀποδεχόμενους τε καὶ συγκροτῶν . . . ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῶν βαναύσων καὶ χειρωνάκτων τεχνῶν καὶ εἰς ἐπίδοσιν μεγάλην καὶ ταύτας ἀνήνεγκεν." Γεωργίου Κεδρηνοῦ Σύνοψις Ἱστοριῶν. σελ. 635. Ὁ Πορφυρογέννητος ἦτο καὶ ζωγράφος ὅχι κοινός.

(94) Ἐνῶ ὑπετίθετο ὅτι βασιλεύει ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ πενθερός του Ῥωμανὸς ἐπὶ πολλὸν χρόνον ὅχι μόνον εἶχε τὴν πραγματικὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖράς του, ἀλλὰ καὶ ὠνομάζετο πρῶτος αὐτοκράτωρ· μετ' αὐτὸν δὲ ἀνευφημοῦντο οἱ τρεῖς νιοὶ του καὶ τελευταῖος πάντων ὁ δυστυχὴς Κωνσταντῖνος· ὁ Ῥωμανὸς ἐκεῖνος εἶχε καὶ τέταρτον υἱόν, ὀνόματι Θεοφύλακτον, τὸν ὁποῖον ἐχειροτόνησε Πατριάρχην, ἐκκαιδεκαετὴ εἰσέτι ὄντα. Ὁ Κεδρηνὸς νομίζει σὺν τῷ ἀπρεπεῖ καὶ ἀθέμιτον νῦν διεξέλθῃ κατὰ μέρος τὰ κατηρθώματα τοῦ ἀνῆλικος αὐτοῦ ἱεράρχου.

(95) Ἀναθῆσας εἰς ἄλλους τὴν συλλογὴν τῶν γενικῶν καὶ πασιδῆλων γεγονότων, ἐπεφύλαξεν εἰς ἑαυτὸν τὰς δυσκόλους λεπτομερείας, ὡς ἐξάγεται

ρίσωσι τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων αὐτοῦ συγγραφῶν, ἡναγκάσθησαν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι αἱ περὶ τῶν βαρβάρων ἐθνῶν ἔρευναί του εἶναι ἀκριβεῖς. [96] Αἱ ἔρευναι αὗται ταμιευθεῖσαι κυρίως εἰς τὴν πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν Ῥωμανὸν ἐπιγεγραμμένην συγγραφὴν του, περιλαμβάνουσιν ὅλα τα ἔθνη μὲ τὰ ὁποῖα τὸ Βυζάντιον εἶχε σχέσιν τινὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐπομένως καὶ τὰ Σλαβικά. Ὁ Πορφυρογέννητος διηγεῖται πότε κατὰ πρῶτον ἐνεκατεστάθησαν αἱ Σλαβικαὶ φυλαὶ ἐντὸς τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ὁποῖαι ἦσαν αἱ φυλαὶ αὗται, ποίους εἶχον ἀρχηγούς, πῶς καὶ εἰς τίνας χώρας ἐπέκησαν, πῶς ἐδιοικούντο, εἰς τίνας σχέσεις διετέλουν μετὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἀμοιβαίως μεταξύ των κλπ. Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ βασιλεὺς ἤντλησε πολλὰ ἀπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀρχείων τοῦ Βυζαντίου καὶ ὅτι ἐν γένει κατέβριλε τοὺς μεγαλητέρους κόπους πρὸς τὴν συλλογὴν καὶ ἐξέλεγξιν τῶν ὁποίων μᾶς δίδει πληροφοριῶν. Τιοῦτος εἶναι ὁ συγγραφεὺς ὅστις μᾶς διδάσκει, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι οἱ Σλάβοι ἐπέκησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Πελοπόννησον περὶ τὰ μέσα τοῦ ὀγδοῦ

καὶ ἀπὸ τῆς κολοβωμένης ἐπιγραφῆς τῆς ἀνωνύμου χρονογραφίας. "Χρονογραφία συγγραφείσα ἐκ προστάγματος Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου καὶ Πορφυρογεννήτου Δεσπότη, υἱοῦ Λέοντος τοῦ σοφωτάτου, Δεσπότη καὶ αὐτοκράτορος . . . ἀρχομένου ὅπου ἔληξε Θεοφάνης . . . τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, υἱῷ Θεοφίλου τοῦ Κουροπαλάτου, ἤγουν ἀπὸ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου. Τῶν δὲ καθέκαστα, ὑποθέσεις ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος φιλοπόνως συνέλεξε καὶ εὐσυνόπτως ἐξέθετο. . . ἵνα τοῖς μετέπειτα δηλὰ γίν. . ."

(96) Ὁ Γίββων δὲν ἐκτιμᾷ ἀρκούντως τὴν ἐκθεσὶν τῆς βασιλείου τάξεως· πολὺ δικαιότερα εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Ῥεϊσκίου θεωροῦντος τὸ βιβλίον τοῦτο ὡς ταμεῖον πλούσιον πληροφοριῶν περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Μολοντοῦτο καὶ ὁ Γίββων αὐτὸς ὁμολογεῖ ὅτι αἱ περὶ τῆς γεωγραφίας καὶ τῶν ἠθῶν τῶν βαρβάρων ἐθνῶν λεπτομέρειαι ὅσας δίδει Πορφυρογέννητος εἶναι ἀκριβεῖς.

αἰῶνος. Ἐλπίζω ὅτι κἀνένας δὲν θέλει θεωρήσει τὴν μαρτυρίαν ταύτην ἀνθρώπου ἀσχοληθέντος ἰδίᾳ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου, ἔχοντος ἅπειρα μέσα τοῦ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀκρίβεια ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων, ἰσόσταθμον μὲ τὰς ἐπιπολαίους καὶ ἀβασανίστους ῥήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων.

Ἄλλ' ὅτι μάλιστα συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πορφυρογεννήτου εἶναι αὕτη αὕτη ἡ μαρτυρία του. Εἶπον ἤδη ὅτι καὶ ἡ ἔκτασις τῆς ἐποικίσεως καὶ ὁ τρόπος αὐτῆς ἀναφαίνονται ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ὁρθῶς ἐννοουμένῳ, συναδοντα μὲ τὰ πράγματα καὶ μὲ τὰς πιθανότητας. Καὶ πρῶτον περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐποικίσεως. Ὁ Πορφυρογέννητος λέγει, " ἐσθλαβώθη δὲ πᾶσα ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος. " Ἡ ῥῆσις αὕτη παρεξηγήθη ἀπὸ ἀμφοτέρους τοὺς εἰδικοὺς ἱστοριογράφους τῆς ἐν τῷ μεσαιῶνι Ἑλλάδος. Ὁ Φαλλμεραῦερος βεβαιοῖ ὅτι ὁ Πορφυρογέννητος ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ λέγει τὰ ἐξῆς *Der ganze Peloponnes wurde nach dieser verheerenden Seuche slavinisiret und völlig* [97] *barbarisch.* (σελ. 209) καὶ ὁ Ζιγκεϊζένος μεταφράζει τὸ χωρίον ἐπίσης διὰ τοῦ *die ganze Landschaft, der ganze Peloponnes* (σ. 741 καὶ 742) κλπ. ἀλλ' ὁ Πορφυρογέννητος δὲν λέγει ὅτι ἐσθλαβώθη οὕτε *πᾶσα ἡ Πελοπόννησος*, οὐτε ὁλόκληρον τὸ *θέμα* τοῦτο· λέγει ἀπλῶς ἐσθλαβώθη δὲ *πᾶσα ἡ χώρα*, ὅπερ διαφέρει ὁπωςοῦν. Ἡ λέξις *χώρα* εἶναι, ὡς γνωστὸν, ἐκ τῶν πλανητῶν ἐκείνων ὧν οἵτινες μὴ εὐχαριστοῦμενοι εἰς ὃ ἅπαξ ἐτάχθησαν μεταβάλλουσιν ἀκαταπαύστως θέσιν καὶ σημασίαν. Ἀναχωρήσασα ἀπὸ τοῦ στενοῦ χώρου ὅσον κατέχει τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐξετάθη εἰς τὸν ἀγρὸν τὸν ὁποῖον οὗτος καλλιιεργεῖ καὶ τελευ

(97) Τὸ *völlig* τοῦτο προσετίθη βέβαια χάριν στολισμοῦ, διότι ἐν τῷ πειμένῳ δὲν ὑπάρχει.

ταῖον περιέλαβεν ὅλην τὴν εὐρείαν ἐπικράτειαν ἐντὸς τῆς ὁποίας κατοικεῖ. Φθάσασα δὲ εἰς τὸν ἀνώτατον τοῦτον ὄρον τῆς φιλοδοξίας της, ἡ λέξις δὲν ἐκορέσθη ποικίλλουσα κατὰστασιν, ἀλλ' ἤδη στασιάσασα πρὸς ἑαυτὴν ἠθέλησε νὰ σημάνῃ ὅτ' ἐκτὸς τῶν πόλεων ἐπικρατείας τινος ἢ ἐπαρχίας ἀτείχιστον πεδίον ἦτοι τὰ ἄλλως ὑπαιθρα λεγόμενα, ὅτ' ἐκ τὰς πόλεις κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ὑπαίθρου πεδίου. [98] Ἡ λέξις χώρα σημαίνει συχνότατα εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς τὸ ἀτείχιστον πεδίον. "Ὁ δὲ Ἀγισίλαος, ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ εἰς τὴν τοῦ Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκασε καὶ ἐπόρθει, πόλεις δὲ τὰς μὲν βία, τὰς δὲ ἐκούσας προσελάμβανε." λέγει, Ξενοφῶν [99] καὶ πάλιν ὁ αὐτός. "Καὶ τὸ ἀπὸ τούτου, περὶ τῶν χωρῶν κατὰ τὴν χώραν, ἔκοπτε καὶ ἔκασε. Πρὸς ἐνίας δὲ τῶν πόλεων καὶ προσέβαλεν, οὐ μὴν εἰλέγε οὐδεμίαν." [100]

Διητηρήθη δὲ ἡ ἐννοια αὕτη καὶ ἐν τῷ μεσαιῶνι. Εὐνάπιος ὁ Σαρδιανὸς εἰς τὴν μετὰ Δέξιππον ἱστορίαν του λέγει "πόλεις γοῦν εὐαρίθμητοι καὶ ὀλίγαι τινες διεσώθησαν καὶ ἐτι σώζονται τειχῶν ἕνεκεν καὶ οἰκοδομημάτων· ἡ δὲ χώρα καὶ τὸ πλεῖστον ἀπανάλωται, καὶ ἐστὶν ἀοίκητον καὶ ἄβατον διὰ τὸν πόλεμον." [101]

Καὶ εἰς αὐτὰ μὲν τὰ παραδείγματα, ἡ σημασία τῆς χώρας εἶναι πρόδηλος, διότι ὑπάρχει ῥητὴ ἀντίθεσις αὐτῆς πρὸς τὰς πόλεις. Ἀλλὰ κατὰ τὴν σοφὴν παρατήρησιν Ἐρρίκου τοῦ Στεφάνου, ἐν γένει ἡ λέξις καὶ μὴ φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς τὴν ἀντίθεσιν ταύτην δύναται νὰ

(98) Ἡ χώρα ἐσήμαινε τὴν πόλιν ἤδη εἰς τὸν δέκατον αἰῶνα. "Περὶ πολλῶν πάσας τὰς ὑπὸ τὸν Χρυσόχειρα χώρας καὶ κομποπόλεις" λέγει ὁ Πορφυρογέννητος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Βασιλείου. Ἴδε τὴν λέξιν καὶ εἰς τὸ Γλωσσάριον τοῦ Δουκαγγίου.

(99) Ἑλληνικῶν ἱστορ. βιβλίον τέταρτον, Κεφ. 1ον.

(100) Ὁμοίως. Κεφ. VI. ἡ σημασία αὕτη ἄλλως τε εἶναι συνηθεστάτη.

(101) Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Εὐναπίου ἡ λέξις χώρα εἶχε μετὰ

ἀετηγῇ πολλάκις εἰς τὴν ἀνωτέρω σημασίαν καὶ ἰδίως οἱ ἱστορικοὶ ὁμιλοῦντες περὶ τῆς ὑπὸ ἀλλοτρίων ἐθνῶν ἐρημώσεως χώρας τινὸς μεταχειρίζονται συνήθως τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑπαιθρου, τοῦ ἀνοικτοῦ πεδίου. [102]

Εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν μετεχειρίσθη ἀναμφιβόλως καὶ ὁ Πορφυρογέννητος τὴν λέξιν ἐν τῷ προκειμένῳ μέρει τῆς συγγραφῆς του, λέγων ὅτι ἐσθλαβώθη ὅχι ὅλη ἡ Πελοπόννησος οὐδ' ὅλον τὸ θέμα τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ ἡ χώρα, ὅ ἐστι τὸ ὑπαιθρον, τὸ ἀτειχιστὸν πεδίον. Καὶ τῷ ὄντι ἡ μαρτυρία του αὕτη προσεγγίζει πολὺ εἰς τὰ πρίγματα διότι εἶναι βέβαιον, κατ' αὐτὴν ἐν μέρει τὴν ὁμολογίαν τοῦ Φαλλμεραῦρου (σελ. 54—56) ὅτι αἱ πόλεις καὶ τὰ τετειχισμένα μέρη δὲν φέρουσι κανὲν ἕλκος Σλαβισμού. [1 3]

Ἐσθλαβώθη δὲ πᾶσα ἡ χώρα τῆς Πελοποννήσου, κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον, ὅτε ὁ λοιμικὸς θάνατος πᾶσαν ἐβύσκετο τὴν οἰκουμένην, βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Καπρωνύμου. Τί ἠθέλησε νὰ σημάνη διὰ τοῦτου ὁ Πορφυρογέννητος; τὴν ἐποχὴν μόνην τίς ἐποικήσεως ἢ καὶ τὸν τρίπον αὐτῆς; Καὶ ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ σπουδαῖον ζήτημα, τί νι τρόπῳ ἐγένετο ἡ ἐποίκησις τῶν Σλάβων ἐν γένει εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Πελοπόννησον; Διὰ κατακτήσεων, διὰ πολεμίων καὶ καταστρεπτικῶν εἰςβολῶν, ἢ δι' εἰρηνικῶν μεταναστύσεων καὶ συμβάσεων;

Ἐλάβομεν ἤδη ἀφορμὴν νὰ ἐκθέσωμεν τὴν περὶ τοῦτου γνώμην τοῦ Φαλλμεραῦρου. Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι κα-

μορφωθῇ κατὰ γραφικὴν παραδρομὴν εἰς Ὡ ρ α ι. Ὁ Φαλλμ. μὴ νοήσας τὸ πρόδηλον λάθος, ἐξήγησε θάρραλέως τὴν Ὡ ρ α ν διὰ τῆς Θ ρ ᾱ κ η ς (σελ. 150). Τὴν παρεξήγησιν ταύτην παρετήρησεν ἡδὴ καὶ ὁ Κοπιτάρου ἐν σελ. 115 τῆς ἐπικρίσεώς του.

(102) Θησαυρὸς Ἑρρίκου τοῦ Στεφάνου τόμος IV. σελ. 662 καὶ 663,

(103) Τὸ δὲ πᾶσα ἡ χώρα, εἶναι ὑπερβαλὴ τῆς ὁποίας τὰ ἀληθῆ ὅρια θέλουσιν εἶσθαι καταγέγραφα.

ὃν αὐτὸν, ἡ Πελοπόννησος κατεκτήθη καὶ κατετροπώθη διὰ
 μακρὰς σειρὰς καταστρεπτικῶν εἰσβολῶν τῶν Σλάβων, οἵ-
 τινες κατέστρεψαν τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς καὶ ἐδέ-
 σποσαν αὐτῇ· ἀνιλεῶσι. Ὁ Κοπιτάρως δὲ εἶναι αὐτῇ τῆς
 γνῶμης. " Παραδέχομαι, λέγει, ὅτι πολλοὶ Σλάβοι ἐπώκη-
 „ σαν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰζρου μέχρι τῆς Μαλέας χερτόνησον
 „ ἀλλὰ νομίζω τὴν ἐποίκησιν ταύτην γενομένην πολὺ εἰρη-
 „ νικώτερον ἀφ' ὅτι φρονεῖ ὁ Φαλλμεραῦερος, ὅστις ὁμιλῶν
 „ περὶ τῶν εἰς Γερμανίαν μεταναστευτάντων Σλάβων
 „ δὲν δύναται καὶ ὁ ἴδιος νὰ μὴ ὁμολογήσῃ, ἂν καὶ πρὸς
 „ βλάβην τοῦ συστήματός του, τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἀλή-
 „ θειαν, ὅτι ἅμμι μεταναστεύσαντες ἐδόθησαν εἰς τὴν γεωρ-
 „ γίαν, ἔκτισαν πόλεις καὶ χωρία, ἐστόλισαν μὲ ἐπαύλεις
 „ τὰ ἐρημώματα· φέραγγας καὶ κοιλάδας, ἡσχολήθησαν
 „ μὲ ἐπιτηδεύματα καὶ δραστηριότητα περὶ τὴν κτηνοτρο-
 „ φίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ τέχνη· καὶ ἐν γένει ἐφάησαν
 „ δραστηριώτεροι ὅλων τῶν Γερμανικῶν καὶ Λατινικῶν φυ-
 „ λῶν, εἴτε διότι προτοῦ ἀποικίωσι πρὸς μεσημβρίαν καὶ
 „ δυσμὰς, εἶχον ἤδη βαθμὸν τινα πολιτισμοῦ, εἴτε διότι ἐ-
 „ κινούντο ἀπὸ ζήρην αἰσθημα μιμήσεως καὶ κατενόησαν
 „ τὴν νέαν αὐτῶν θῆσιν ταχύτερον παρὰ τοὺς Ἀβαρας καὶ
 „ τὰς ἄλλας φυλὰς ὅσαι ἔφευγον τὴν γεωργίαν καὶ τοὺς
 „ μόχθους τοῦ βίου. Χάρις εἰς τὴν ἀθλιότητα τῆς Βυζαν-
 „ τικῆς Κυβερνήσεως, κενὸς τόπος δὲν ἔλειπεν εἰς τὰς
 „ Εὐρωπαϊκὰς τῆς ἐπαρχίας ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς με-
 „ ταναστάσεως. . . . Καὶ αὕτη ἡ παρὰ τοῦ Φαλλμεραῦερου
 „ ὑποδεικνυμένη περίστασις ὅτι τὰ Σλαβικὰ χωρία ἐκτί-
 „ σθησαν ὅχι εἰς τὴν θῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀλλὰ πλη-
 „ σίον αὐτῶν, ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἀρχαῖα χωρία ὑφίσταντο
 „ ὅτε τὰ νέα ἐκτίσθησαν καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ ἐποίκησις
 „ ἐγένετο εἰρηνικῶς· ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἔλει-
 „ πον καὶ σχέσεις βίαιαι, τοῦτο τὸ ἀποδεικνύει ἡ κατὰ τὸ
 „ 807 ἔτος ἦτα τῶν Σλάβων καὶ ὁ φόρος τὸν ὁποῖον ἐ-
 „ τάχθησαν νὰ πληρόνωσιν εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐκκλησίαν

„ τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶ-
 „ μεν εἶναι ὁ ἄσκηπος καὶ καταστρεπτικὸς πόλεμος
 „ τὸν ὁποῖον πρεσβεύει ὁ Φαλλμεραυῆρος· τοιαῦται συμ-
 „ φοραὶ δὲν διαφεύγουσιν εὐκόλως τὴν ἱστορίαν· ὅτι τὴν
 „ διαφεύγει εἶναι αἱ εἰρηνικαὶ καὶ βαθμιαῖαι καὶ ἐπα-
 „ νελημμέναι μεταναστάσεις τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέ-
 „ σματα δὲν γίνονται ἐπαισθητὰ εἰμὴ μετὰ πολὺν χρό-
 „ νον.” [104]

Τὸ εὐφύεστατα ἐκτεθειμένον τοῦτο σύστημα τοῦ Κο-
 πιτάρου παρηκολούθησε καὶ ὁ Ζιγκεῖζενος, μολονότι αἱ
 ἀκατάπαυστοι ἀμφιβολίαι τοῦ δεικνύουν ὅτι ἔχει περὶ τοῦ
 πράγματος ἀκόμη δισταγμούς· τινας. “ Αἱ συνεχεῖς θύελλαι,
 „ λέγει, αἵτινες ἐπέσκηψαν ἐντὸς τῆς προηγουμένης ἑκατον-
 „ ταετηρίδος (δηλαδὴ τῆς ἑκτης) εἰς τὰς ἀρκτικὰς τοῦ
 „ Βυζαντινοῦ κράτους ἐπαρχίας, δὲν ἐτάραξαν ἢ ὀλίγον
 „ μόνον ἐτάραξαν τὴν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ
 „ τὰς παρακειμένας νήσους. Τὰ λείψανα τοῦ Ἑλληνικοῦ
 „ λαοῦ, πιεζόμενα πρὸς μεσημβρίαν ὑπὸ τῶν βαρβαρικῶν
 „ εἰσβολῶν τῶν παρελθουσῶν ἑκατονταετηρίδων, ἀπέκτη-
 „ σαν δι’ εἰρηνικῶν σχέσεων μετὰ τῶν ἐπείκων νέαν δύνα-
 „ μιν καὶ ῥώμην τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν θάρραλώς νὰ με-
 „ ταχειρισθῶσιν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς θρησκευτικῆς καὶ
 „ διανοητικῆς ὑπάρξεώς των, μεταπλασθείσης ἤδη ἐπὶ τὸ
 „ ὀριστικώτερον καὶ ἰσχυρότερον ὑπὸ τὴν κραταίαν ἐπιρ-
 „ ροὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. [105]

(104) Jahrb. d. Literat. 1830. July, Aug. Septemb. σελ. 119
 καὶ 120.

(105) Σελ. 738. Ἐννοεῖ δὲ ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς τὴν μεγάλην ἀλλ’
 αὐτυχῇ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων στάσιν κατὰ τοῦ εἰκονο-
 μάχου βασιλέως Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, εἰς τὴν ὁποίαν θέλομεν ἐπανέλ-
 θεῖ.—Ὁ Φαλλμεραῦρος ἀναφέρειν τὸ τεμάχιον τοῦτο, ἀνακράζει· Die-
 ses sind Fabeln in declamatorischer Form! (σελ. 28 τῆς πραγ-
 ματείας του. Welchen Einfluss hatte die Besetzung Griechenlands

Καὶ ταῦτα μὲν ἔχουσι σαφῶς, ἀλλὰ κατωτέρω (σ. 742) ὁ συγγραφεὺς ὁμιλῶν περὶ τοῦ χωρίου τοῦ Πορφυρογεννήτου τοῦ διαλαμβάνοντος πότε ἐσθλαβώθη ἡ Πελοπόννησος, ἐμπίπτει περὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ εἰς δεινούς δισταγμούς·

“Τὸ χωρίον τοῦτο δὲν μᾶς πληροφορεῖ, λέγει, οὔτε περὶ
 „ τοῦ εἶδους καὶ τῆς διευθύνσεως οὔτε περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ
 „ τοῦ τέλους τῶν Σλαβικῶν αὐτῶν εἰσβολῶν· δὲν ἠξεύρομεν
 „ ἂν τὰ στίφη τὰ ἀφιχθέντα εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀφ’ ἧ-
 „ καν τῶντι ἀποσπάσματα τινὰ εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας
 „ εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἡπειρον, εἰς τὴν Βοιωτίαν
 „ καὶ τὴν Ἀττικὴν, εἰς τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Λοκρίδα, εἰς
 „ τὴν Αἰτωλίαν καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ προσ-
 „ διορίσωμεν εἰς ποίας ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου ἰδίως ἐ-
 „ ξετάθησαν τὰ Σλαβικὰ καταστήματα, ἂν τοῦτο ἔγινεν
 „ εἰρηνικῶς ἢ οἱ ἔποικοι ἠναγκάσθησαν νὰ κυριεύσωσι διὰ
 „ τῶν ὅπλων τὴν χώραν καὶ τὰς κατοικίας των καὶ εἰς
 „ τίνας ἐν γένει σχέσεις διετέλεσαν κατ’ ἀρχὰς μετὰ τῶν
 „ ἀρχαίων κατοίκων.”

Μικρὸν δὲ κατωτέρω, ἐπανέρχεται ὁ συγγραφεὺς μας ὀριστικῶς εἰς τὴν περὶ εἰρηνικῆς ἐποικίσεως γνώμην του λέγων τὰ ἑξῆς· “Ἡ ὕπαρξις Σλαβικῶν ἐποίκων εἰς τὴν
 „ Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον εἶναι ἀναμφίβολος·
 „ κατασταθέντες καὶ ἐξαπλυνθέντες αὐτόθι, οὔτοι ἀπετέ-
 „ λεσαν ἀπέναντι τῶν ἀρχαίων κατοίκων ἰδίας κοινότη-
 „ τας, ἤγειρον παρὰ τὰς Ἑλληνικοῦ ῥωμαϊκὰς πόλεις καὶ
 „ κώμας νέας Σλαβικὰς κατοικίας, καὶ ἐν γένει ὅπου ἡ
 „ ἐπιβρόχῃ των ὑπερίσχυσε, μετωνόμασαν κατὰ τὴν ἰδίαν
 „ γλῶσσαν, καὶ ὄρη καὶ ποταμούς καὶ κοιλάδας καὶ ἐπαρ-
 „ χίας. Ἄλλως τε ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα γνώμη ὅτι αἱ ἐποικί-

durch die Slaven auf das Schicksal der Stadt Athen und der Landschaft Attica etc. 1835.) ὃ Δὲν εἶναι κίνδυνος μήπως ἡ κοινὴ γνώμη φωτισθεῖσα ἐπὶ τέλους περὶ τοῦ δυσκόλου τούτου ἀντικειμένου, ἐφαρμώσῃ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Φαλλμεραῦερου τὸ δεινὸν τοῦτο ἐπιφώνημα ;

„ σεις τῶν Σλάβων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Πελο-
 „ πόννησον ἐγένοντο κατὰ μικρὸν καὶ τὸ πλεῖστον εἰρηνικῶς
 „ τῷ τρόπῳ δύνανται νομίζω, νὰ ὑποστηριχθῇ πρὸ πάντων
 „ ὡς πρὸς τὰς ἐπὶ Κοπρωνύμου μεταναστάσεις αἰτίνες
 „ βεβαίως δὲν ἐπεριορίσθησαν εἰς τὰ ἔτη 746 καὶ 747. Οὐ-
 „ τω καὶ μόνον δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν ἀφ' ἐνὸς ἢ ἀπαρα-
 „ τήρητος ἀρχῇ τῆς βραδύτερον ἀποκαλυφθείσης μεγάλης
 „ Σλαβικῆς μεταβολῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ ἐπὶ τῇ Ἑλλη-
 „ νικῇ γῇ τύχει τῶν Σλαβικῶν φυλῶν καθόσον ἱστο-
 „ ρικῶς δυνάμεθα νὰ τὰς παρικολουθῇμεν. ”

Τὸ ὀριστικὸν λοιπὸν σύστημα τοῦ Ζιγκεϊζένου συμ-
 φωνεῖ μὲ τὸ τοῦ σοφοῦ Κοπιτάρου. Ἡ ἐποικίσις ἐγένετο
 τὸ πλεῖστον εἰρηνικῶς· τοῦτο ἐξάγεται κατ' αὐτοὺς ἰδίως ἀπὸ
 τὴν σιωπὴν ὅλων τῶν ἱστοριογράφων περὶ τῆς ἀρχῆς
 τῆς ἐποικίσεως ταύτης, ἐξίγεται πρὸς τοῦτοις ἀπὸ τὴν
 παράλληλον ὑπαρξιν Σλαβικῶν καὶ Ἑλληνικῶν καταστη-
 μάτων ἐπὶ τῇ Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς ὑποτελοῦς θέσεως εἰς
 τὴν ὑπὲρ ἀναβρίνονται οἱ Σλάβοι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστο-
 ρίᾳ. Μὲ τὴν γνώμην ταύτην συμφωνῶ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ νο-
 μίζω ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ λόγοι ὑπὲρ αὐτῆς
 μαχόμενοι καὶ ὅτι ἰδίως ἡ ἀρχὴ τῆς ἐποικίσεως δὲν ἔμεινεν
 ἀπυραττήρητος, ἀλλ' ἐξιστορήθη ἀκριβέστατα ὑπὸ τοῦ Πορ-
 φυρογεννήτου.

Πρὸ πάντων πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐπιδρομὰς ἀπὸ
 τὰς ἐποικίσεις. Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Σλαβικῶν φυλῶν ἐγέν-
 οντο δι' ὅλου σχεδὸν τοῦ ἔκτου αἰῶνος, ἡ δὲ ἐποικίσις
 ἀρξικμένη εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κρά-
 τος κατὰ τὸν ἑβδόμου, ἔφθασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον πε-
 ρὶ τὰ μέγα τοῦ ὀγδόου αἰῶνος. Αἱ ἐπιδρομαὶ ὑπῆρξαν κα-
 τὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἡττον καταστρεπτικαί, χωρὶς ὅμως ν' ἀφή-
 σωσιν οὐδὲν μόνιμον ἔχνος ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ γῇ· αἱ ἐ-
 ποικίσεις ἐγένοντο εἰρηνικῶς καὶ ἔσχον οὐκ ὀλίγη ἐπιρροὴν
 ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἄλλα αἷτια ἐπρο-
 κάλεσαν τὰς πρώτας, ἄλλα τὰς δευτέρας. Ὡς διεξέλθω-

μεν ἤδη ἐπιτροχάδην τὴν ἱστορίαν καὶ τούτων καὶ ἐκείνων.

Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν κυρίως Σλάβων φαίνεται ὅτι ἤρχισαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς [106] ἢ μικρὸν πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ· εἶναι δὲ βέβαιοι ὅτι δὲν ἐπαυσαν ἔκτοτε ἐκ διαλειμμάτων μαστίζουσαι τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντίου δι' ὅλου τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος. Ἴδου πῶς ἐκφράζε-

(106) Ἡ γνώμη τοῦ Φαλλμεραῦ ἐρου ὅτι εἰς τοὺς τρεῖς πρώτους χρόνους τῆς βασιλείας του, ἐκατόρθωσεν ὁ Ἰουστινιανὸς νὰ ἀποκρούσῃ τὴν εἰσβολὴν πέραν τοῦ Δουνάβεως καὶ νὰ κτυπήσῃ μάλιστα τοὺς Σλάβους εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν καὶ ὅτι ὁ κατορθώσας τοῦτο γενναῖος στρατηγὸς Χιλβυῦδιος ἐσκοτώθῃ τὸ τέταρτον ἔτος (σελ. 156) ἐπήγασεν ἀπὸ προφανῆ παρεξήγησιν τοῦ κειμένου τοῦ Προκοπίου ἔχοντος οὕτω. " Χιλβυῦδιος ἦν τις ἐκ τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας οἰκίας ἐς αἶγαν μὲν δραστήριος τὰ πολέμια, ἐς τόσον δὲ χρημάτων, κρείστων, ὥστε ἀντὶ μεγίστου κτήματος ἐν τῇ οὐσίᾳ τῇ αὐτοῦ εἶχε τὸ κεκτῆσθαι μηδὲν· τοῦτον βασιλεὺς τὸν Χιλβυῦδιον, ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἔτος τὴν αὐτοκράτορα εἶχεν ἀρχῇ, Θράκης ἀνειπὼν στρατηγὸν, ἐπὶ τῇ τοῦ Ἰστροῦ ποταμοῦ φυλακῇ κατεστήσατο, φυλάσσειν κελεύσας, ὅπως μηκέτι τοῖς ταύτῃ βαρβάροις ὁ ποταμὸς διαβατὸς ἔσται, ἐπεὶ αὐτοῦ τὴν διάβασιν πολλάκις ἤδη Οὐννοι καὶ Ἀνταῖ καὶ Σκλαβηνοὶ πεποιημένοι ἀνήκεστα Ῥωμαίους ἔργα εἰργάσαντο. Χιλβυῦδιος δὲ οὕτω τοῖς βαρβάροις φανερόν γεγενεῖαι ὥστε ἐς τριῶνεναιωτῶν χρόνον, ὅσον ζῆν ταύτῃ δὴ τῇ τιμῇ τὴν διατριβὴν ἐν ταῦθα εἶχεν, οὐχ ὅσον διαβῆναι τὸν Ἰστρον ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους οὐδεὶς ἔσχευεν, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαῖοι ἐς Ἡπειρον τὴν ἀντιπέραν ζῆν Χιλβυῦδιος, πολλάκις ἰόντες ἐκτεινάν τε καὶ ἠνδραπύδισαν τοὺς ταύτῃ βαρβάρους. Ἐναιωτοῖς δὲ τρισὶν ὕστερον διέβη μὲν ὁ Χιλβυῦδιος τὸν ποταμὸν ἡπερ εἰώθει ζῆν ὀλίγω στρατῷ, Σκλαβηνοὶ δὲ πανδημεὶ ὑπηντίαζον· μάχης τε καρτερᾶς γενομένης Ῥωμαίων τε πολλοὶ ἔπεσον καὶ Χιλβυῦδιος ὁ στρατηγός· καὶ τὸ λοιπὸν ὅτε ποταμὸς ἐμβατὸς αἰεὶ τοῖς βαρβάροις κατ' ἐξουσίαν καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα εὐέφοδα γέγονε, ἐξέλασά τε ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ ἀνδρὸς ἐνὸς ἀρετῇ ἀντὶρρύπος γενέσθαι, ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ οὐδαμῇ ἔσχευεν. " Ἱστοριῶν τῆς β' τετραδὸς ἡ Γ'. Κεφ. ιδ'.

αείποτε ἔχει τὴν πρόνοιαν τοῦ νὰ προσεπιφέρει ὅτι ἡ καταστροφήντο καὶ αὐτοὶ ἡ ἀπεχώρουν μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν εἰς τὰ ἴδια. Οὕτως ἐξιστορήσας τὴν μεγάλην Οὐννικὴν εἰσβολὴν τοῦ 540 ἔτους, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρω ἐνταῦθα διότι πιθανῶς ἔλαβον εἰς αὐτὴν μέρος καὶ Σλαβικαὶ φυλαὶ καὶ διότι οἱ Βυζαντινοὶ ἐνίοτε ἐπύγχεον τοὺς Οὐννοὺς μὲ τοὺς Σλάβους [109] ἐπιφέρει. " Καὶ τά τε χρήματα ἔχοντες, αἰχμα-
 „ λώτων τε μυριάδας δύο καὶ δέκα ἀπαγόμενοι, ἐπ' οἴκου
 „ ἅπαντες ἀνεχώρησαν. " [110] Οὕτω καὶ ἄλλην τῶν Οὐν-
 νων εἰσβολὴν διηγούμενος, τελευτᾷ λέγων " ξὺν πίσῃ τῇ
 „ λείᾳ ἐπ' οἴκου ἀπεκομίσθησαν. " [111] Οὕτω τέλος καὶ
 ἑτέραν ἐπιδρομὴν ἱστορῶν τὴν ὁποῖαν οὐδὲ τὸ στενὸν τῶν
 Θερμοπυλῶν ν' ἀναχαιτίσῃ δὲν ἐδυνήθη, προσεπάγει. " Οὐ-
 „ τω τε σχεδὸν ἅπαντας Ἑλληνας, πλὴν Πελοποννησίων
 „ διεργασόμενοι ἀπεχώρησαν " [112]

Τὰ αὐτὰ βλέπομεν καὶ εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν κυρίως Σλαβικῶν φυλῶν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἄνται, φυλὴ Σλαβικὴ [113] διαβάντες στρατῷ μεγάλῳ τὸν Ἰστρον εἰσέβαλον εἰς τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων· ἀλλ' ἂν ἐνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Γερμανὸς, τυγχάνειν τότε στρατηγὸς τῆς Θράκης καὶ ἐλθὼν εἰς χεῖρας μετὰ τοῦ στρατοῦ τῶν πολεμίων καὶ νικῆτας αὐτοῦ· κατὰ κράτος " σχε-
 „ δὸν τι ἅπαντας ἔκτεινε. " [114] Τῷ 546 ἔτι ἐγίνε μεγάλη Σλάβων εἰσβολή, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ οὗτοι κατετροπώθη-
 σαν ὑπὸ τῶν συμμάχων τοῦ Βυζαντίου Ἐρούλων. " Βιρ-
 „ βάρων γὰρ Σκλαβηνῶν πολὺς ὄμιλος ἔτυχον ἐναγχοῦς

(109) " Οἱ Οὐννοι, οἱ καὶ Σβλαβίνοι " Γ. Κεδρηνοῦ σελ. 386.

(110) Προκοπίου ἱστοριῶν τῆς Α'. τετραίδος ἢ β'. δ'.

(111) Ἰδε τὴν προλαβούσαν σημείωσιν.

(112) Ἰδε τὴν προπαρατέλετον σημείωσιν.

(113) Ἱστορίας Καραμζίνου τόμος 1. σελ. 14.

(114) Προκοπ. ἱστορ. τῆς Β. τετρ. ἢ Γ. μ'.

„ διαβάντες μὲν ποταμὸν Ἰστρον, ληϊσόμενοι δὲ τὰ ἐκείνη
 „ (Θράκη) χωρία καὶ Ῥωμαίων ἐξανδραποδίσαντες πám-
 „ πολυ πληῆθος· οἷς δὴ Ἑρουλοι ἐκ τοῦ αἰφνιδίου ἐς χεῖ-
 „ ρας ἐλθόντες, νικήσαντές τε παρὰ δόξαν μέτρῳ σφᾶς πολ-
 „ λῶ ὑπεραίροντας, αὐτοὺς τε κτείνουσι καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
 „ τους ἐς τὰ οἰκεία ξύμπαντας ἀφήκαν ἵεναι. ” [115]

Τῷ 548 ἔτει Σκλαβηνῶν στράτευμα εἰσέβαλεν εἰς τὴν
 Ἰλλυρίαν καὶ μολονότι οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰλλυριῶν δέν ἐτόλ-
 μησαν νὰ ἐλθωσιν εἰς χεῖρας μετὰ τῶν ἐχθρῶν, τοὺς παρη-
 κολούθησαν ὁμως μετὰ πεντακισχιλίων καὶ μυρίων στρατι-
 ωτῶν μέχρι τῆς ἀπελεύσεώς των ἀπὸ τῆς χώρας. [116]

Τῷ 550 ἔτει στράτευμα Σκλαβηνῶν μόλις εἰς τριχι-
 λίους συμποσούμενον διέβησαν τὸν ποταμὸν Ἰστρον, εἰσέ-
 βαλον εἰς τὴν Ἰλλυρίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην, κατετρόπω-
 σαν τὰ Βυζαντινὰ στρατεύματα ὅσα ἠθέλησαν ν' ἀντιστα-
 θῶσι, ἐκυρίευσαν τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον Τόπερον [117]
 ἔσφαξαν μέγα πληθος αἰχμαλώτων, ἐζώγρησαν καὶ πολλοὺς
 ἀλλὰ ἀφοῦ ἔπραξαν ταῦτα πάντα “ ἐπ' οἴκου ἀπεκομίσθη-
 „ σαν ἅπαντες. ”

Τῷ 551 ἔτει Σκλαβηνῶν ὄμιλος “ ὅσος οὐπῶ πρότερον
 „ ἀφίκετο ἐς Ῥωμαίων τὴν γῆν, ” ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐκπορ-

(115) Προκοπ. ἱστορ. τῆς Β'. τετρ. ἡ Γ. ιγ'.

(116) Ἱστορ. τῆς Β. τετρ. ἡ Γ. κθ'.

(117) Ὁ Προκόπιος λέγει περὶ τῶν Σλάβων τούτων τὰ ἐξῆς. “ Ταῦτα
 „ διαπεπραγμένοι τὰ χωρία ξύμπαντα, τὰ τε Θρακῶν καὶ Ἰλλυριῶν, α,
 „ θεῶς ὕστερον ἐληίζοντο καὶ φρούρια πολλὰ πολιορκία ἑκάτεροι εἶλον
 „ οὐ τειχομαχῆσαντες πρότερον, οὐδὲ ἐς τὸ πεδίον καταβῆναι τολμή-
 „ σαντες, ἐπεὶ οὐδὲ γῆν τὴν Ῥωμαίων καταθεῖν ἐγκεχειρήκασιν ὥποτε
 „ οἱ βάρβαροι οὗτοι· οὐμὴν οὐδὲ στρατῷ ποταμὸν Ἰστρον φαίνονται
 „ διαβεβηκότες ἐκ τοῦ παντὸς χρόνου, πλην γε δι' ἐξ ὅτου μοι ἐμπρο-
 „ σθεν εἴρηται. ” Πῶς συμβιβάζονται ταῦτα μετὰ τὰς προτέρας, τοῦλά-
 „ χιστον ἐπίσης σημαντικὰς ἐπιδρομὰς τὰς ὁποίας ὁ αὐτὸς Προκόπιος ἀνέ-
 „ φερεν;

θήσῃ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πόλεις. Μόνη ἡ ἀγγελία ὅτι ἔρχεται κατ' αὐτῶν ὁ ἀνδρεῖος ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως Γερμανὸς τοὺς ἐβίασε ν' ἀλλάξωσι σχέδιον καὶ νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὰ ὄρη τῆς Δαλματίας· μετ' ὀλίγον δὲ ἐνωθέντες με' ἄλλους ὁμοφύλους των κατόπιν εἰσβαλόντας, ὥρμησαν αὐθις εἰς λεηλασίαν καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν μακρῶν τειχῶν· ἀλλ' ἐκεῖ τοὺς ἐκτύπησαν οἱ Ῥωμαῖοι· καὶ „ τῶν μὲν πολεμίων πολλοὺς ἔκτειναν, Ῥωμαίων δὲ τῶν „ αἰχμαλώτων μέγα τι διεσώσαντο χρήμα. Οἱ δὲ λοι- „ ποὶ βάρβαροι ξὺν τῇ ἄλλῃ λείᾳ ἐπ' οἴκου ἀπεκομίσθη „ σαν. ” [118]

Τῷ 552 ἔτει Σκλαβηνῶν πολὺς ὄμιλος ἐπέσκηψαν εἰς τὴν Ἰλλυρίαν· ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπεμφε κατ' αὐτῶν στράτευμα ἀρχηγούμενον, μεταξὺ ἄλλων καὶ ὑπὸ τῶν παίδων τοῦ ἡδῆ ἀποβιώσαντος Γερμανοῦ καὶ τὸ στράτευμα τοῦτο ἔκτεινε μὲν πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐξώγησε, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε φαίνεται νὰ ἔλθῃ εἰς χεῖρας μετὰ τῶν πολεμίων οὔτινες λεηλατήσαντες τὴν χώραν καὶ ἐξανδραποδίσαντες ἀνάριθμα πλήθη “ ἐπ' οἴκου ἀπεκομίσθησαν ξὺν πάσῃ τῇ λείᾳ. ” [119]

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ Προκόπιον. Τῷ δὲ 558 ἔτει ἐγένετο μεγάλη Οὐννων εἰσβολή, τὴν ὁποῖαν ἐπιμελῶς διηγείται ὁ Ἀγαθίας [120] ἐν τῇ ἐ. τῶν ἱστοριῶν του. Ζαβεργῶν ὁ τῶν βαρβάρων ἐκείνων ἡγεμὼν σὺν πλείστοις ὅσοις ἱππόταις ἐπιδραμῶν καὶ παραμειψάμενος Μυσίαν τε καὶ Σκυθίαν, τῇ Θράκῃ προσέβαλεν. Ἐκεῖ δὲ διελὼν τὸν ζρα-

(118) Ἰστορ. τῆς Β. τετράδ. ἡ Γ. μ'.

(119) Ἰστορ. τῆς Β. τετρ. ἡ Δ. κέ. Δὲν ἠξεύρω διατὶ ὁ Ζιγκείζενος γέγει ἐν σελ. 670 ὅτι οἱ Σλάβοι οὗτοι εἰσέβαλον ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἰλλυρίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Δαρδανίαν καὶ εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνῷ ὁ Προκόπιος ῥητῶς περιορίζει τὴν εἰσβολὴν εἰς τὴν Ἰλλυρίαν.

(120) Ἀγαθίου Σχολαστικῷ ἱστοριῶν ἐ. ιά.—κά·

τόν του εἰς τρία, ἔστειλε μίαν μοῖραν αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ἄλλην εἰς τὴν Θρακικὴν χερσόνησον καὶ αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῆς ἑπτακισχιλίων ἵπποτῶν διευθύνθη πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' οἱ μὲν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐσταλμένοι δὲν ἐκατόρθωσαν οὐδὲν ἐξαιφύγητον, οὐδὲ τὰς Θερμοπύλας ἠδυνήθησαν νὰ ἐκπορθήσωσιν· ἡ δὲ κατὰ τῆς Χερσονήσου ὀρμήσασα μοῖρα ἀπεκρούσθη χάρις εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀνδρίαν Γερμανοῦ τοῦ Δωροθέου· ἡ δὲ τὴν βασιλίδα πολιορκήσασα ἡττήθη ἐπίσης ἀπὸ τὸν πολὺν ἤδη νικητὴν τῶν Βανδύλων καὶ Γότθων Βελισάριον· ἅπασαι δὲ αἱ μοῖραι αὗται συνενωθείσαι αὐθις εἰς τὴν Θράκην καὶ λεηλατήσασαι τὴν χώραν " τῆς οἴκαδε εἶχοντο πο-
 ,, ρείας· "

Μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην εἰσβολὴν τῶν Οὐννων, τὸ κεκμηκὸς σῶμα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἡρέμησεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἴκοσιν ὁλόκληρα ἔτη. Ἀλλὰ τὸ 578 ἔτος ἑκατὸν περίπου χιλιάδες Σλάβων εἰσέβαλον αὐθις εἰς τὴν Θράκην. Τὰ σωζόμενα τοῦ Μενάνδρου [121] περιέχουσιν περὶ τῆς εἰσβολῆς ταύτης ὀλίγα μὲν τινα, ἀλλ' ἱκανὰ νὰ μᾶς φωτίσωσι περὶ τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς. " Κερατίζομένης, λέγει,
 ,, τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Σκλαβηνῶν καὶ ἀπανταχόσε ἀλλεπαλ-
 ,, λήλων αὐτῇ ἐπηρτημένων τῶν κινδύνων, ὁ Τιβέριος οὐ-
 ,, δαμῶς δύναμιν ἀξιόμαχον ἔχων οὐδὲ πρὸς μίαν μοῖραν
 ,, τῶν ἀντιπάλων, μή τί γε καὶ πρὸς πᾶσαν, οὔτε μὴν οἷος-
 ,, τε ὢν πολέμοις σφισὶν ὑπαντιάζειν τῷ ἀνὰ τοὺς ἑώρους
 ,, πολέμοις τὰς Ῥωμαίων τετράφθαι δυνάμεις, πρεσβεύε-
 ,, ται ὡς Βαϊανὸν τὸν ἡγεμόνα τῶν Ἀβάρων, τῆνικαῦτα οὐ-
 ,, δυσμενῶς ἔχοντα πρὸς Ῥωμαίους, ἄλλως δὲ τῇ καθ' ἡ-
 ,, μᾶς πολιτείᾳ χαίρειν ἐθέλοντα δῆθεν εὐθύς ἐκ προοιμί-

(121) Ἐκ τῆς ἱστορίας Μενάνδρου προτίκτορος ἐκλογαὶ περὶ πρέσ-
 βεων ἔθνων πρὸς Ῥωμαίους, σελίδες τῆς ἐν Βόννῃ ἐκδόσεως 327 καὶ
 404—407.

„ων τῆς αὐτοῦ Τιβερίου βασιλείας· ταύτην τοι καὶ πείθα-
 „ γέ αὐτὸν κατὰ Σκλαβηνῶν ἄρασθαι πόλεμον, ὥς ἂν ὁ-
 „ πόσοι τὴν Ῥωμαίων δηροῦσι τοῖς οἰκεί-
 „ οῖς ἀνθελκόμενοι κακοῖς, ἐπαρκέσαιτε
 „ βουλόμενοι τῇ πατρὶα κατὰ τὸ μάλλον
 „ παύσαιντο μὲν τοῦ τὴν Ῥωμαϊκὴν λεη-
 „ λατεῖν, οἱ δὲ περὶ τῆς οἰκείας τὸν κίν-
 „ δυνον ἀναδέξονται.”

Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀβάρων ἐδέχθη προθύμως καὶ ἐξετέ-
 λεσε τὴν ἐντολὴν τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς, ὅχι τόσο διὰ τὴν
 εὐχαριστήσῃ αὐτὴν ὅσον διὰ τὴν ἐκδικηθῆ τοὺς κινήσαν-
 τας τὴν ὀργὴν καὶ ἀπέχθειάν του Σλάβους καὶ διὰ τὴν ὠφελθῆ
 ἀπὸ τὰ πλούτη τὰ ὅποια πρὸ τήνου χρόνου δὲν ἔπαυον
 ἀρύοντες ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, αὐτοὶ πώποτε ἄκρι-
 τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὴ παθόντες λεηλασίαν τινὰ, κατὰ
 Μένανδρον.

Αἱ ἀπὸ τοῦ 582 μέχρι τοῦ 593 εἰσβολαὶ τῶν Σλάβων
 ἐξετέθησαν ἤδη ἀνωτέρω ἐν πλατεῖ (σελίδες 18 — 46
 τῆς παρούσης πραγματείας). Ἐκεῖ ἀπεδείξαμεν ὅτι καθ’ ὅ-
 λον τοῦτο τὸ δωδεκαετές διάστημα οἱ Σλάβοι πέραν μὲν τῆς
 Θράκης δὲν ἐπροχώρησαν ποτέ, ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ ἀπὸ
 τῆς Θράκης καὶ ἐνικήθησαν ἐπὶ τέλους ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν
 χώρᾳ. Ἀπὸ δὲ τοῦ 593 ἔτος μέχρι τοῦ 600 οἱ Ῥω-
 μαῖοι δὲν ἔπαυσαν σχεδὸν διαβαίνοντες τὸν Ἰστρον καὶ
 κατατροποῦντες τοὺς Σλάβους εἰς αὐτὰ τῆς Δακίας τὰ
 βάθη. [122]

Τοιαῦτα τὰ τῶν Σλάβων μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου
 αἰῶνος· εἰσῆρχοντο ἐκ διαλειμμάτων ἐντὸς τοῦ Βυζαντινοῦ
 Κράτους, ἐλεηλάτουν, ἀλλ’ ἢ κατεστρέφοντο ἡἀπὴρ-
 χοντο. Ἄλλως φρονοῦσιν ὅ,τε Φαλλμεραῦέρος καὶ ὁ

(122) Σιμοκάττου βιβλία XI. καὶ XII, καὶ Θεοφάνους σελ. 229
 —238.

Ζιγκεῖζένος. "Ὁ Προκόπιος, λέγει ὁ πρῶτος (ἐν σελ. 161)
 „ μαρτυρεῖ ῥητῶς ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του οἱ βάρβαροι
 „ κατῴκουν παρὰ τὸν Ῥήχιον ποταμὸν πλησίον τῆς
 „ Θεσσαλονίκης αὐτῆς, ὅτι τὰ Τέμπη ἦσαν ἔρημα καὶ ὅτι
 „ οἱ κάτοικοι τῆς Λαρίσσης δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθωσιν εἰς
 „ τὰ χαριέστατα αὐτῶν περίχωρα διὰ τὸν φόβον τῶν εἰς
 „ τὰ πέριξ ὄρη κατοικούντων Σλάβων. Ἡ πρότερον ἀνθηρὰ
 „ Διοκλητιανούπολις ἀπώλεσεν εἰς μίαν ἐπιδρομήν
 „ τῶν βαρβάρων τοῦτων ὅλους αὐτῆς τοὺς κατοί-
 „ κους καὶ ἦτο ἤδη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἑλεεινὸν ἐρείπιον. "
 Ὁ Προκόπιος ὁμως δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ ὅλα ταῦτα. Ἴδού
 τὸ περὶ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ ποταμοῦ Ῥηχίου κείμενόν
 του. "Ῥεῖ δέ τις ποταμὸς, Θεσσαλονίκης οὐκ ἄποθεν, Ῥή-
 „ χιος ὄνομα* ὃς δὴ χώραν ἀγαθὴν τε καὶ γεώδη περιερχό-
 „ μενος, τὰς ἐκβολὰς εἰς τὴν θαλασσαν τὴν ἐκείνη ποιεῖ-
 „ ται. Προσηγὴς δὲ ὁ ποταμὸς ἐστὶ, γαλήνιον τε ὕδωρ καὶ
 „ πότιμον· ἐν γῇ χθαμαλῇ ἀρώματα πολλὰ, ἔλος εὐ-
 „ νομον. Καὶ ταύτη μὲν εὐδαιμονίας ἡ χώρα, εὖ ἔχει. Βαρ-
 „ βάροις δὲ λίαν εὐέφοδος οὕσα ἐτύγχανεν, οὔτε φρούριον
 „ ἐν σημείοις τεσσαράκοντα, οὔτε ἄλλο τι ἔρυμα ἔχουσα·
 „ Διὸ δὴ ὁ βασιλεὺς παρὰ τε τὰς τοῦ Ῥηχίου ποταμοῦ
 „ ἐκβολὰς καὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἡτόνα φρούριον ᾠκοδομή-
 „ σατο ἐχυρώταταν, καινουργήσας αὐτὸς, ὅπερ Ἀρτεμίσιον
 „ ἐπωνόμασται." [123] Ὁ Προκόπιος λοιπὸν δὲν λέγει ὅτι
 παρὰ τὸν Ῥήχιον κατῴκουν βάρβαροι, ἀλλ' ὅτι ἡ παρ' αὐ-
 τῷ χώρᾳ ἦτο εὐέφοδος εἰς τοὺς βαρβάρους οἵτινες συνεχῶς
 εἰσέβαλλον εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Περὶ Λαρίσσης ἰδού
 τὴν ἀναγινώσκω εἰς αὐτόν. "Ὡράϊσται δὲ αὐτῷ (τῷ Πηνειῷ)
 „ περιρρέομένη πόλις ἡ Λάρισσα. . . . εὐφορὸς τε οὖν ἐστὶν
 „ ἡ χώρα, καρπῶν παντοδαπῶν καὶ ποτίμοις ὕδασι κατακο-

(123) Προκοπίου ῥήτορος τοῦ Καισαρέως, περὶ τῶν τοῦ δεσπότη τοῦ
 Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων, λόγου τετάρτου Κεφ. τρίτον.

„ ρῆς ἄγαν ὧν περ ὀνίνασθαι ὡς ἤκιστα εἶχον περίφοβοι
 „ ὄντες οἱ τῇ δε ψέκῃμένοι, καταδοκούντες αἰεὶ τοὺς βαρ-
 „ βάρους ἐγκεῖσθαι σφισιν· ἐπεὶ οὐδαμῇ τῶν ταύτη χω-
 „ ρίων ὀχύρωμα ἦν, ὅπη ἂν καὶ καταφυγόντες σωθήσονται.
 „ Ἀλλὰ καὶ Δάρισσαν καὶ Καισάρειαν, πεπονηκότων σφί-
 „ σιν ἄγαν τῶν ἐρυμάτων, σχεδὸν καὶ ἀτειχίστους εἶναι συ-
 „ νέβαινε· βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς ἄμφω τείχη ἰσχυρό-
 „ τατα ποιησάμενος, γνησίᾳ τῇ χώρᾳ εὐδαιμονία ξυνώκι-
 „ σεν. ” [124] Καὶ ἐν ταῦθα λοιπὸν ὁλόγος περὶ τῆς ἀ-
 „ πειλουμένης εἰςβολῆς τῶν βαρβάρων οὔτινες, συχνὰ
 „ διαβαίνοντες τὸν Ἰστρον ἐλεηλάτουν τὰς ἐπαρχίας τῷ
 „ Βυζαντινοῦ Κράτους, καὶ ὅχι περὶ βαρβάρων κατοικούν-
 „ των εἰς τὰ πέριξ ὄρη. Τελευταῖον περὶ Διοκλητῖα νουπό-
 „ λεως εὐρίσκω εἰς τὸν Προκόπιον τὰ ἐξῆς. “ Πόλις δὲ ἦν τις
 „ ἐπὶ Θεσσαλίας, Διοκλητιανούπολις ὄνομα, εὐδαίμων
 „ μὲν τὸ παλαιὸν γεγεννημένη, προϊόντος δὲ τοῦ χρό-
 „ νου βαρβάρων οἱ ἐπιπεσόντων καταλυθεῖσα καὶ οἰκητό-
 „ ρων ἔρημος γεγονυῖα ἐπὶ μακρότατον. ” [125] Ἡ πόλις
 „ αὕτη κατεστράφη, ὡς καὶ ἄλλαι τινὲς, εἰς μίαν ἐπιδρομὴν
 „ τῶν βαρβάρων, ἀλλ’ ὅχι ὑπὸ Σλάβων κατοικούντων εἰς
 „ τὰ πέριξ ὄρη, ὡς βεβαιῶι ὁ Φαλλμεραῦέρος.

* Ἐν σελ. 169 ἀξιοῖ ὁ Φαλλμεραῦέρος ὅτι οἱ τὸ 578
 ἔτος ἐπιδραμόντες Σλάβοι, εἰσέβαλον πιθανῶς καὶ
 εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἂν καὶ ὁ Μένανδρος δὲν λέγῃ τοῦ-
 το ρῆτῳς· μετὰ μίαν δὲ σελίδα, τρέπων τὴν πιθανότη-
 τα ταύτην εἰς βεβαιότητα καὶ παραδεχόμενος ἤδη ὅχι
 ἀπλῆν εἰςβολήν, ἀλλὰ μόνιμον ἐγκατάστασιν, ἀποφαί-
 νεται μὲ τὸ σύνθηες ποιητικὸν τοῦ ὕψους. “ Ἀπὸ τῆς
 „ ἐποχῆς ταύτης ἐκάλυψεν ὅλην τὴν ἀπὸ Θερμοπυλῶν μέ-

(124) Προκοπ. περὶ κτισμάτων, αὐτόθι.

(125) Προκοπ. αὐτόθι.

„ χρι Ταινάρου ἀρχαίαν Ἑλλάδα αἵματοσταγές νέφος, με-
 „ τὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ὁποίου βλέπομεν τοὺς κατοίκους
 „ τῆς γῆς ἐκείνης ἐντελῶς ἀλλοιωθέντας κατὰ τε τὰ ἴθ
 „ καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν θρησκείαν κλπ. κλπ.” Ἀλλὰ τὰ
 πλάσματα τῆς φαντασίας δὲν κατισχύουσιν τῆς ἱστορικῆς
 ἀληθείας. Ὁ Μένανδρος λέγει ῥητῶς ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀ-
 βάρων εἰσέβαλε τὸ 578 ἔτος, κατ’ αἵτησιν τοῦ βασιλέως
 Τιβερίου, εἰς τὴν χώραν τῶν Σλάβων διὰ νὰ βιάσῃ τοὺς
 ἀποδημήσαντας νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐστίας τῶν πρὸς ὑ-
 περάσπισιν τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν. Εἴ-
 ναι ἀληθές ὅτι τὸ κολοβωμένον τεμάχιον τοῦ Μενάνδρου
 δὲν προσθέτει ἂν οἱ Σλάβοι οὗτοι τῶντι ἐπανήλθον, ἀλ-
 λά τὸ πρᾶγμα εἶναι τόσοι πιθανὸν ὥστε αὐτὸς ὁ Φαλλμε-
 ραῦέρος ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῇ (ἐν σελ. 170) ὅτι οἱ
 κατὰ τὴν Θράκην εὐρισκόμενοι Σλάβοι ἐπανεκάμφαν πρὸς
 ὑπεράσπισιν τῆς χώρας τῶν. Ἐκτὸς τούτου, πῶς εἶναι δυνα-
 τὸν νὰ ὑποθέσωμεν μόνιμον ἐγκατάστασιν τῶν Σλάβων
 τούτων ἐνῷ τὰς μὲν ἰδίας οἰκογενείας ἀφῆκαν οἴκοι, ἐντὸς
 δὲ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους δὲν ἡσχολοῦντο εἰς ἄλλο,
 κατὰ τὸν συγγραφέα μας, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἐξολοθρεύωσιν τὴν
 ἐγχώριον φυλὴν. Εἰμποροῦμεν νὰ παραδεχθῶμεν μόνιμον
 ἐγκατάστασιν ἄνευ οἰκογενείας;

Ἡ ἀνυπόστατος γνώμη τοῦ Φαλλμεραῦέρου ὅτι οἱ Σλά-
 βοι κατέκτησαν τὴν Πελοπόννησον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 584
 —593 καὶ ἰδίως τὸ 589 ἔτος ἀνηρέθη ἤδη ἀνωτέρω ἐν-
 πλάτει. Ὁ δὲ Ζιγκεῖζενος λέγει (ἐν σελ. 689) ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ
 Ἑλληνικοῦ ἐδάφους πρώτη τῶν Σλάβων ἐγκατάστασις ἀ-
 νατρέπει ἴσως εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους 578. Ἀλλ’
 ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἀποφαίνεται ἐν γένει περὶ τοῦ ζητή-
 ματος τούτου μὲ τόσους δισταγμοὺς, καὶ μὲ τόσας ἀμφιβο-
 λίας ὥστε κυρίως δὲν εἰμποροῦμεν νὰ γνωρίσωμεν ποία
 εἶναι ἡ ὀριστικὴ γνώμη του. Οὕτως ἐνᾶ ἐκφέρει ἤδη τὴν εἰ-
 κασίαν ταύτην, ἐν σελ. 704 λέγει ὅτι ἡ ἐπιτοῦ Ἑλληνικοῦ

εδάφους πρώτη ἐποίκητις τῶν Σλάβων δύναται εὐλόγως νὰ ἀνατρέξῃ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν ἐπὶ τοῦ Χαγίνου Ἀβαροσλαβικῶν πολέμων, ἐποχῆς μεταγενεστέρας τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης καὶ ἐνῶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην του περιλαμβάνει προδήλως καὶ τὴν Πελοπόννησον [126], ἐν σελ. 171 πάλιν ἐπιφέρει ὅτι ἡ Χερσόνησος αὕτη δὲν ἐκατοικήθη ὑπὸ τῶν Σλάβων εἰμὴ κατὰ τὰ ἔτη 746 καὶ 747.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι καθ' ὅλας τὰς μαρτυρίας καὶ καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας μόνιμος ἐγκατάστασις Σλάβων εἰς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος ἐντὸς τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος δὲν ἐγένετο οὐδεμίᾳ. Αἱ ἐτοιμήσεις τῶν φυλῶν τούτων ἤρξαντο ἐντὸς τῆς ἐπομένης ἐκατονταετηρίδος καὶ ἐξετελέσθησαν ὅχι διὰ κατακτήσεως τῆς Βυζαντινῆς χώρας, ὅχι βίᾳ τῆς Βυζαντινῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ δυνάμει συμβάσεων μετ' αὐτῆς πρὸς ἐκτέλεσιν οἰκείων αὐτῆς βουλευμάτων γενομένων.

Ὅτι οἱ Χρωβάτοι οἱ εἰς τὰ Δελματίας νῦν κατοικοῦντες μέρη, λέγει ὁ Πορφυρογέννητος, ἀπὸ τῶν ἀβαπτίστων Χρωβάτων καὶ τῶν ἄσπρων ἐπονομαζομένων κατὰγονται. ... οἱ δὲ αὐτοὶ Χρωβάτοι εἰς τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων Ἡράκλειον πρὸς φυγὰς παρεγένοντο προτοῦ τοὺς Σέρβλους πρὸς φυγεῖν εἰς τὸν αὐτὸν βασιλέα Ἡράκλειον, κατὰ τὸν καιρὸν ὃν οἱ Ἀβαρες πολεμήσαντες ἀπ' ἐκεῖσε (ἀπὸ τῆς Δαλματίας) τοὺς Ῥωμάνους ἐναπέδιωξαν. οὓς ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς ἀπὸ Ῥώμης ἀγαγὼν, ἐκεῖσε κατεσκήνωσε, διὸ καὶ Ῥωμάνοι ἐκλήθησαν διὰ τὸ ἀπὸ Ῥώμης μετοίκους αὐτοὺς γενέσθαι ἐνταῖς τοιαύταις χώραις ἡγουν τῆς νῦν καλουμένης Χρωβατίας.

(126) Διότι ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῇ τὴν γνώμην ταύτην ὡς ἐκ τῆς περὶ τῆς κατακτήσεως Πελοποννήσου μαρτυρίας τοῦ πατριάρχου Νικολάου.

καὶ Σερβλίας· παρὰ δὲ τῶν Ἀβύρων ἐκδιωχθέντες οἱ
 „ αὐτοὶ Ῥωμάνοι ἐν ταῖς ἡμέρας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ῥω-
 „ μαίων Ἡρακλείου, αἱ τούτων ἔρημοι καθεστήκασιν χῶραι.
 „ Πρὸς τὰ ξειοῦν τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου,
 „ οἱ αὐτῇ Χρωβάτοι καταπολεμήσαντες καὶ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ-
 „ σε τοὺς Ἀβάρους ἐκδιώξαντες, Ἡρακλείου τοῦ
 „ βασιλέως κελεύσει ἐν τῇ αὐτῇ τῶν Ἀβύρων
 „ χώρα εἰς ἣν νῦν οἰκοῦσι, κατεσκήνωσαν. . . ὁ δὲ βασιλεὺς
 „ Ἡράκλειος ἀποστείλας καὶ ἀπὸ Ῥώμης ὀγαγὼν ἱερεῖς
 „ καὶ ἐξ αὐτῶν ποιήτας ἀρχιεπίσκοπον καὶ ἐπίσκοπον καὶ
 „ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους τοὺς Χρωβίτους ἐβάπτι-
 „ σε. . . ὅτι ὁ ἄρχων Χρωβατίας ἐξ ἀρχῆς
 „ ἤγουν ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ
 „ βασιλέως, δουλικῶς ἐστὶν ὑποτεταγε-
 „ μένος τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων.”

Καὶ κατωτέρῳ ὁ αὐτὸς διηγείται. [127] “ Ἰστέον ὅτι οἱ
 „ Σέρβλοι ἀπὸ τῶν ἄσπρων ἐπονομαζομένων κατάγονται,
 „ τῶν τῆς Τουρκίας ἐκείθεν κατοικούντων εἰς τὸν παρ’ αὐ-
 „ τοῖς Βοῖκι τόπον ἐπονομαζόμενον. . . ἐκεῖσε οὖν καὶ
 „ οὗτοι οἱ Σέρβλοι τὸ ἀπ’ ἀρχῆς κατῴκουν. Δύο δὲ ἀδελ-
 „ φῶν τὴν ἀρχὴν τῆς Σερβλίας ἐκ τοῦ πατρὸς διαδεξα-
 „ μένων, ὁ εἰς αὐτῶν τὸ τοῦ λαοῦ ἀναλαβόμενος ἡμισυ εἰς
 „ Ἡράκλειον τὸν βασιλέα Ῥωμαίων προσέφυγεν, ὃν καὶ
 „ προσδεξάμενος ὁ αὐτὸς Ἡράκλειος βασιλεὺς παρέσχε
 „ τόπον εἰς κατασκήνωσιν ἐν τῷ θέματι Θεσσαλονίκης τὰ
 „ Σέρβλια, ἃ ἔκτοτε τὴν τοιαύτην προσηγορίαν παρεί-
 „ ληφε. Σέρβλοι δὲ τῇ τῶν Ῥωμαίων διαλέκτῳ δούλοι
 „ προσαγορεύονται· ταύτην δὲ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχον οἱ
 „ Σέρβλοι διὰ τὸ δούλοι γενέσθαι τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων·
 „ μετὰ δὲ χρόνον τινα ἔδοξε τοὺς αὐτοὺς Σέρβλους εἰς τὰ ἱ-

(127) Κεφ. λβ'. τῆς αὐτῆς συγγραφῆς.

„ δια ἀπελθεῖν καὶ τούτους ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς· ὅτε δὲ
 „ διεπέρασαν τὸν Δάνουβιν ποταμὸν, μετάμελοι γενόμενοι
 „ ἐμήνυσαν Ἡρακλείῳ τῷ βασιλεῖ διὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ
 „ τότε τὸ Βελάγραδον κρατοῦντος, δοῦναι αὐτοῖς ἑτέραν
 „ γῆν εἰς κατασκήνωσιν· καὶ ἐπειδὴ ἡ νῦν Σερβλία καὶ
 „ Παγανία καὶ ἡ ἀναμλζομένη Ζαχλούμων χώρα καὶ Τεο-
 „ βουνία, καὶ ἡ τῶν Κινελιτῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ βα-
 „ σιλέως Ῥωμαίων ὑπῆρχον. . . , κατεσκήνωσεν ὁ βασι-
 „ λεὺς τοὺς αὐτοὺς Σέρβλους ἐν ταῖς τοιαύταις χώραις καὶ
 „ ἦσαν τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ὑποτασσόμε-
 „ νοι· οὓς ὁ βασιλεὺς πρεσβύτας ἀπὸ Ῥώμης ἀγαγὼν ἐβά-
 „ πτισε καὶ διδάξας αὐτοὺς τὰ τῆς εὐσεβείας τελεῖν κα-
 „ λῶς, αὐτοῖς τῶν χρόνων πίστιν ἐξέθετο. . . ὅτι ὁ ἄρ-
 „ χων Σερβλίας ἐξ ἀρχῆς ἡγουν ἀπὸ τῆς βα-
 „ σιλείας Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως δουλι-
 „ κῶς ἐστὶν ὑποταγμένος τῷ Ῥωμαίων-
 „ βασιλεῖ. ”

Τοιοῦτοτρόπως ἐπώκησαν δι' ὅλου τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος οἱ
 Σλάβοι εἰς διαφόρους βορείους ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ
 κράτους καὶ ἰδίως μεταξὺ ἄλλων εἰς τὸ θέμα τοῦ Στρυμό-
 νος, Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτιμήτου [128] ἐν “ τοῖς ὄρεσι

(128) Περί Θεμάτων. Ὁ Ἰουστινιανὸς οὗτος ἀνηγορεύθη τῷ 685 ἔτει
 μετὰ δεκαετῇ βασιλείαν ἀπώλεσεν τὸν θρόνον ἐξορισθεὶς καὶ συναπώ-
 λεσε συγχρόνως μέρος τοῦ ὁσφραντικοῦ αἰσθητηρίου του, διόπερ καὶ ἐ-
 τιμήθη μὲ τὸ ἐνδοξον τοῦ Ῥινοτιμήτου ἐπώνυμον. Δέκα ἔτη σχεδὸν διε-
 τέλεσεν ἐξόριστος, κατὰ δὲ τὸ 705 ἔτος ἐκατόρθωσε ν' ἀνυλάβῃ αὐθις τὴν
 ἐξουσίαν τὴν ὁποίαν ἤδη ἐξαετίαν μόνον διεφύλαξε, φονευθεὶς τῷ 711.
 Πῶς μετῆλθε δὲ τὴν ἐξουσίαν ἐντὸς τῆς τελευταίας ταύτης ἐποχῆς, ἀρ-
 κεῖ νὰ ὑποδείξῃ τὸ ἐξῆς περιστατικόν. Ἐπανερχόμενος ἀπὸ τὴν ἐξορίαν
 του, κατελήφθη ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ἀπὸ τρικυμίας μεγάλῃς πάντες
 οἱ περὶ αὐτὸν ἀπέγνωσαν τὴν σωτηρίαν. “ Μνάκης δὲ (ἀντιγράφῳ τὸν
 „ Θεοφάνην) ὁ οἰκειακὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος ἔφη αὐτῷ, ἰδοὺ ἀποθνῆσκο-

„ τοῦ Στρυμόνος καὶ ταῖς διαβάθραις τῶν κλεισουργῶν
 „ τούτους ἐγκατοικίσαντος. ” Ὁχι κατάκτησις, ὄχι κατα-
 στροφαι, ὄχι ἐξόντωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, ἀλλὰ εἰρη-
 νικαὶ συμβάσεις μεταξὺ τῆς Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως καὶ
 τῶν βορείων ἐκείνων ἐπήλυδων ἐπεσφράγισαν ἤδη τὸ συμ-
 βεβηκὸς τοῦτο. Ἡ δὲ διαφορὰ τῆς εἰρηνικῆς ταύτης ἐ-
 ποικίσεως ἀπὸ τὰς ἐντὸς τοῦ προλαβόντος αἰῶνος πο-
 λεμίας εἰςβολὰς αἵτινες, ὡς εἶδομεν, δὲν ἀφῆκαν οὐδὲν
 μόνιμον ἔχον, εἶναι ἐδεξήγητος. Οἱ Σλάβοι δὲν ἦσαν ἔ-
 θνος ἓν, συμπαγὲς καὶ ὑπὸ ἐθνάρχην ἓνα διατελοῦν, ἀλλὰ
 διηρημένον εἰς φυλὰς πολλάς, ἐχούσας ἰδίους φυλάρχους
 καὶ ἴδια συμφέροντα. [129] Ἐξερχόμενοι εἰς πόλεμον δὲν
 ὠδηγοῦντο ὑπὸ ἐνὸς ἀρχηγοῦ, οὔτε ὑπήκουον εἰς μίαν γενικὴν
 προσταγὴν καὶ ἓν γενικὸν σχέδιον, οὔτε ἐμάχοντο συντεταγ-
 μένοι, ἀλλ’ ἀγγελιδὸν, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βού-
 λησιν καὶ τὴν ἀτομικὴν γενναιότητα καὶ τόλμην. [130]
 Τοιοῦτος ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς, τοιοῦτος τρόπος πολέμου
 καθίστησιν τὰ ἔθνη ἥκιστα ἰσχυρὰ πρὸς κατάκτησιν ἄλλο-
 τρίων χωρῶν καὶ μόνιμον ἐν αὐταῖς διὰ τοῦ πολέμου ἐγκα-
 τάστασιν. Ἀφ’ ἐτέρου οἱ Σλάβοι οὐδὲ συμφέρον κἀνὲν εἶ-
 χον κατ’ ἀρχὰς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πλουσίαν χώραν
 τὴν ὁποίαν κατῴκουν καὶ τὴν ὁποίαν, κατὰ Μένανδρον, μέ-
 χρι τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἐχθρὸς κανένας δὲν εἶχεν
 ἔτι ἐκπορθῆσει. Οἱ Σλάβοι ὄθεν ἡ δύναντο τότε νὰ διαβαί-

„ μεν δέσποτα, τάξαι τῷ Θεῷ περὶ τῆς σωτηρίας σου, ἵνα ὁ Θεὸς ἐὰν
 „ ἀποδώσῃ σοι τὴν βασιλείαν σου, μηδένα ἀμύνεσθαι τῶν ἐχθρῶν σου.
 „ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐν θυμῷ λέγει αὐτῷ. Ἐὰν φείσομαί τινος ἐξ αὐτῶν
 „ ὁ Θεὸς ἐνταῦθα με καταποντίσει. ” Κατὰ δυστυχίαν δὲν ἐκατα-
 ποντίσθη καὶ ἐφύλαξε πιστὰ τὸν λόγον του.

(129) Τὰ γὰρ ἔθνη ταῦτα οὐκ ἀρχονται πρὸς ἀνδρὸς ἐνός, ἀλλ’ ἐν
 δημοκρατίᾳ ἐκ παλαιοῦ βιοτεύουσι, λέγει ὁ Προκόπιος.

(130) Καραμζίνου, τόμος 1ος, σελ. 47,

νωσιν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὸν Ἰστρον, νὰ λεηλατῶσι τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, νὰ φέρωσιν οἵκαδε πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ πλούσια λάφυρα, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο εἰς πολεμίαν ὄντες θέσιν μὲ τὸ Βυζάντιον καὶ νὰ ἐποικήσωσι σταθερῶς ἐντὸς τῶν ἐπαρχιῶν του διότι ἡ μόνιμος δορυκτησιὰ προϋποτίθησιν ἐνότητα διευθύνσεως καὶ ἐνεργείας καὶ πνεῦμα στρατιωτικὸν εὐρὺ, τῶν ὁποίων αἱ φυλαὶ ἐκεῖναι ἦσαν ὅλως ἀλλότριαι. [131] Πρὸςδὲ τούτοις τίποτε δὲν ὑπεχρέου αὐτοὺς τότε ἀκόμη, ὡς προεῖπον, νὰ παραιτήσωσι τὴν εὐδαίμονα αὐτῶν γῆν ἐνόσφῃ ἠδύναντο καὶ ταύτης ν' ἀπολαμβάνωσι τῶν ἀγαθῶν καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ πλούτου νὰ τρυγῶσιν ἐκ διελειμμάτων τοὺς καρποὺς. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος ἡ θέσις τῶν μεταβάλλεται. Πορθοῦσιν ἤδη αὐτοὺς οἱ Ἀβαρες ὑπὸ τοῦ εὐτυχοῦς καὶ μεγαλοφυοῦς αὐτῶν Χαγάνου ὁδηγούμενοι [132] καὶ δουλόνουσι τὴν χώραν των ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον· ἐπέρχον

(131) Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τῶν Σλάβων ὁ σοφὸς Κοπιτάρος
 "Sunt que privatæ familiaris que vitæ justissima exempla Slavi, publicæ contra tristissima: (non enim satis est, te non facere injuriam vicino sed et propulsare oportet illa tam sicque deterrere inferendam). Slavi vero rem rusticam et vel civilem satis quidem recte exercebant, at militare m plane neglexerant; e sua metientes aliorum æquitatem et justitiam, ingenti suo damno!"

(132) Ὅταν ὁ Βαϊανὸς πῶν Ἀβάρων ἀπήτησε κατὰ πρῶτον ἀπὸ τοὺς Σλάβους ὑπακοὴν καὶ φόρον, οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν ἔδωκαν τὴν ἐξῆς ὑπερῆφανον ἀπάντησιν. "Καὶ τίς ἄρα οὗτος πέφυκεν ἀνθρώπων καὶ ταῖς τοῦ „ ἡλίου θέρεται ἀκτῖσιν, ὅς τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπήκουον ποιήσεται δυνάμιν; „ κρατεῖν γὰρ ἡμεῖς τῆς ἀλλοτρίας εἰώθαμεν, καὶ οὐχ ἕτερος τῆς ἡμε- „ δαπῆς. Καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐν βεβαίῳ μέχρι πολεμοὶ τε ὦσι καὶ ξίφη." Οἱ Σλάβοι ἤσαν τφόντι γενναῖοι ὅσον καὶ ὑπερήφανοι, ἀλλ' ἡ ἀτομικὴ γενναιότης δὲν σημαίνει τίποτε ἄνευ πειθαρχίας καὶ ἐνότητος.

ται μετέπειτα οἱ κραταιῶς βασιλευόμενοι Βούλγαροι καὶ εἰς νέον ζυγὸν ὑποβάλλουσι τὰς ἀγερώχους ἐκείνας κεφαλὰς. Ἐκτοτε ἦτο φυσικὸν πολλοὶ Σλάβοι, προτιμῶντες τὴν ἀνετωτέραν δεσποτείαν τοῦ Βυζαντίου, νὰ ζητήσωσι σταθερὰν ἐντὸς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐποίκησιν ἀλλὰ συγχρόνως ἐννοοῦντες ὅτι ἡ μεταναστευσις τῶν αὐτῇ δὲν ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς Βυζαντινῆς κυβερνήσεως, κατέφυγον εἰς εἰρηνικὰς αἰτήσεις περὶ τούτου καὶ προτάσεις. Οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον συμφέρον νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις ταύτας καὶ διὰ νὰ κατοικίσωσι πολλὰς χώρας τῆς εὐρείας αὐτῶν ἐπικρατείας ἐρμηθεύσας ἀπὸ τὰς προλαβούσας πολυειδεῖς εἰσβολὰς καὶ διὰ νὰ προσκτήσωσιν ὡς ἐκ τῶν ἀρειμανίων ἐκείνων ἐποίκων νέα στοιχεῖα στρατιωτικῆς ῥώμης· τοιαῦτα ἀμοιβαία συμφέροντα παρήγαγον βαθμὴδὸν τὸ μέγα γεγονὸς τῆς ἐποικίσεως Σλαβικῶν τινῶν φυλῶν ἐντὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Τούτων προεκτεθέντων, ἔρχομαι εἰς τὸ κύριον ἡμῶν ζήτημα, τὴν ἐποίκησιν τῶν φυλῶν τούτων εἰς τὴν Πελοπόννησον. Κιὲ ἂν δὲν εἴχομεν περὶ τούτου εἰδικὴν τινα μαρτυρίαν, τὰ προηγουμένα μόνα ἦσαν ἱκανὰ νὰ μᾶς πεισώσῃ ὅτι καὶ εἰς τοῦτο τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους τὸ μέρος ἡ μετανάστευσις ἐγένετο εἰρηνικῶς, ὑπὸ τὴν διευθύνσιν τῆς Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως καὶ ὄχι διὰ πολεμίας εἰσβολῆς καὶ κατακτήσεως. Ἀλλὰ ἡ ῥῆσις τοῦ Πορφυρογεννήτου συμπληροῦσα τὴν πεποίθησίν μας, αἶρει ἐκ μέσου πᾶσαν ἀμφιβολίαν. Ἐσθλαβώθη, λέγει, ἡ χώρα ὅτε ὁ λοιμικὸς θάνατος ἐπὶ Κοπρωνύμου τοῦ βασιλέως πᾶσαν ἐβόσκετο τὴν οἰκουμένην. Θέλομεν ἐκτιμῆσαι ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τούτων καὶ βεβαιωθῇ ὅτι ὁ Πορφυρογέννητος δὲν ἀναφέρει ἐνταῦθα τὸν λοιμικὸν θάνατον, μόνον διὰ νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἐποίκησις, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ὑποδείξῃ τό τε περιστατικὸν τὸ δόσαν ἀφορμὴν εἰς τὸ γεγονὸς καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ γεγονός τοῦτο ἐξετελέσθη, ὅταν παρατηρήσωμεν ποῖαι κυ-

ἕρος φρονεῖ κατ' ἀρχὰς ὅτι ἡ νόσος ἐμάστισεν ἰδίως τὴν περὶ τὴν Μονεμβασίαν χώραν, δηλαδὴ, προσθέτει, τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλὰ, κατὰ τὴν συνήθειάν του παρεξηγεῖ τὰ κείμενα τὰ ὅποια ῥητῶς λέγουν ὅτι τὸ νόσημα, ἐπισκῆψαν ἐκ δυσμῶν, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Μονεμβασίαν. Καὶ ἤθελεν εἶσθαι ὅλως ἀπίθανον τῶντι νὰ πάθωσιν ἰδίως τὰ ἀνατολικά παράλια, ἐνῶ τὸ κακὸν ἤρχετο ἐκ δυσμῶν, ἡ δὲ ἡμετέρα ἐρμηνεία εἶναι τόσον σύμφωνος μετὰ τὰ πράγματα ὥστε ὁ Φαλλμεραῦρος αὐτὸς ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ἐν σελ. 209, ἐναντίον τῶν πρότερον ῥηθέντων, ὅτι ἡ μεσημβρινὴ παραλία ἐπαθεν ἰδίως ὡς ἐκτοῦ λοιμοῦ ἐκείνου.

Τῆς μεσημβρινῆς τῶντι ταύτης πλευρᾶς καὶ τῆς δυτικῆς πρέπει νὰ ἡλαττώθησαν οἱ κάτοικοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς βλέπομεν τὰς ἀρχαιοτέρας Σλαβικὰς ἐποικίας, ἡ ἔννοια τῆς μαρτυρίας τοῦ Πορφυρογενήτου προκύπτει πασιδηλὸς ἀπὸ τῆς συμπτώσεως ταύτης βλέπομεν ἤδη ὅτι ἡ Πελοπόννησος ἐσθλαβώθη ὅχι ἀπλῶς εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ λοιμικοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ ἐνεκα τῆς ἐρημώσεως τῆς ἐπισυμβάσης εἵστινας αὐτῆς ἐπαρχίας, ὡς ἐκ τοῦ κακοῦ τούτου. Ἀλλ' ἡ αἰτία αὕτη καὶ σύμπτωσις δὲν ἐξηγεῖ ἀρκετὰ καὶ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἐποικήσεως δὲν ὑποδεικνύει ἀρκετὰ ὅτι ἡ ἐποίκησις ἐγίνετο ὅχι διὰ βιαίας εἰσβολῆς καὶ κατακτήσεως, ἀλλὰ διὰ εἰρηνικῆς μεταναστεύσεως, τὴν ὁποίαν πιθανώτατα ἐπροκάλεσε καὶ βεβαίως ἐδιεύθυνεν αὕτη ἡ Βυζαντινὴ κηβέρνησις; Τῶντι, ἡ πολεμία εἰσβολὴ τῶν ἐθνῶν τούτων δὲν ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ τὴν ἀρπαγὴν, τὴν λαφυραγωγίαν, τὸν ἐξανδραποδισμόν. Ἦθελεν ἀραιεῖσθαι τοῦλάχιστον παράδοξον, ἂν οἱ Σλάβοι ἐξέλεγον, διὰ νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ λαφυραγωγήσωσι, τὴν ἐποχὴν τοῦ λοιμοῦ καθ' ἣν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ ἰδίως οἱ εὐποροὶ, ὅσοι ἐπεβί-

